

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Νύμφες · Νεράϊδες - Μπούλες

Η ομάδα Γυναικών Μπάσκετ του «Ζαφειράκη» στην Α' Εθνική

Τα παιχνίδια
της γειτονιάς

Η καταπολέμηση
της ψύλλας

Από αριστερά προς τα δεξιά
Όρθιοι: Κοντοζής Δημήτριος (προπονητής), Χατζησλάβου Βασιλική, Γιάντσιου Χρυσάνθη, Μπαντή Ευθυμία, Σεπιτάνου Μαρία, Ζαφειράκου Αικατερίνη, Καρατσιώλη Αργυρούλα, Τζιώνας Ιωάννης (έφορος). Καθήμενες: Γιάννη Ευθυμία, Αίτου Μαριάνθη, Ηλκου Θωμά, Σεπιτάνου Αναστασία, Καρατσιώλη Μαριάννα

Το ελληνικό μέλι ένα ανόθευτο προϊόν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορεῖτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

τοῦ ἔτους 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση Βασιλέως Κων/ντίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη Πέμπτη 6-9 απόγευμα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ Η Τόμος Δ' Τεύχος 27

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσεύς Ντινόπουλος, Ελένη Μητσιαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος 21.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Αθλητική ομάδα γυναικών Μπόσκετ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 — τηλ. 260.140 & 226.924
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ ΘΩΜΑ: Νύμφες — Νεράιδες Μπούλες	48
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΥ: Αντώνιος Αντωνιάδης	52
ΜΗΤΣΙΑΛΑ — ΖΕΓΚΙΝΗ ΕΛΕΝΗΣ: Αναμνήσεις του Ν. Μητσιαλή από το Γκουρνόσοβο	53
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ: Τα παιχνίδια της γεπονιάς	54
ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ: Το σπιτουμάζωμα	57
ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚΟΥ: «Τα Ιονάφκια»	60

Λογοτεχνικά — Παιδαγωγικά

Ιατρικά — Επιστημονικά

ΤΖΙΩΝΑ ΙΩΑΝΝΗ: Η λειτουργία της ποιήσεως ως Εκπαιδευτικό μέσο	63
ΣΙΟΥΓΓΑΡΗ ΚΩΝ/ΝΟΥ: Σατυρικοί Στίχοι	68
ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΤΑΣΟΥ: Ηλιακά Συστήματα	69
ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ. και ΝΙΚ.: Ανίχνευση Καρκινο- γόνων παραγόντων στο περιβάλλον	71
ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΝΑ: Ποιήματα	75
ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ — ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΙΚΗΣ: Επιστροφή	76

Δενδροκομικά — Γεωργικά

Διάφορα

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΑΝ: Το Ελληνικό μέλι, ένα ανόθευ- το προϊόν	72
ΡΟΥΜΠΟΥ ΑΘ.: Η καλλιέργεια της Ελιάς στο Νο- μό Ημαθίας	79
ΥΦΑΝΤΙΔΗ ΜΙΧ.: Η Ελληνική σιροτροφία σε ύστα- τη στιγμή	82
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Δεντροκομικά θέματα	83

Δραστηριότητες Συλλόγων

ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚΗ: Ο ΕΟΣ Ναούσης μετά τον πόλεμο	86
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚ.: Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών	77
Ζαφειράκης στο Μπόσκετ	85
Θεατρική ομάδα Λυκείων	86

Αγαπητέ φίλε

Δίνουμε και πάλι το παρόν. Στο τεύχος αυτό δημο-
σιεύουμε όπως πάντα ειδικά κατατοπιστικά άρθρα λαο-
γραφικού και ιστορικού περιεχομένου από την παλιά και
πρόσφατη ιστορία του τόπου. Έτσι ο αναγνώστης πλη-
ροφореύεται και ενημερώνεται πώς ήταν οργανωμένη η
ζωή των κατοίκων στις περασμένες εποχές μέσα στο σπί-
τι ως οικογένεια, και έξω στην πόλη με τις συντεχνίες
και τα επαγγέλματα. Επί του προκειμένου, αποκτά ιδιαί-
τερο ενδιαφέρον, το προκαταρκτικό πρακτικό Συντεχνίας
Υποδηματοποιών Ναούσης «ο Άγιος Σπυρίδων» συνταγ-
μένο στις 15 Δεκεμβρίου 1919.

Αγαπητέ φίλε

Στις σελίδες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» φιλοξενούμε κεί-
μενα που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες των πολι-
τιστικών συλλόγων και σωματείων της πόλης μας. Θεα-
τρικές παραστάσεις μαθητών Λυκείων κ.λ.π. Εδώ πρέπει
να αναφέρουμε την μεγάλη επιτυχία που σημείωσε το
Αθλητικό τμήμα του Ε.Γ.Σ. Ναούσης ο «Ζαφειράκης»,
Ήδη η ομάδα Μπόσκετ γυναικών ανέβηκε στην Α' Εθνι-
κή Κατηγορία, αποτέλεσμα πολυετούς και μεθοδικής ερ-
γασίας και συνεργασίας Διοικήσεως, προπονητών και
αθλητριών.

Αγαπητέ φίλε,

Στο περιοδικό μας δημοσιεύουμε άρθρα που έχουν
σχέση με την εκπαίδευση των νέων, την υγεία και την
διατροφή των ανθρώπων. Επίσης άρθρα δεντροκομικής φύ-
σεως. Επίκαιρο είναι και το σχετικό άρθρο που αφορά
την εκτροφή του μεταξοσκώληκα, σύμφωνα με τα σημερι-
νά δεδομένα της Ελληνικής πραγματικότητας.

— Αυτά για σήμερα. Ευχόμεθα ευχάριστο καλοκαί-
ρι και καλές διακοπές. Θα είμαστε κοντά σας σε τρεις
μήνες.

Γειά σας
Ο Ντίβ

Υ.Γ. Με το σημερινό τεύχος διανέμεται και το ευ-
μετήριο ύλης του τρίτου τόμου (περίοδος 1982-1983)

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 500
Δήμοι, Κοινότητες, Συν)σμοί	δρχ. 1.000
Εξωτερικού Δολάρια	20

Νύμφες - Νεράϊδες - Μπούλες

Η πίστη στις Νύμφες - Νεράϊδες είναι πανάρχαια και πανελληνια και μακροδοτάτη, αφού μέχρι τις μέρες μας ζει στον απλοϊκό λαό, ότοι μένουν ακόμα απλοϊκοί! Κάποιοι «παλιοί» στην άγια ελληνική ύπαιθρο και τα παιδιά, όσο είναι παιδιά και θαδάζουν ή ακούν παραμύθια και ιστορίες για Νεράϊδες.

Οι Νύμφες ήταν για τους αρχαίους Έλληνες οι κυριότερες θεότητες των γλυκών νεράων. Κι όπως

τές φώναζαν στις δύσκολες στιγμές τους οι τυραννισμένοι άνθρωποι, για να τους βοηθήσουν μεσολυδώντας στους μεγάλους, στους απρόσιτους για τους πολλούς, θεούς του Ολύμπου.

Νύμφαι νηϊάδες, κούραι Διός...

Καλές Νεράϊδες, του Διός κοπέλλες, αχ: ποτέ μου δεν τό'λπιζα πως θα σας δω κι οι προσευχές μου τώρα σας είναι καλοπρόδεχτες. Και δώρα σαν και πρώτα θα σας προσφέρω, αν του Διός η πλουτοδότρα κόρη ζωή μ' αφήσει να χαρώ, το γιό μου αν μου φυλάξει.

Στις Νύμφες προσεύχεται: κι ο πιστός χοιροκόπος του Οδυσσέα, ο Εύμαιος, όταν ο άπιστος γιό-

Στις Νύμφες προσεύχεται: απλώνοντας τα χέρια του ικετευτικά κι ο πολύπαθος Οδυσσεύς (ν 369—373), όταν βρίσκεται μόνος στην πατρίδα του και ανησυχεί για το μοναχοπαίδι του:

δυσκός, ο Μελάνθιος, καταμεταγί-ρίστηκε τον μεταμυριεσμένο σέ ξη-τικό αφέντη του (ρ. 242—245):

Νύμφαι κρηναίαι, κούραι Διός...

Νεράϊδες βρυτογέννητες, του Δία θυγατέρες, καμιά βολά αν σας έκαψε παχιά μηριά ο Δυσσέας τράγων κι αρνιών, ξακούστε τον τώρα μου αυτόν τον πόθο. Ας έρθει κι ο Δυσσέας πιά, ο Δίας ας τον φέρει...

Διαφωτιστικά για τον τόπο και τον τρόπο της λατρείας των Νυμφών είναι όσα αναφέρει στην Ο-δυσσεια (ρ. 357—362) ο Όμηρος:

Να του θαλάσσιου γέροντα Φόρκυνα το λιμάνι.
Να κι η στενόφυλλη ελιά στου λιμανιού το βάθος.
Κοντά της είναι κι η βαθιά σπηλιά γεμάτη χάρες πανάγιος τόπος των Ξωθιών, που τις καλούν Νεράϊδες.
Κι αυτή είναι η θολωτή σπηλιά που πήγαίνες κι ο ίδιος και στις Νεράϊδες έκανες αρχοντικές θυσίες.

Τα παραπάνω συμπληρώνονται (Οδυσσεια (ρ. 205—213):

Κι όταν οι δύο, τ' ανώμαλο περνώντας μονοπάτι, στη χώρα φτάσανε κοντά, στη μαρμαρένια βρύση, του Ιθάκου, του Πολύκτορα και του Νηρίτου κτίσμα, όθε έπαιρναν τ' αφρότρεχο νερό της οι πολίτες κι είχε όλο από νερόχαρες λεύκες τριγύρω δάσος ολούθε κυκλογύριστο, και το νερό το κρύο ψηλά απ' το βράχο ανάβρυζε, και των Ξωθιών πιο πάνω είχε βωμό, που κάνανε θυσίες οι διαβάτες, εκεί ο Μελάνθιος, ο γιος τους βρήκε του Δολίου...

Για τις Νύμφες οι αρχαίοι Έλληνες δεν έχτιζαν ναούς αλλά τις λάτρευαν στους τόπους της κατοικίας τους κάνοντας δικιούς κοντά σε πηγές ή μέσα σε σπηλιές που

είχαν ή βρίσκονταν κοντά σε πηγές. Αυτοί οι χώροι ήταν τα ιερά των Νυμφών, τα Νυμφαία, και τα δώρα που προσφέρονταν ήταν: μέλι, γάλα, λάδι, κρασί, ρόδια, λου-

Του Θωμά Γαβριλίδη

Δεν νοείται ζωή χωρίς γλυκό νερό, έτσι δεν μπορεί να νοηθεί και ζωή χωρίς Νύμφες.

Οι Νύμφες ήταν πάρα πολλές κι έπαιρναν τα ονόματά τους από τον τόπο της κατοικίας τους: Ορεστιάδες, Ναϊάδες, Αγρονάμιοι, Ποταμίδες, Κρηναίδες, Δρυάδες, Αντράδες, Νηρηίδες. Ο Όμηρος τις αποκαλεί κόρες του Δία. Ο Ηρόδοτος λέει: ότι μια κατηγορία, οι Μελλίτες Νύμφες, γεννήθηκε απά τις σταγόνες που χύθηκαν από το τραύμα του Ουρανού, όταν τον ακρωτηρίασε ο Κρόνος. Πολύ συχνά τις θεωρούσαν κόρες του ποτάμιου θεού της περιόχης που κατοικούσαν. Πολλές αρχαίες οικογένειες για να δείξουν την υψηλή τους καταγωγή ισχυρίζονταν ότι κάποιος πρόγονός τους είχε πάρει γυναίκα του κάποια Νύμφη...

Από τις πιο γνωστές ονομαστικά ήταν οι: Νύμφες Δαυλίδς, Σπάρτη, Χαλκίδς, Ερατώ, Δάφνη. Νύμφη θεωρούνταν και η Βέρα.

Για τον πιστό τους οι Νύμφες ήταν οι νεαρές κοπέλλες που έχουν όλες τις χάρες στον πιο μεγάλο θαυμά: αθέρια ομορφιά, ουράνια κινησύννη και ακούραστη προθυμία να υπηρετούν, κι επειδή κατοικούσαν κοντά στους ανθρώπους, αυ-

λουδία, λυχνάρια, κοσμήματα, αγγεία, αγάλματα κ.ά.

Περίφημα Νυμφαίο στην αρχαιότητα ήταν το σπήλαιο της Βάρης και το άντρο των Νυμφών και το Πάνα στην Πάρνηθα, των Σφραγισμένων Νυμφών στον Κίθαρων, και το Νυμφαίο της Εφέσου, που στάθηκε πρότυπο για τα μεταγενέστερα Νυμφαία των Ρωμαίων, που πολλά ήταν τεχνητά, παλάτια ή

επαύλεις, με αφίδες για σπηλιές και τεχνητές πηγές, στολισμένα με αγάλματα Νυμφών, επίγειοι παράδεισοι, τόποι αναψυχής, γιορτών και τέλεσης γάμων. Περίφημα ήταν και τα Νυμφαία - υδραγωγεία της Κωνσταντινούπολης και της Αντιόχειας.

Το πιο οριστικό όμως είναι το Νυμφαίο της Ιθάκης που μας το περιγράφει ο Όμηρος (ν, 10 κ.ε.)

«Ζύγωνε τότε στο νησί τ' ἄφροχαρο καράβι.
Ένα λιμάνι· βρίσκεται, του Φόρκυνα στο θιάκι
έχει κι ελιά στενόφυλλη στου λιμανιού το δάθος
και μια κοντά της θαμπερή σπηλιά γεμάτη χάρες,
πανάγιος τόπος των Ξωθιών, που τις καλούν Νεραΐδες.
Εκεί κρουτήρια δρῖσκονται και πέτρινα πιθάκια
που πάνε μέσα οι μέλισσες και πλάθουν τις κηρήθρες.
Κι έχει πετρένιους αργαλειούς, μεγάλους που οι Νεραΐδες
φαίνουν θαλασσογάλανα πανιά, να βλέπεις θάμα.
Τρέχουν αστέρευτες πηγές, κι έχει τη σπηλιά δυο πόρτες
μια προς το μέρος του βοριά, που κατεβαίνει ο κόσμος,
και μια άλλη κατά το νοτιά, για τους θεούς, κι ουτ' άλλος
περνά θνητός, μόν' των θεών ο δρόμος είναι εκείθε».

Ένα από τα αρχαιότερα Νυμφαία πρέπει να ήταν και το Νυμφαίο της Μίεζας, που η ίδρυσή του ίσως χάνεται στον κόσμο του μύθου μαζί με το όνομα της πόλης στην οποία ανήκε, της Μίεζας, της αδερφής της Βέρσας και του Όλγακου, της κόρης του Βέρητα. Το Νυμφαίο της Μίεζας δεν ευτύχησε να τραγουδηθεί από έναν Όμηρο ούτε να προσκληθεί από έναν Οδυσσέα, δεν στάθηκε όμως λιγότερο ευνοημένο απ' τη μοίρα, γιατί προσκυνήθηκε από έναν Αριστοτέλη και από έναν Μεγαλέξαντρο.

Ο Πλούταρχος στο διήγημά του σχετικά με τον Αλέξαντρο, από το έργο του «Βίο Παράλληλος» αναφέρει ότι το Νυμφαίο της Μίεζας έβριζε ο Φίλιππος σαν χώρο που θα στέγαζε τη Σχολή, στην οποία μακριά απ' το θόρυβο της πρωτεύουσας ο μεγάλος δάσκαλος θα εκπαίδευε τον μεγάλο επίσης μαθητή και τη συντροφιά του, τους βασιλικούς παίδες. Στα μέσα περίπου του τέταρτου προχριστιανικού αιώνα,

(343/2 π.Χ.) το Νυμφαίο της Μίεζας γνωρίζει τη μεγαλύτερη δόξα του. Στην εποχή του Πλούταρχου, γύρω στον πρώτο με δεύτερο μεταχριστιανικό αιώνα ζει με την ανάμνηση των περασμένων μεγαλείων του, αφού, όπως αναφέρει ο Πλούταρχος, στην εποχή του έδειχναν οι ξεναγοί τις λίθινες έδρες και τους περιπάτους του Αριστοτέλη, κι ας είχαν περάσει πάνω από πεντακόσια χρόνια.

Πότε ρήμαξε και από ποιές αιτίες, τί απέγιναν τα πλούσια αφιερώματά του και ποιά μορφή είχε στην εποχή της δόξας του είναι ερωτήματα που ίσως κάποτε, όταν ολοκληρωθούν οι ανασκαφές, που άρχισαν πριν είκοσι χρόνια περίπου, δρουν κάποια απάντησή.

Αλλά κι έτσι μέσα στην εγκατάλειψη και στην ερημιά του το Νυμφαίο της Μίεζας δεν είναι δουλό ερείπιο. Η φύση μένει ευτυχώς σχεδόν απαράλλαχτη και τα μόνο ευδιάκριτα σημάδια της επέμβασης του ανθρώπου είναι εκείνα που ά-

φησαν τα χέρια των αρχαίων τεχνιτών, που δείχνουν ότι ο νους που τα καθοδηγούσε τη σκέψη του. Αν σώζονταν τα αρχαία χτίσματα ακέραια, θα βλέπαμε χειροποίητά τα αποτελέσματα της φυσολογίας, που για τους αρχαίους Έλληνες δεν ήταν ούτε προϊόν κάποιου συρμού ούτε κάποια σχολικής καλλιέργειας αλλά αληθινής πίστης στη θεϊκή υπόσταση της Φύσης, που δεν αφήνει ατιμώρητους τους διαστές της.

Το τοπίο του Νυμφαίου διατηρήθηκε σχεδόν ανέγγιχτο. Το ανθρώπινο χτίσμα μπήκε στην αγκαλιά του σαν το πουλί που χώνεται σ' ένα καταφύγιο για να γλυτώσει από μια καταγιά, κι όταν φύγει απλώς το καταφύγιο μένει πιο μόνο. Αυτό το αίσθημα νιώθει ο σημερινός επισκέπτης του Νυμφαίου της Μίεζας. Τόσο άμορφη φύση κι όμως κάτι της λείπει! Κάτι που υπάρχει τριγύρω αλλά δε βρίσκεται εκεί που χρειάζεται. Μερικά δοκάρια στις έτοιμες υποδοχές των λαξευμένων θράχων και οι πύρινοι τοίχοι που θα γαμίσουν το κενό και θα κάνουν δαιμούς τους περιπάτους του μεγάλου δασκάλου.

Λείπουν σπουδώς πολλά που λάμπρυναν το Νυμφαίο της Μίεζας, αλλά μένει ο τόπος με τις αστέρευτες πηγές των Νυμφών που εκλυρίζουν αδιάκοπα και καθρεφτίζουν στα νερά τους την Άνοιξη τους κάτσιουδοι, τα πρώτα ρόδα και τις αγριολίτσες, τις δίνκες, κι έπειτα στο κάμα του καλοκαιριού τη θάλαση που οργιάζει ολόγυρά τους. Μένει κι η Αράπιτσα. Ποιός ποτάμιος θεός πανεύθυνταν άραγε πως ήταν και ποιός θεός ή Νύμφες να κατοικούσαν στις ιερές πηγές της; Μήπως και η Μίεζα ήταν Νύμφη; Μερικά μόλις μέτρα απ' το ξεκίνημά τους τα νερά των πηγών των Νυμφών της Μίεζας σμίγουν με τα νερά της Αράπιτσας. Λίγο πιο πέρα από τη συμβολή τους, δυτικά, αρχίζει η κεντρική,

όπως φαίνεται: από τη θέση της, κλίμακα του Νυμφαίου. Είναι: λαξευμένη στον πόρωο δράχο, κι ό- του ο δράχος δεν έφτανε θα συμ- πληρωνόταν με φορητή πουρόπι- τρα. Σήμερα σώζεται: σε σχετικά καλή κατάσταση μόνο η κορυφή της κλίμακας, αρκετή για να μας αποκαλύψει το σχέδιό της, που θυ- μίζει την κλίμακα των Προφυλαί- ων της Ακρόπολης της Αθήνας.

Δεξιά και αριστερά τα σκαλοπά- τια είναι: χαμηλότερα και στενότε- ρα για να ανεβαίνουν ξεκούραστι- α άνθρωποι, ενώ στη μέση τα σκα- λοπάτια είναι: πιο ψηλά και πιο πλατιά για να μπορούν να τα ανε- βαίνουν τα ζώα που οδηγούνταν για τη θυσία. Η κάποια ομοιότητα της κλίμακας με την αθηναϊκή δεν πρέπει να είναι: τυχαία, όπως δεν πρέπει να είναι: συμπτωματική και κάποια ομοιότητα που υπάρχει: στο Νυμφαίο της Μιέζας με το Νυμ- φαίο της Ιθάκης, του οποίου την ομηρική περιγραφή, ανάφερα πιο πάνω.

Ο Όμηρος αναφέρει: ότι η σπη- λιά των Νυμφών της Ιθάκης, είχε δύο πόρτες, τη μια κατά το βοριά, για τον κόσμο και την άλλη κατά το νοτιά μόνο για τους θεούς.

Στο Νυμφαίο της Μιέζας, στον ορθογωνιαμένο χώρο που υψώνον- ταν το κτίσμα της Σχολής, υπάρ- χουν δυο σχεδόν αντικρυπτός σπη- λιές. Η πόρτα αυτής που κοιτά κα- τά το βοριά φαίνεται: ιδιαίτερα φροντισμένη και τη φτάνεις ανεβαί- νοντας μερικά πόρινα σκαλοπάτια, είναι: ολοφάνερα φτιαγμένη για να δέχεται: κόσμο. Η πόρτα, ή πιο χα- ρακτηριστικά, το άνοιγμα της άλ- λης σπηλιάς που βλέπει: κατά το νοτιά, κατά τον Όλυμπο, είναι: πιο φυσικό και απροσπέλαστο. Δεν υ- πάρχουν ίχνη σκαλοπατιών και ρι- να ανεθείς θα πρέπει να σκαρφα- λώσεις στον λείο δράχο. Ολοφάνε- ρα είναι: η είσοδος των θεών. Για τους πιστούς η επικοινωνία των δύο σπηλαίων δεν είναι: αδύνατη, εφό-

σον και τα δύο δείχνουν να συνε- χίζονται: σε χώρους έμως που δε χωράε: να μπει άνθρωπος.

Ακόμα πιο μεγάλη ομοιότητα με τη σπηλιά των Νυμφαίων της Ιθά- κης υπάρχει: στη μεγάλη σπηλιά του Νυμφαίου της Μιέζας, που βρί- σκεται: στο αμέσως ψηλότερο επι- πεδο από το χώρο του κύριου, ό- πως φαίνεται: κτίσματος της Σχο- λής του Αριστοτέλη, στην οποία ό- μως χρειάζεται: κάποιος ηρωϊσμός για να πλησιάσεις, καθώς η οργι- στική δλάντση πάει να φράξει: τους αρχαίους περιπάτους και η ξαφνική εμφάνιση φιδιών, όσο κι αν τα περισσότερα δεν είναι: επικίνδυ- να, σε δάξει: σε έγνοιας.

Αν όμως αποτολμήσεις να την εξερευνήσεις, θα αποζημιωθείς, γα- τί έπειτα από θαλάσσια δαδρονή πάνω στα ίχνη των θηριότων των δύο κορυφαίων ανδρών της αθη- νότητας, θα αξιωθείς να μπεις: ε- νια θεϊκή σπηλιά, που θα σε γεμί- ρει: δόξ με τα ολοφάνερα σημά- δια της αρχαίας μυστηριακής λα- τρείας. Θα κατεβείς από τη θορεινή, πύλη και: μες στο μισοκρύαδο, θα δεις: τις άδειες από τα αφιέρωματα υποδοχές (θα δεις την πύλη του ά- δυτου της σπηλιάς και τη θορεινή πύλη που μόνο θεοί μπορούν να την κατεβούν άνετα και θα όγεις από ένα κεντρικό άνοιγμα, λες και: η φύση έκανε μια εξαίρεση, για να τιμήσει: ξεχωριστά τους δύο ξεχω- ριστούς ανθρώπους, τον μέγα Αρι- στοτέλη και τον μέγα Αλέξανδρο...

Τέτοιος μεγαλειώδης Πανάγιος Τόπος και: να δρίσκεται: σε τόσο με- γάλη εγκατάλειψη...

Κάποτε, όταν ολοκληρωθούν οι εργασίες στο Νυμφαίο της Μιέ- ζας, οπωσδήποτε θα μάθουμε πιο πολλά. Ίσως τότε συμπεραλωθεί και: στα διδία που σήμερα το α- γνούν, ενώ είναι: ένα μνημείο με παγκόσμιο ενδιαφέρον. Η ολοκλη- ρωση των ανακαφών του Νυμφαί- ου της Μιέζας ενδιαφέρει: οπωσδή- ποτε: ιδιαίτερα τους μελετητές της

ιστορίας της Νάουσας, γιατί, όπως φαίνεται, η λατρεία των Νυμφών στην περιοχή της και: θαθείς ρί- ξες είχε και: ανεξίτηλες επιδράσεις άφησε στους κατοίκους της περιο- χής, ιδιαίτερα στους Ναουσαίους, που επεδί: μεσολάβησαν κοσμοϊστο- ρικά γεγονότα: Ρωμαϊοκρατία, Χρι- στιανισμός, Βυζάντιο, διάφορες ε- πιδρομές βαλκανικών και μη λα- ών και: τη Τουρκοκρατία, ήταν φυ- σικό να χάσουν τον προσανατολισμό τους και να μη θυμούνται: την πρῶ- τη τους κοίτσα, που πρέπει να ή- ταν η Μιέζα, η πιο αρχαία πόλη της περιοχής, που κατά πάσα πι- θανότητα απλωνόταν στο χώρο πέ- ρα από το Νυμφαίο που ονομάζε- ται σήμερα Στύλος.

Ήταν φυσικό να χάσουν πολλές από τις εθνολογικές τους συνή-θειες αλλά και να κρατήσουν όσες ήταν τόσο δεινές με τη ζωή τους, που ήταν αδύνατο να τις απεργω- στούν. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο Χριστιανισμός δεν επέμεινε στο ξε- ρίζωμα. Έτσι: πολλές εθνολογι- κές συνήθειες έμειναν μέχρι: τις μέρες μας αλλά με κάποιο οπωσδή- ποτε διαφοροποιημένο περιεχόμενο. Η συγκεκριμένη για παράδειγμα εμφάνιση της Μπούλας - Νύμφης πρέπει να έχει: τη σφραγίδα της προχριστιανικής λατρείας των Νυμ- φών.

Οι ιστορίες για νεράιδες δεν ε- ναι, και: στις μέρες μας ακόμη, ά- γνωστες στους Ναουσαίους, μόνο που ευστάζουν να τις αφηγηθούν, κι όταν τις αφηγούνται: εξηγούν ό- τι δεν τις πιστεύουν, γιατί φοβούν- ται να μην τους περάσουν για α- λαφρούς. Η λατρεία των Νυμφών που άντεξε τόσους αιώνες δεν εί- ναι: παράξενο που άφησε τα χνά- ρα της στη ζωή μας. Το πιο κα- ράξενο θα ήταν, αν δεν άφησε ίχνη.

Θα είχε κι: άλλα πολλά να πε- κανείς για τις Νύμφες και: για τις σχέσεις τους με τους άλλους με- γάλους θεούς του Ολύμπου, το Δία, τον Ποσειδώνα, τον Πάνα, τον Α-

πάλλων, την Άρτεμη και με τον περ δημιουργό θεό, το Διόνυσο, τον οποίο, κατά μια παράδοση αρχαία, αυτές τον ανάθρεψαν κι έπειτα τον ακολουθούσαν στις περιπλανήσεις τους μέσα στις δασωμένες ρεματιές. Έχω γράψει όμως ήδη πολλά. Αλλά για να ολοκληρώσω κάπως αυτό το σημείωμα πρέπει να υπενθυμίσω ότι οι Νύμφες είναι γνωστές στους Νεοέλληνες με διάφορα ονόματα και προσώντων με το όνομα Νεράϊδες.

Όμορφες και καλοσυνάτες οι Νεράϊδες, όπως κι οι Νύμφες, δεν χοροταίχουν να λούζονται στα νερά και να χορεύουν, ερωτεύονται τους νέους να: ωραίους άνδρες και πολλές φορές αυτή τους η αγάπη γίνεται καταστρεπτική για τους μοιραίους αμορφονιούς. Αλλοαίονο (!) αν κάποιος τις ενοχλήσει την ώρα που τρώνε ή που λούζονται, τον παίρνουν τα συλλοϊκά. Χαρά σε κείνον που θα καταφέρει να πάρει το κεφαλομάντηλο κάποιας Νεράϊδας, τότε του γίνεται πιστή σύζυγος και του γεννάει ωραία παιδιά.

Υπάρχουν και νεράϊδοι, αρσενικές νεράϊδες, όπως υπάρχουν και κακές νεράϊδες, που θέλουν το κακό των ανθρώπων. Αυτές είναι οι άσχημες. Οι νεραϊδοπαρμένοι, αυτοί που βλάφτηκαν από νεράϊδες, γαιτρεύονταν από τους νεραϊδαραίους

με το ειδικό θότανο, το νεραϊδόξυλο. Οι Νεραϊδαραίοι πήγαιναν στο σπίτι του νεραϊδοπαρμένου με συντροφιά ενόπλων ανδρών.

Μερικά ονόματα Νεράϊδων αντιπροσωπευτικά: Αστέρω, Λεϊμόνα, Γάρουφαλλιά...

Αν αναλογιστούμε ότι η περιοχή της Νόουσας, ήταν από πολύ παλιά τόπος λατρείας των Νυμφών - Νεράϊδων από τους πιο σημαντικούς της Ελλάδας, εφόσον εδώ ήταν το πιο σημαντικό Νυμφαίο της Μακεδονίας, το Νυμφαίο της Μίεζας, δεν θα πρέπει να παραξενευόμαστε, αν η λατρεία αυτή έφησε βαθιά τα ίχνη της στα έθνη της πόλης μας και προσώντων στις Μπούλες, αυτές τις παράξενες για τους πολλούς αποκρίάτικες νύφες.

Η αγάπη που έχουν οι Μπούλες για το χορό, ο μυστήριος τρόπος που κρατούν το μαντήλι τους και οι έσοπλοι Γανίταροι που τις συνοδεύουν ίσως είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που μπορούν να μας λύσουν το πρόβλημα της Μπούλας και να μας βεβαιώσουν ότι οι παρδόσεις της Νόουσας νίκησαν τις καταστροφές και τα ολοκαυτώματα

και επέζησαν ως τις μέρες μας σαν κειμήλιο: μάρτυρες της αδιάκοπης συνέχειας της φυλής μας. Τέτοιοι μάρτυρες όμως, ενώ θα πρέπει να τιμούμε από μας με τις πιο μεγάλες τιμές, συχνά αντιμετωπίζουν την απερίγραπτη απεισχεφία μας και πιο συχνά την αχαλακτήριστη αδιαφορία μας. Χειροπιαστή παράδειγμα το Νυμφαίο της Μίεζας που ενώ βρίσκεται μες τα πόδια μας, μοιάζει σαν ξέμακρο και αλησιονημένο.

Βιβλιογραφία:

1. Ομήρου Οδύσσεια, έκδοση Οξφόρδης.
2. Μετάφραση Οδύσσειας Ομήρου, Σ. Σιδέρη.
3. Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Ευσταθ. Στουγιαννάκη, Έκδοση Συλλόγου Αποφοίτων Λαπτείου Γυμνασίου Ναούσης.
4. Ιστορία της Βέροιας, Γ. Χιονίδη.
5. Ημαθία, Α.Μ. Τζαφερόπουλου.
6. Ελληνική Μυθολογία JEAN RICHÉPIN.
7. Μ.Ε. Εγκ. Δρανδάση.
8. Μακεδονία, Εκδοτική Αθηνών.

Διόρθωση: Στο προηγούμενο τεύχος ο σωστός τονισμός της λέξης κάτσιουδοι είναι στην πρόπαραλήγουσα.

Αντώνιος Αντωνιάδης

Πέρασαν επτά χρόνια από το τελευταίο ταξίδι του αείμνηστου ευεργέτη της πόλης μας Αντωνίου Αντωνιάδη. Στη μνήμη του προσφέρουμε την παρουσίαση του σα πνευματική προσφορά για τη μορφή του στην φιλανθρωπική του ακτινοβολία.

Α΄

Ο Αντωνιάδης Αντώνιος γεννήθηκε στη Βέροια το 1895 από ευγενική κι' αρχοντική οικογένεια. Ο πατέρας του Νικόλαος ήταν αξιόλογος γιατρός στην εποχή του. Είχε αδελφό τον Σόλω-

Αντώνιος Αντωνιάδης 1895 - 1976

να, διακεκριμένο γυναικολόγο με πολύχρονη επιστημονική και φιλανθρωπική δράση στην πόλη μας. Η μητέρα του λεγόταν Ελ. σάβη.

Το Δημοτικό σχολείο τέλειωσε στη γενέτειρά του και το Γυμνάσιο στο Τσοτύλι και στη Θεσσαλονίκη.

Το 1925 σαν πτυχιούχος Φαρμακοποιός του Πανεπιστημίου Α-

θηνών, άρχισε να ασκή το επάγγελμα του στη Βέροια μέχρι την σύνταξή του. Ήταν επιβλητικός, αγέρωχος, ευγενικός και έξυπνος.

Αγάπησε τον τόπο του με πάθος και ειλικρίνεια. Προικισμένος με πολλές αρετές ήταν δραστήριος σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής του. Κατά το έτος 1925

Του Νίκου Αδαλόγλου

αναδείχθηκε Δημαρχιακός Παρεδρος Δήμου Βεροίας. Υπήρξε ιδρυτικό και αρωγό μέλος του Συλλόγου «Επιστημόνων Βεροίας» κατά το έτος 1945. Επίσης ιδρυτικό και αρωγό μέλος της «Φιλαρμονικής Σχολής Βεροίας» κατά τα έτη 1956—1966.

Στο στράτο υπηρέτησε ως έφεδρος ανθυποφαρμακοποιός και πήρε μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, στην Μικρασιατική Εκστρατεία και στην Εθνική Αντίσταση. Πήρε διπλώματα και μετάλλια πολεμικής ανδρείας για έξοχες πράξεις για την πατρίδα:

1) Δίπλωμα Εθνικῶν Υπηρεσιῶν. Αρχηγείον Ενόπλων Δυνάμεων. Θεσ)νίκη 1-3-1945. (Υπηρετιών την Ελληνικήν πατρίδα κατά την περίοδον της δουλείας 1941—1945 ενόπλων, συνετέλεσε τα μέγιστα δια την εκδίωξιν των κατακτητῶν και την απελευθέρωσιν της πατρίδος μας Ελλάδος...).

2) Μετάλλιο Εθνικῆς Αντιστάσεως. Υπουργείον Εθνικῆς Αμύνης. Αθήνα 29-3-1961. (δια τας προσφερθείσας εἰς την Εθνικὴν Αντίστασιν υπηρεσίας του...).

3) Χρυσούν Σταυρόν Τάγμα-τος του Φοίνικος. Βασ. Αυλαρ-

Το ζεύγος Αντωνιάδη

χείον. Αθήναι 18 Ιουνίου 1966 (Εἰς αναγνώρισιν της Εθνικῆς Φιλανθρωπικῆς και κοινωνικῆς δράσεώς του).

4) Αργυρῶν Σταυρόν. Ροταριανός Όμιλος Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1 Μαρτίου 1976. (Εἰς ἐνδειξιν τιμῆς δια την ἐμπρακτον ἀγάπην του προς την πόλιν της Βεροίας και την κοινωνικήν του δράσιν).

Ήταν πάντοτε αρωγός σε αγαθοεργὰ ιδρύματα και πάσχοντες συμπολίτες μας. Έτσι σ' ὅλο το διάστημα της ζωῆς του δεν σταμάτησε να δίνει σεβαστά χρηματικά ποσὰ σε διάφορα φιλανθρωπικά ιδρύματα, εκκλησίες, σχολεία και ἄπορες οικογένειες. Κορυφαία ὅμως ἐκδήλωσή του ἦταν η μεγάλη δωρεὰ οἰκοπέδου του ἐξ(6) εκατομμυρίων ἀμερινῶν δραχμῶν, ὅπου κτίστηκε το υπέροχο οἶκῆμα της Αντωνιαδεῖου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνῶν, στην οδὸν Ἐάνθης. Σήμερα ἀποτελεῖ ἓνα Ναὸ του Πνεύματος και καύχημα για την πόλιν μας Βέροια.

Για τας παραπάνω ευγενικές και φιλάνθρωπες πράξεις του δοκίμασε την μεγαλύτερη χαρά της ζωῆς του με τις τιμές που του χάρισε ο Δῆμιος και ο λαὸς της Βέροιας στα εγκαίνια της Στέ- (Συνέχεια στην σελίδα 78)

Αναμνήσεις του Νικ. Μητσιάνη από το Γκουρνόσοβο

Ο αειθαλής και ανεξάντλητος μπαμπάς - Νικόλας πάντα έχει να διηγηθεί κάποια ενδιαφέρουσα ιστορία από τα παλιά. Αυτή τη φορά η διήγησή του είχε για θέμα το Γκουρνόσοβο με το τρενάκι του.

Στα χρόνια του Α' παγκοσμίου πολέμου από το 1915 μέχρι το 1921 το δάσος του Γκουρνόσοβο νοικιάσθηκε από τον ιδιοκτήτη του Κανέλη στην αγγλική εταιρεία Μ'Αλερ Τάμπερ Κόμπανυ για να το επιμεταλλευτεί. Τα δέντρα του δάσους θα γίνονταν τραβέρσες για γραμμές και λάτες για τα αμπριά των συρμάτων.

Όλο το έργο ήταν κάτι το πρωτοφανές για την εποχή του και για την περιοχή μας. Πρώτα - πρώτα ανοίχθηκε δρόμος μέσα στο δάσος από τη Νάουσα μέχρι το Γκουρνόσοβο όπου θα θεμελιώνονταν οι κεντρικές εγκαταστάσεις. Για τη διάνοξη του δρόμου, έργο δύσκολο για μια εποχή δίχως μηχανικά μέσα, χρησιμοποιήθηκαν εκατοντάδες εργάτες από τη Νάουσα, αλλά κυρίως Τούρκοι από την περιοχή του Σαρίγκιολ (Πολιταφδα).

Πολλοί Ναουσαίοι αντικυβερνητικοί με ηλικία στράτευσης, που για πολιτικούς λόγους δεν ήθελαν να καταταγούν στο στρατό πήγαιναν να εργασθούν στην εταιρεία και έτσι έπαιρναν απαλλαγή. Ο Γάλλος Μαρτέλ τους έδιδε το «πάσο» που φανέρωνε την ιδιότητά τους.

Όπως είπαμε και πιο πάνω οι εγκαταστάσεις με τα μηχανήματα στήθηκαν στο Γκουρνόσοβο. Κινητήρια δυνάμει ήταν ο ατμός. Στο τεράστιο καζάνι της ατμομηχανής το νερό θερμαίνονταν με ξύλα και στη συνέχεια ο ατμός κινούσε όλες τις μηχανές, καταρράκτες και καρδιές.

Αυτό όμως που έκανε εντύπωση ήταν ο τρόπος μεταφοράς των ξύλων. Το βουνό οργώθηκε από δυο

μακριές γραμμές που συναντιώταν στο εργοστάσιο. Η μια περνούσε από τις Μπάμπες, Κουτσούφλιανη, Τρία Πηγάδια, Ντορντόπολη και η άλλη από το Τοδαρίτσι, Λαγντόρι, Καφούρα και Ντραζίλικο. Τα μέρη αυτά ήταν και τόποι συγκέντρωσης των κορμών.

Το δάσος που για χρόνια και χρόνια ήταν σχεδόν άπατητο, άλλαξε μορφή από τη μια μέρα στην άλλη. Οι αξίες του Βερμίου έπεφταν ή μια μετά την άλλη κάτω

Της Ελένης Μήτσαλα - Ζεγκίν

από τους κουργαστίδες των ξυλόκοπων. Αυτοί έκοβαν τα κοψούρα σε μήκος 2 μέτρων και τα μετέφεραν με τα μουλάρια στα προκαθορισμένα σημεία που αναφέραμε. Όπου προσφέρονταν το έδαφος κατακυλιόταν τα ξύλα σε απότομες νεριφαγές.

Κάθε τόσο την ηρωχία του δάσους διέκοπτε το αγκομαχητό της μικρής ατμομηχανής που έστεκε πίσω της αρκετά θαγονάκια. Αυτά είχαν μήκος 3 μ. πλάτος 1,5 μ. περίπου και γύρω - γύρω χαμηλό παραπετό. Οι εργάτες φόρτωναν στο τρενάκι τους κορμούς και αυτό ακούραστο επέτρεφε πάλι στη βάση του. Εκεί ξεφορτώνονταν τα ξύλα στη ράμπα με το δέντρο (γερανό). Από τα Τρία Πηγάδια μάλιστα κουβαλούσαν νερό με θαρέλια πάνω στα θαγονάκια για να ρίχνουν στο δέντρο όταν ζεστανόταν από τη συνεχή δουλειά.

Μέσα στο εργοστάσιο γινόταν η όλη επεξεργασία του ξύλου. Τα υπολείμματα των καρμών τα έκαμαν καύσωνα.

Το επόμενο και δυσκολότερο στάδιο ήταν η μεταφορά των ξύλων μέχρι τις γραμμές του τραίνου. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν εννιάρα δαχτυλίκια που ξεκινούσαν

από το Γκουρνόσοβο κυλούσαν μέχρι τα Λευκάδια απ' όπου περνούσε ο σιδηρόδρομος. Ενδιάμεσα υπήρχε σταθμός στη Βίγλα. Ο ενάερος ήταν έτσι μελετημένος, ώστε να λειτουργεί με το βάρος του φορτίου. Με την ενέργεια που παρήγαγαν τα κατερχόμενα θαγονάκια, κινούνταν επάνω σε μια δεύτερη γραμμή αυτά που ανέβαιναν προς το εργοστάσιο και ήταν φορτωμένα με τρόφιμα και άλλα εφόδια για τις εγκαταστάσεις. Στο κτήρια του Πλήκχα μάλιστα, απ' όπου η γραμμή περνούσε κοντά στο έδαφος ορισμένο επιτήδιο, έκλεβαν τα τρόφιμα.

Γύρω από το εργοστάσιο είχε στήσει ένα ολόκληρο χωριό για να στεγάσει το προσωπικό. Όλοι οι εργάτες έμεναν σε ξύλινα παραπήγματα καλυμμένα από κορμούς αχών που χωρούσαν 10 κρεβάτια. Μένο το Σαββατοβράδυ κατέβαιναν στα σπίτια τους, στη Νάουσα, όσοι ήθελαν και επέστρεφαν την Κυριακή το βράδυ. Από το προσωπικό αυτό ορεινό χωριό δεν έλειπε ο φούρνος με φουρνόρροδες το Ζέμπο και Κοκουόλο και το μπακιλάκι που το δαχειρίζονταν ο Φίλιππας ο Κύρκας. Στο παντοπωλείο έδρισαν ακόμη και ζάχαρη, που την εποχή εκείνη έλειπε από την Ελληνική αγορά.

Πρωί - πρωί ακούγονταν η σφυρίχτρα για το εγερτήριο, έπιναν το τσάι τους και άρχιζε η συνεχής δουλειά μέχρι το βράδυ, δουλειά κομραστική και για μεροκάματο μόνο 2 δραχ. Προϊστάμενος στην επιχείρηση ήταν ο Άγγλος Ρέντικ ενώ επιστάτης ο Τσαούσης.

Τα χρόνια όμως πέρασαν η υλοτόμηση του δάσους τελείωσε, η εταιρεία διέλυσε τις εγκαταστάσεις της και οι εργάτες γύρισαν στα σπίτια τους. Τις σιδηροτροχιές τις

(Συνέχεια στην σελίδα 56)

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

(Γκουργκουλάκια, κόσκα, πεντεπέτρες, κουτσουντάκι κ.λ.π.)

Τον ήλιο πήγα να δω στο ψηλά κι ένας αετός, ένας πολύχρωμος αετός χάρτινος στάθηκε στο δρόμο της ματιάς μου, ζωντάνεψε τις αναμνήσεις των παιδικών μου χρόνων και, σαν από παραμυθένιο ξύπνημα, πρόβαλλαν όλα τα παιχνίδια που παίζαμε στη Λιάτσενα, τη μικρή πλατεία μπροστά στο πατρικό μας σπίτι.

Να και οι μικροί φίλοι της γειτονιάς: η Ζήτσα της Σφέτως, η Ντόττα της νιάνιας Μάτσαινας, ο Σωτηράκης της Τσιτσιούλας, ο Γιώργος της Αγνούλας.

Κι ακόμα, σαν μέσα σ' ένα καθρέφτη μαγικό - θαρρείς - βλέπω τη νιάνια Σάνκω, βλέπω και το παιδικό μου παράπονο που κρέμεται στην άκρη από τα βλέφαρα και πεί να γίνει κλάμα. Την παρακαλώ να μου αγοράσει ένα χαρταετό, για να τον πετώ κι εγώ όπως τ' άλλα παιδιά της γειτονιάς μας, πετούν γαλάζιους, κόκκινους και κίτρινους χαρταετούς, έξω στη Λιάτσενα, και μάλιστα με μακριά ουρά όλο ξέφτια, ξέφτια. Μα, η νιάνια Σάνκω, τί κάνει; Παίρνει μιά εφημερίδα, κόβει ένα κομμάτι τετράγωνο, το δένει με κλωστή από τις ακρούλες, περιγυρνά φιάχνει και μιά μικρή ουρά με ξέφτια εφημερίδας και μου τον δίνει. Σ' ένα ξυλαράκι υλίγει και την κλωστή, μιά κλωστή με χίλιους κόμπους και χρώματα.

Η ανυπομονησία μου είναι μεγάλη και η χαρά μου τρελλή. Τρέχω, τρέχω να πετάξω τον αετό μου, μα εκείνος, για πείσμα θαρρείς, δεν πετάει, δεν ανεβαί-

νει ψηλά κι ας πέρνω φόρα από τον ανήφορο, κι ας τρέχω κι ας σκονιάφτω. Έπεσα κι όλες και μάτωσα τα γόνοτα. Κι εγώ θέλω να τον πινάξω ψηλά, ν' ανεβαίνει, ν' ανεβαίνει, να ξεπεράσει και την Ιτιά μας ακόμα. Μαζί του τότε θ' ανεβαίνει και η χαρά μου και θα φτάνει, ίσα με το Θεό!

Αχ, αυτή η νιάνια Σάνκω. Γι' ατί δεν μ' αγοράζει έναν αετό με χρυσιατιστά χαρτιά και με κη-

Της Ιφιγένειας Διδασκάλου

λαμένιο σκελετό σαν τ' άλλα παιδιά: Είναι ακριβός, λέει.

Θα συλλογιστείτε ίσως, πώς δε μ' αγαπούσε πολύ η νιάνια Σάνκω, η γιαγιά μου. Μπά! Μ' αγαπούσε και με το παραπάνω, όμως η νιάνια Σάνκω δεν ήταν πιά ένα παιδί, και δεν ένοιωθε την καρδιά μου, δεν μετρούσε τη λύπη μου, γι' αυτό φέρνονταν τόσο... τοιγούνα!

Ξέχασα ποτέ εκείνη την κούκλα με τα ξανθά μαλλιά, που έκλεινε τα μάτια της και φώναζε μοιά; Την είδα στη βιτρίνα του Σολωμών Ελιάου και με τις ώρες την κορόωννα.

Πώς ήταν τόσο όμορφη; Κι πώς, η νιάνια, δεν την λιπήστηκε και δεν μπήκε μέσα να μου την αγοράσει;

Μήτε που σκοτίστηκε. Μπά! Πήρε μιά χούφτα άσπρα πανιά κι έφτιαξε μιά κούκλα. Ζωγράφισε με μελάνι τα μάτια και το στόμα και της έδωσε - θυμάμαι - μιά τέτοια αξιολύπητη έκφραση, που

ήταν να την κλαίς. Τα χάλια της είχαν η... κακομοίρα η κούκλα! Κι ούτε τα μάτια της έκλεινε, ούτε μιλούσε κι είχε κάτι χοντρά πόδια, που μονάχα η... δεξιότεχνία της νιάνιας Σάνκω μαστάρει παρόμοια! Ήταν τεχνίτρα στις πάνινες κούκλες!

Μα, μήπως και στα τόπια; Έννοια σας! Η τέχνη της έφτανε κι ως εκεί. Πάλι με πανιά, πολλά - πολλά μαζί, μούφιαχνε τόπια για να παίζω. Κάτι τόπια βαριά σαν μολύβι!

Αλλοίμονο αν, κατά λάθος μού φευγε κανένα και χτυπούσε στο τζάμι. Τόκανε θρύψαλα. Το τόπι μου όμως δεν πάθαινε τίποτα. Κι ούτε φοβόμουν μην το χάσω, μη μου το κλέψουν. Μπά! Όπου κι αν το ξεχνούσα, εκεί τόβρισκε την άλλη μέρα. Ωστόσο, δεν ταιπαιρνα και πολύ στα σοβαρά όλα αυτά. Πάντα μου έτρεχα έξω στη Λιάτσενα κι έπαιζα με τα κορίτσια «γκουργκουλάκια». Ά! Ένα παιχνίδι, τρέλλα! Όλα γέλιο και χαρές!

Ξέρετε πώς το παίζαμε; Νά, ταραδιάζαμε τις στρογγυλές πλάκες από κεραμίδα, τη μιά πάνω στην άλλη, θάζαμε το σημάδι σε απόσταση δύομαι με τρία μέτρα, κι από κεί ύστερα προσπαθούσαμε με μιά πλάκα να τις γκρεμίσουμε. Ύστερα, ώσπου να τις ξανααπαδιάσει, το κορίτσι, που φύλαγε δίπλα, δηλαδή η «Μάνα», εμείς οι άλλες τρέχαμε πίσω στο σημάδι και πάλι από την αρχή τα ίδια. Κάποτε ωστόσο, κάποια απ' όλες θα καιγόταν, οπότε έπαιρνε εκείνη τη θέση δίπλα στα «γκουρ

γκουλάκια», γὰ νὰ τ' ἀραδιάζει κι ἐμεῖς νὰ τὰ γκρεμίζουμε, νὰ τὰ ρίχνουμε κάτω, νὰ ξεφωνίζουμε καὶ νὰ γελοῦμε ἀπὸ χαρὰ.

Πότε - πότε παίζαμε τὸ «κουτουρνιάκι» δηλαδή τὸ κουτό τις «μπίλιες» τὸ «σχοινάκι» τὰ «καϊσοκάκαλα» - δηλαδή τὰ κουκούτσια ἀπὸ τὰ καῖσια καὶ τὰ «κουμπιά». Καὶ νὰ πῶς τὰ παίζαμε:

Τ' ἀραδιάζαμε πάνω στὸ χώμα σὲ σειρά, βάζαμε ἕνα σημάδι κάπου δυο - τρία μέτρα μακριά, καὶ ἀπὸ κεῖ, ρίχναμε μιὰ μπύλια κι ὅσα «καϊσοκάκαλα» ἢ «κουμπιά» χτυποῦσαν ἡ μπύλια μας, τὰ κερδίζαμε. Παίζαμε ὅπως καὶ τὰ «κόσσα» δηλαδή τοὺς «αστραγάλους» ὅπως τ' ἄλεγαν οἱ ἀρχαῖοι μας, πού τὰ χτυποῦμε με τὴν «πίντω», ἕνα μεγάλο κότσι.

Θεέ μου, τί γινόταν μ' ἐκεῖνα τὰ καϊσοκάκαλα καὶ με τὰ «κουμπιά». Ἐρχόταν ὥρα πού χρειάζονταν κάποιο κουμπὶ τῇ μητέρα γιὰ νὰ τὸ ράψει ἀπὸ κεῖ πού ἔλειπε, καὶ δὲν ἐβρίσκει κανένα. Τὰ κουμπιά τῆς ὅλα βρίσκονταν στὶς τσέπες μας, γιὰ τὸ παιχνίδι μας, ἀλλὰ καὶ τὰ καῖσια ἀπὸ τὸ ντουλάπι τῆς κουζίνας ἦταν στὴν... κοιλιά μας, γιὰτὶ χρειάζονταν τὰ κουκούτσια. Παίζαμε καὶ τὶς «πεντεπέτρες» - «πεντέλιθα» ἴαλεγαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ «καλάντζια» οἱ Βυζαντινοί.

Τί χαρὰ πού εἶχαμε, Θεέ μου! Ἡ τσέπη τῆς ποδῆς μας ὅμως εἶχε τὸ χάλια τῆς, ἦταν πάντα τῆς ξηλωμένη ἀπὸ τὸ βάρος, γεμάτη καθὼς τὴν εἶχαμε ἀπὸ τὶς «πεντεπέτρες» καὶ ἡ μητέρα ὅλο μας μάλαυνε. Μόνο ἡ νιάνια Σάνκω δὲ φιλοῦσε. Δὲν ἐβαζε... λάδι στὴ φωτιά, παρὰ ἐπαίρνε θελόνια καὶ κλωστή καὶ ἐρραβε τὴν ὁμορφὴ τσέπη τῆς ποδῆς μας, ἀλλὰ... θεόσπλαθα!.

Τὴν «Κάσκα», δηλαδή τὸ τενεκεδένιο κουτί πού τὸ χτυποῦσαν, ντάκα - ντούκα τ' ἀγόρια μέχρι νὰ τὸ κώσουν στὴν τρύπα πού ἄ-

νοιγαν στὸ χώμα, ἐμεῖς τὰ κορίτσια δὲν τὸ παίζαμε. Καθόμασταν καὶ κάναμε σεργιάνι.

Γιὰ νὰ διαλέξουν τὴ «Μάνα» δηλ. ἐκεῖνον πού θὰ φύλαγε τὴν τρύπα ἐρρίχναν λαχνό, με μιὰ δεκάρα. «Στέγνη ἢ φλόρι;» ρωτοῦσαν καὶ τίναζαν τὴ δεκάρα ψηλά. Ἀέγανε στέγνη, ἐπειδὴ ἡ δεκάρα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἦταν στεγνὴ ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλή ἦταν βρεμένη ἀπὸ τὸ σάλιο τοῦς. Με τὸ πέσιμο κοίταζαν τὴ δεκάρα ἐπότε κέρδιζε ἐκεῖνος πού διάλεξε τὴν ὄψη τῆς δεκάρας πού ἦταν ἀπὸ πάνω. Ἀντὶ γιὰ δεκάρα, ἐπαίρναν μιὰ κεραμίδα, τὴν ἐφτυναν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ὕστερα ρωτοῦσαν: «ἥλιο ἢ βροχή;», ἢ «καλοκαίρι ἢ χειμῶνα;» ἐκεῖνος πού πετύχαινε τὸ μάντεμα κέρδιζε κι ἦταν ἡ «Μάνα» στὸ παιχνίδι.

Ἀγαπημένο γιὰ μας τὰ κορίτσια ἦταν ὅταν πιασμένα χέρι - χέρι κάναμε ἕνα μεγάλο κύκλο καὶ τραγουδοῦσαμε:

«Ποὺ θὰ πὰς, κυρά Μαρία, με
τεφάν, με τεφάν
πού θὰ πὰς, κυρά Μαρία, με
τεφάν φάν, φάν.

Κι ἀπαντοῦσε τὸ κορίτσι πού ἦταν στὴ μέση τοῦ κύκλου:
Θα υπάγω εἰς τοὺς κήπους, με
τεφάν, με τεφάν

— Τί θὰ κάμεις εἰς τοὺς κήπους, με
τεφάν, με τεφάν
τί θὰ κάμεις εἰς τοὺς κήπους,
με τεφάν, φάν, φάν.

— Θα διαλέξω τὴ... Σοφία, με
τεφάν με τεφάν
θα διαλέξω τὴ Σοφία με τεφάν,
φάν, φάν.

Ὅποτε, ἡ Σοφία, ἐμπαινε μέσα στὸν κύκλο κι ἐπαίρνε τὴ θέση τῆς ἄλλης.

Παίζαμε καὶ τὸ κρυφτό καὶ τὴν «κλέντζα» - τὸ τσιλίκι. Τρέχαμε ὕστερα καὶ πάναμε μαύρους «μπούμπανους» με ἄσπρη μύτη - χρυσοκάνθαρους - γιὰτὶ δὲν εἶ-

χαν κεντρί νὰ μας τσιμπήσουν, τοὺς δέναμε ἀπὸ τὸ ἕνα πόδι καὶ τοὺς ἀφήναμε νὰ πετοῦν ὁλόγυρα βουίζοντας, ἢ τοὺς κλείναμε σ' ἕνα σπιρτοκούτι, τ' ἀκουμποῦσαμε κατόπι κοντὰ στὸ αὐτὶ καὶ καθὼς βούιζε ὁ «μπούμπανος», ἐμοιαζε σαν... τηλεφῶνο!

Κυνηγοῦσαμε καὶ πεταλούδες καὶ τὶς τραγουδοῦσαμε:

«Κάτσε κουτσουπέττεινα νὰ σε
κάμω πῖτα
πῖτα με σπανάκι καὶ με
κρομμυδάκι...

Με τὸ τραγούδι παρακαλοῦσαμε καὶ τὰ σαλιγκάρια γιὰ νὰ βγάλουν τὶς... κεραίες τοῦς: «Σάλιαρε... μάλιαρε, βγάλ' τὰ κέρατά σου

νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σου, καὶ
τώρα καὶ τοῦ χρόνου!

Ἄσε στὰ χελιδονάκια, πού πετοῦσαν νὰ κρυφτοῦν στὴ φωλιά τοῦς, πόσα καὶ πόσα παρακάλλια δὲν κάναμε:

Χελιδόνι μου βουργό, πού
πετάς στὸν οὐρανὸ
κατέβα λίγο νὰ σε ἰδῶ, νάσε
ἰδῶ, νὰ σε χαρῶ!

Ὅπως ἐκεῖνα ὅλο καὶ ψηλότερα πετοῦσαν.

Παίζαμε καὶ τὰ «γκουγκουλίτσια» - τὰ κουκούτσια ἀπὸ τὰ ξηλοκέρατα (χαρούπιο). Τὰ κρύβαμε μέσα στὴ χούφτα καὶ μιὰ ἀπ' ὅλες τῆς παρέας προσπαθοῦσε νὰ μαντέψει πόσα ἦταν. Ὅταν ἰόβρισκε τὰ κέρδιζε.

Παίζαμε καὶ τὸ: Πετᾶει, πετᾶει τὸ λελέκι. Πετᾶει, πετᾶει το... γιλέκι! «Πετᾶει, πετᾶει ὁ σιούρκος. Πετᾶει, πετᾶει ὁ... Τούρκος! Ἀν λοιπόν, σηκαινόταν τὸ δαχτυλάκι στὸν... Τούρκο, σκάζαμε στὰ γέλια.

Τὴν ἀποκλειστικότητα ὅμως τὴν εἶχαν τὰ «σαντάλια». Τὰ λογῆς - λογῆς χρωματιστά πανιά, τ' ἀποκάσματα τῆς μοδίστρας τῆς γειτονιάς, πού μας τὰ χάριζε καὶ

τα φυλάγαμε με περίσσια φροντίδα για τις «κούκλες» μας. Τ' αγόρια δεν τα παίζανε. Όταν θέλαμε να παίξουμε τη «νύφη και τον γαμπρό», τότε φωνάζαμε τον Γιώργο της Αγνούλας κι εκείνος φούσκωνε σα γάλος από την περηφάνειά του. Τ' άλλα αγόρια κατέβαζαν τη μούρη τους, μας κάκιωναν.

Παίξαμε και τον «κούκο». Κούκου κούκου φωνάζαμε μια από δω, μια από κει και τρέχανε να μας βρούνε. Κούκου... κούκου, άκουγες απ' όλες τις μεριές.

Παίξαμε έπειτα τη λασιχένι μπάλλα και την... πηδούσαμε με το τραγούδι.

«Ανέβα ρόδι, κατέβα ρόδι, νασε ρωτήσω πόσα θα πιάσω;... πόσα θ' αφήσω;..»

Παίξαμε και το σχοινάκι και την τραμπάλα - το πέτευρον των αρχαίων, το «στεφάνι, αλλά και «τ' άλογο». Καβαλκεύαμε δηλαδή ένα ραβδί ή ένα καλάμι και τρέχαμε. Στο παιχνίδι αυτό προτί-

μηση είχαν τ' αγόρια βέβαια, κι όπως γράφουν τα βιβλία πο παίζανε και τ' αγόρια πριν από τρείς χιλιάδες χρόνια με τον ίδιο τρόπο.

Ο Αηγοίλαος, ο βασιλιάς της Σπάρτης, για να διασκεδάσει το παιδί του - γράφουν - καβάλισε ένα καλάμι σα να ήταν άλογο.

Όταν κάποιος Σπαρτιάτης όμως που είδε τον βασιλιά να ψυχαγωγεί το παιδί του μ' αυτό τον τρόπο, παραξενεύτηκε πολύ. Σοβάρά τότε ο Αηγοίλαος του είπε:

«Σε παρακαλώ μην πείς τίποτε γι' αυτό που είδες, ώσπου κι εσύ ο ίδιος να γίνεις πατέρας». Γιατί ήταν αίγουρος ο βασιλιάς πως κι εκείνος με τη σειρά του, θάπαιζε αργότερα όταν θ' αποχτούσε δικά του παιδιά.

Πώς να ξεχάσουμε όμως το:

«Περνάει, περνάει η μέλισσα, με τα μελισσόπουλα... και με τα παιδόπουλα...»

Κι εκείνο το:

«Το ωραίο μπρίζο, ράϊ, ρά,

μαράνσε

ράνσε, ράνσε

και το βερί, βεράνσε

και σωτηράνσε και βίρε,

βίρε, βό.

Σ' αγαπώ, σε λατρεύω κι ότι

άλλο επιθυώ

ματμαζέλλ... Αννούλα, να

περάσετε απ' εδώ...

Ίσως αυτό να τόφερε κάποιος από τους ξενητεμένους μας στο Παρίσι: κι εμείς το τραγουδούσαμε έτσι με τα δικά μας... γαλλικά!

Σήμερα όλα αυτά τα ωραία παιχνίδια της γειτονιάς, παράδοσαν τη θέση τους στα χρωματιστά φυλλάδια, ίσως γιατί έλλειψε η γειτονιά και οι αυλές. Και οι κούκλες της νιάνιας Σάνκως ξεχάστηκαν, γιατί τα εργοστάσια όλο και πιο όμορφες τις βγάζουν και πιο φτηνές. Κι όμως εκείνες τις κοντροκομένες κούκλες, δεν τις περιφρονούσαμε ποτέ μας. Πάλιωναν στην αγκαλιά μας κι όχι στον σκουμποδοτενεκέ!

Αναμνήσεις του Νικ. Μητσιάνη

Συνέχεια από την σελ. 53

πήρε η ηλεκτρική εταιρεία της Νάουσας και τις χρησιμοποίησε για στόλους ηλεκτρικού, μερικές μάλιστα υπήρχαν, μέχρι τελευταία, και το καζάνι το αγόρασε ο Λαναράς για το εργοστάσιο. Το τελευταίο

μάλιστα γνώριζε μεγάλη περιπέτεια. Για να το μεταφέρουν χρειάστηκε να το σύρουν 10 ζευγάρια βοοειδή πάνω σε στραγγιλούς κορμούς δέντρων και για να μπορέσει να πάρει τη τροφή του δρόμου απέναντί από τον Άγιο Δημήτρη αναγκάστηκαν να γκρεμίσουν 2

τούραινα σπίτια.

Σήμερα όλα αυτά είναι μακρινές αναμνήσεις και μόνο δυο πέτρινες γεφυρούλες σε ισάριθμους χειμάρους και μια μικρή γαλαρία μέσα στο δάσος φανερώνουν ότι κάποτε από δω περνούσε το τρενάκι του Βεζμίου.

ΤΟ ΣΠΙΤΟΥΜΑΖΟΥΜΑ...

Καταγραφή επίπλων και σκευών του Βεροιώτικου σπιτιού

Β'

Τενεκεδένιο ακόμα ήταν το σαμου-
λειθιά μια στάμνα που έπαιρνε γύρω
στις πέντε οκάδες λάδι και πολλές φο-
ρές είχε και δετερο άνοιγμα μικρότερο
σα ράμφος πουλιού για να χύνεται α-
πό κεί λίγο - λίγο το σαμόλαδο. Για
μικρές ποσότητες λαδιού ήταν το τε-
νεκεδένιο πάλι κουνέτου. Από λαμαρί-
να ήταν καμωμένες οι μικρές κωνικές
γκασόλαμπες που άναθαν με θαμδακε-
ρό φυνέλι και γκάζι (=πετρέλαιο) και
είχαν μόνιμη θέση στο καρφί του τζα-
κιού. Μ' αυτές φωτιζαν κλειστούς χώ-
ρους του σπιτιού το κελλάρι, το α-
χούρι, τη χρεία. Τενεκεδένια ήταν τα
φανάρια και γύρω - γύρω προστατεύ-
ονταν από τζάμια για να μη σβήνουν
από τον αγέρα. Τα χρησιμοποιούσαν
για να φέγγουν ανοιχτούς χώρους και
οι πιτσιρίκοι του σπιτιού την Πρω-
τοχρονιά τα στόλιζαν με χρωματιστές
χάρτινες κορδέλλες και πουλιές και έ-
λεγαν στα σπίτια τα κάλιντα και τον
'Αγιο - Βασίλει. Τέλος νιντεκεδένιος
ήταν και ο φανοστάτης της καντήλας
κλπ. Τενεκεδένια ήταν ακόμα και τα
κίπυλλα του νερού με χερούλι, τα κοι-
κούμια ή μαστραπάδες. Τενεκεδένια ε-
πίσης ήταν διάφορα κουτιά και δοχεία
όπου φύλαγαν το λίπος, το βούτυρο,
το τυρί, την ταρσούνη, διάφορα τουρ-
σιά κλπ. για να προστατεύονται από
τη δράση διάφορων τρωκτικών. Από
λαμαρίνα επίσης ήταν και το αμπάρι
όπου φυλαγόταν το αλεύρι του σπι-
τιού.

Από σίδερο και ατσάλι και άλλα αν-
θεκτικά υλικά κατασκευάζονταν οι πυ-
ροστιές, τα τσιμπήδια, τα διάφορα μα-
χαίρια του ψαμιού και κρεστομάται-
ρα, τα κοιφάκια για τα λάνισμα του
κ'μά, σούβλες, σασκαράφες κλπ.

Από ξύλο ήταν κατασκευασμένος με-
γάλος αριθμός σκευών και εργαλείων.
Κι ως αρχίσουμε από τα είδη του τρα-
πεζιού που κι' αυτό ήταν ξύλινο στρογ-
γυλό και κοντό με ύψος 20-30 πόντους,
ο σφοδράς που καθόνταν γύρω - γύρω
οι σπιτικοί είτε σταυροπόδι είτε σε μα-
ξιλιάρια και χαμηλά σκαμνάκια. Ο ί-
διος ο σφοδράς, χρησιμοποιεί και για το

πλάσιμο της πίτσας και το άνοιγμα
των φύλλων της. Για τον ίδιο σκοπό
ήταν και το πλαστήρι ένα στρογγυλό
σανίδι με χερούλι και χωρίς πόδια για
πρόχειρες και εύκολες ζυμωτικές δου-
λειές που συνοδευόταν πάντοτε με τον
απαραίτητο ξύλινο πλάστη. Για το ζύ-
μωμα του ψαμιού είχαν το ξύλινο σκα-
φίδι που μετά το ζύμωμα το έβιναν
καλά με τον ξύστρου μια τριγωνική
σπάτουλα σιδερένια και το ζεμάτιζαν
για να μην ξυνώσει. Το πνάκι ή κλει-
δοπίνακιο ήταν ξύλινο πιάτο με σκέ-
πασμα και σ' αυτό φύλαγαν το προ-
ξύμι για το επόμενο ζύμωμα. Ήταν

Του Στέλιου Χ. Σβαρνόπουλου

ακόμα τα ξύλινα πιάτα, πινόνια και
χλιάρια και οι μεγάλες κουτάλες της
κουζίνας οι χλιάρες. Παλότερα ήταν
τα ξύλινα κουτάλια που είχαν στο λε-
ρούλι μια τρυπούλα για να τα κρεμούν
στον τοίχο. Από δω ξεκινάει η παροι-
μία: σε κρέμασαν του χλιάρι, δηλαδή
δεν πρόφτασες να ρθείς έγκαιρα στο
τραπέζι. Όταν περίσσειαν κουτάλια
στο τραπέζι η πρόληψη έλεγε ότι είναι
φίλοι ενώ όταν περίσσειαν περόνια ή-
ταν όχτροι. Ξύλινο ήταν το σφραγι-
στρου με το οποίο σφράγιζαν τις λει-
τουργιές του άρτου για την εκκλησιά
και είχε σκαλισμένες διάφορες παρ-
στάσεις από την Αγία Γραφή. Το χε-
ρούλι ήταν κι' αυτό σκαλισμένο με πα-
ρόμοια Ιησούς Χριστός Νικαί και μ'
αυτό σφράγιζαν τα λειτουργήδια που
τα μοίραζαν στα παιδιά αλλά και πολ-
λές φορές για σχώριο. Στα ξύλινα
γοιθιά στούμπιζαν με τον ξύλινο στού
μπλο σκόρδα ή καρύδια που χρησιμοποιού-
σαν για να γίνουν οι διάφορες σκαρβαλιές
και η περίφημη σκαρδαρή (σκόρδο,
δυόσμος, αλάτι, ξύδι, λίγες σταγόνες
λάδι και δροσερό νερό κατά δοσίληση,
ήταν το αγαπημένο κι' απαραίτητο φα-
γητό θεριστιδών και των ξωμάχων).
Ξύλινη ήταν η ζυμουτι(ι)τής όπου ζύ-
μωναν το ψωμί καθώς και η πινακωτή
σκαλιστός κορμός ξύλου με χωρίσμα-
τα για τη μεταφορά του τυλιγμένου
στη μεσάλα ψαμιού στο φούρνο. Υ-
πήρχαν ακόμα και πρόχειρες πινακω-
τές με χωρίσματα κρεστωμένα. Το ψη-

μένο ψωμί που ερχόταν ζεστό από το
φούρνο το έβαζαν αρχικά στο σανίδι
που ήταν κρεμασμένο από μια γριντιά
του σπιτιού με σκοινιά και το σκέπα-
ζαν με μεσάλα για να μη σκονίζεται,
να μη στεγνώνει και να προστατεύε-
ται από τα ποντίκια. Ύστερα τα πλα-
στά του ψαμιού τα τοποθετούσαν σ' ο
μικρό ξύλινο σιντοίρι κι' όσο χρεια-
ζόταν για το τραπέζι το μετέφεραν με
το πανέρι ή κουσιόρι που ήταν πλεγμέ-
νο με βέργες λυγαριάς. Με το κου-
σιόρι πήγαιναν τον άρτο και το νάμα
με το λάδι στην εκκλησιά για διάβα-
σμα την παραμονή των ονομαστικών
γιορτών και μ' αυτό πήγαιναν τα δώ-
ρα (τις κλούρες και τα κλίμα) στους
συγγενείς.

Άλλα ξύλινα σκεύη του σπιτιού ή-
ταν τα διάφορα καδιά μικρά και μεγά-
λα που χρησιμοποιούσαν για διάφορους σκο-
πούς. Έτσι είχαμε το μπατσιοκάδι
όπου φυλαγόταν μέσα σε γάρο ο μπά-
τσιος, το καδί όπου γινόταν και φυ-
λαγόταν η αρμιά με καρμπολάχανα
λεμόνια, νερό και τρυφερά βλαστάκια
κληματαριάς και το απαραίτητο αλά-
τι. Για πολλές μέρες άλλαζαν το ζου-
μί που τραβούσαν από το κάτω μέρος
του καδιού που είχε ξύλινη κάνουλα
και το έρριχναν από πάνω όπου να
αργήσει η αρμιά και νάναι έτοιμη. Ή-
ταν τα καδιά για τη μεταφορά των
σταφυλιών από τον τρίγιο και η μεγά-
λη η κόβα όπου πατούσαν τα σταφύλια
και έφτιαχναν το κρασί. Ξύλινα ήταν
και τα διάφορα βαρέλια και βαρελά-
κια και βαρέλες του κρασιού καθώς
και τα φτσιά (=βυτία) που τραβούσαν
το κρασί.

Σε πολλά σπίτια αγροτικά είχαν ξύ-
λινα δοχεία για ύδρευση και μεταφορά
νερού. Η φτέλα ήταν μικρή βαρέλα
της πλάτης για την μεταφορά νερού
και η μπούλα ξύλινο στρογγυλό πο-
γούρι με λουρί για κρέμασμα στην
πλάτη ή στο γκατζιόλι για το χωράφι
ή το αμπέλι.

Πολλά μικρά και μεγάλα σκεύη του
σπιτιού ήταν καμωμένα από πηλό και
εξυπηρετούσαν διάφορες ανάγκες.

Τέτοια ήταν τα πιθάρια ή κιοίσιμα
μικρά ή μεγάλα όπου φύλαγαν κι' α-
ποθήκευαν σ' αυτή λάδι, αλεύρι, διά-

φορα φαγώσιμα είδη, τουρσιά κλπ. Το μιλνιρό ήταν μικρό πιθαράκι όπου άργαζαν διάφορα τουρσιά ή φύλαγαν μέλι. Το τσουκάλι ήταν μικρή κιλνδριική χύτρα με χερούλια και σ' αυτό έβραζαν στη φωτιά του τζακιού τα διάφορα όσπρια που γίνονταν παρά πολύ νόστιμα. Το μικρό τσουκάλι ή κουκάς χρησιμοποιε πολλές φορές και για θεραπευτικούς σκοπούς και τον έβραζαν σαν δεντούζα στην κοιλιά για να γαστρευτεί ο άρρωστος από κοιλόπονο ή όπως έλεγαν οι μπόμπες όταν έφευγε ο αφαλός. Στο μαυροπουκάλο έβραζαν κάστανα και οι μικροί ανυπομονούσαν τότε να ετοιμαστούν και να μοιραστούν. Το τσουκάλι το σκέπαζαν από πάνω με μια πέτρινη πλάκα ποταμίσια αλλά πολλές φορές όταν η γιαγιά ή η νινέ όπως τη λέγαμε έβραζε φασιούλια με παλιά κρομμύδια και κόκκινο πιπέρι εμείς δουτούσαμε καμιά κόρα ψωμί να μουσκέψει και να τη φάμε. Η χλιάρια έπεφτε στα κεφάλια μας και η νινέ φώναζε: μη δρέ παιδιά, θα φύγει η δύναμη... Ποιά δύναμη αφού ήταν σκέτα νεροφάσουλα, αλλά ότι και να μαγειρέψεις στο τσουκάλι γίνεται νόστιμο.

Χωματένιοι ήταν οι νταβάδες μικροί ή μεγάλοι με χερούλια ή χωρίς τέτοια και χρησιμοποιε για το πείσιμα γιαουρτιού, για το ψήσιμο διάφορων φαγητών στο φούρνο αλλά πρωταρχικά για το καθιστό Βεροιώτικο φαγητό τον φασουλονταβιά με τα παλιά κρομμύδια το κόκκινο πιπέρι και το σαυόλαδο. Αλλά ήταν και τα πιάτα τα χωματένια πολλές φορές γανωμένα με άργιλλο. Ανάλογα με το μέγεθος είχαν και τις ονομασίες τους όπως σουπιέρες, μ(ι)σούρια και μ(ι)σούρες. Πολλές φορές στη μέση του σφκρά στηνόταν η μ(ι)σούρα με το σχιστό φαγητό κι' από κεί έτρωγαν όλοι οι ιμωτράπεζοι με τα χλιάρια τους. Πήλινα ήταν τα φλυτζάνια του καφέ τα λεγόμενα καυικά καθώς και οι φλυτζάνες του τσαγιού. Ήταν αξίωμα οι πήλινες κανάτες που έφερναν στο τραπέζι το δροσερό νερό ή το μπρούσκο κρασί. Το σθανί ήταν μικρό πήλινο κανατάκι με χερούλι όπου ζέσταιναν κρασί στη φωτιά για να κάνουν την χορταστική κρασοπάπαρα με συμπλήρωμα ελπές, κρομμύδια και τυρί ή μπάτσιο ψημένο κι' αυτόν στο τσιμπιδι του τζακιού.

Οι χωματένιες στάμνες μικρές ή μεγάλες με ένα ή δυό χερούλια λέγονταν στάμνες, λαίνια και λαϊνάκια. Αυτές κρατούσαν πάντα το νερό φρέσκο και με να καταχωρίσουμε άσταχα κι' άλλα

δροσερό γι' αυτό πάντα τις προτιμούσαν τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού αλλά κινδύνευαν από στιγμή σε στιγμή να σπάσουν και να μας θυμίζουν την λαϊκή παροιμία: πολλές φορές πάει η στάμνα για νερό αλλά μια φορά τσακίζεται.

Έχωνα από τα παρά πάνω σκεύη που ήταν κατασκευασμένα με τα υλικά που αναφέραμε ήταν τα πιο ακριβά τα τσίγαινα και τα γυάλινα και τα είδη από πορσελάνη.

Α' αναφερθούμε όμως στα γυάλινα σκεύη που ήταν σε μεγάλη χρήση σ' όλα τα σπίτια. Αυτά χρησιμοποιούνταν σε επίσημες και γιορταστικές μέρες και στην φιλοξενία φίλων και επισκεπτών αλλά ορισμένα απ' αυτά ήταν σε καθημερινή χρήση.

Τα σπίτια είχαν ποτήρια γυάλινα για νερό, κρασί και ρακή. Εκείνα τα μικρά τα χοντρά γυάλινα ποτηράκια του ραμιού που ήταν σαν δαγτυλήθρες έπαιρναν μικρή ποσότητα αλλά τη δουλειά τους την έφτιαχναν ώσπου οι επισκέπτες να γυρίσουν όλα τα σπίτια που γιόρταζαν. Γυάλινο ήταν το βάζο με το σπιτίσιο γλυκό ή τον πελτέ που σεβδιρόταν με τον ασπένιο δίσκο τα γυάλινα πιατέλια και τα κουταλάκια μέσα στα ποτήρια με το νερό. Γυάλινες κανάτες χρησιμοποιε για νερό και κρασί ενώ το τσαρτσάρι ήταν γυάλινο παγουράκι με επιστόμιο με το οποίο ρουφούσαν το αγνό τσίπουρο. Είχε μόνιμη θέση πάνω στο τζάκι κι' όταν ο νοικοκύρης γυρνούσε κοιρασμένος απ' τη δουλειά τραβούσε και' ευθεία στο τσαρτσάρι με τη ρακή να ξαποστάσει και να πάρει την ψυχή του με το καλό..

Το κρασί εκτός από τις βαρέλες και τα βαρελάκια το διατηρούσαν σε μεγάλα μπουκάλια τα πεντάρ(ι)κα (5 οκάδων) ενώ το ρακί στο βάζο που ήταν μεγάλη νταμιτζάνα. Φυσικά τα πολύτιμα αυτά αγαθά τα φύλαγαν σε σίγουρο μέρος και να διατηρούνται καλύτερα αλλά και να προστατεύονται από τυχόν σπασίμο. Σε γυάλινα μπουκάλια φύλαγαν και το περίφημο κρασόξυδο ένα δε μπουκάλι με μάννα (= μαγιά) το φύλαγαν για απαραγωγή.

Οι ανόγκες του σπιτιού και του νοικοκυριού ήταν και είναι πολλές κι' άλλες μικρές κι' άλλες μεγάλες γι' αυτό και τα ίπτερα και το σπιτομύζουμα δύο δεν μπορεί να καταγραφεί συνολικά.

Όσοι στα παραλειπόμενα μπορού-

ίστερα και αγγεία που δεν μπήκαν στη σειρά τους.

Ο κάπανος ήταν απαραίτητο ξύλινο εργαλείο που χρησιμοποιούσαν οι νοικοκυρές στην πλύση των ρούχων : των στρωσιδιών.

Εκτός από την ξύλινη σκαλιστή σκάφη την ζιμουτ(ι)κή που χρησιμοποιούσαν για το ζήωμα του ψαμιού ήταν και οι μεγάλες καρφωτές ξύλινες κουπάνες ή οι τενεκεδένιες που χρησιμοποιε από πολύ για την πλύση και το μπάνιο. Τα κουπανέλια ήταν μικρά ξύλινα σκαφίδια στα οποία έβαζαν την τροφή για τα οικίστα ζώα γουρούνια, κόττες, κατσίκες, γελάδες κλπ.

Ξύλινα ήταν τα απαραίτητα εξαρτήματα του φούρνου του σπιτιού ο τρίφτης μακρύ κοντάρι με το οποίο κορούσαν τα κάρβουνα σ' όλη την επιφάνεια των τούβλων του φούρνου, η πάνα ξύλινο κοντάρι με λινάτσα μπροστά ή πανί με τα οποία σκούπιζαν τα κάρβουνα της πυρκαμένης πλάκας του φούρνου για να φουρνίσουν τα πλάστα του ψαμιού με το ξύλινο πλατύ ψαμώφρακο.

Μαλάθα λεγόταν ένα ξύλινο ανοιχτό κουτί στερεωμένο στον τοίχο του μαγειριού και έβαζαν εκεί τα πηρόνια και τα χλιάρια. Παρόμοιο ξύλινο κοντί ήταν η αλαταριά όπου φύλαγαν σκεπασμένο με χοντρό πανί το χοντρό αλάς του σπιτιού. Οι δέγγες ήταν απλό αλλά απαραίτητο ίππεργα για το σπίτι. Ήταν γερές και χοντρές δέγγες ίσα με δυό μέτρα που δένονταν απ' το ταβάνι με δυό γερά σκονινιά απ' τις άκρες και χρησιμοποιε για να κρεμούν τα ρόδια και τα κινδόνια (τα κουτσουμπιά = χωρίς ουρές, τα τοποθετούσαν γύρω - γύρω στο γκιλδί (= ράφι γύρω - γύρω στο νταβάνι του οντά), τα λουκάν(ι)κα, τα σιαπτζιούκια (= μπιστοκοίλουρα με κάρδια και ντισιτέ), τις αρμάδες με τα πύα κλπ.

Ο γκάβανους ή το γκαβανάκι ήταν δοχείο φαγητού με σκέπασμα για την μεταφορά του μακριά από το σπίτι στο χωράφι, στο αμπέλι ή στην κωρομή Υπήρχαν και ειδικές θήκες που έπαιρναν ίπια και περισσότερα γκαβανάκια. Τα παγουρί του νερού που έπαιρναν μαζί τους λεγόταν μπαμπούρι παρ' όλο που τις περισσότερες φορές δεν το γέμιζαν με νερό αλλά με ρακή γιατί όσο νάσαι όξω θάβρισκαν νερό κι' εξ' άλλου τα χαιδάνια πίνουν νερό...

Με την παρά πάνω καταγραφή μα;

περιοριστήκαμε κύρια στα απαραίτητα εκείνα σκεύη και εργαλεία του σπιτιού που αναφέρονται στη διατροφή και καθαριότητα. Φυσικά το σπιτουμάζουμα δεν εξαντλείται μήτε ολοκληρώνεται μ' αυτά. Ωστόσο παρατηρούμε πως στο κύλισμα των αιώνων τα ίδια ύψηρα και αγγεία χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες του κάθε τόπου και θελτιώνονται προς το καλύτερο με την καθημερινή εξέλιξη και την τεχνολογία. Μ' αυτήν ο άνθρωπος ολοένα καλύτερευει και κάνει πιο εύκολη τη διαβίωσή του ωστόσο πιστεύουμε πως καλό είναι να ξέρουμε πως πολλές γενιές έζησαν και πέρρασαν με το μαυροτσούκαλο της γιαγιάς.

Συγγενή Λεξιλογικά

Αποδεκτώστα μερικές λέξεις από το ντόπιο γλωσσάρι: καθώς και ορισμένες ιδιότυπες φράσεις.

Τα περισσότερα από τα επώνυμα που καταχώρισα συναντάω: στη Βέροια.

Η σειρά καταχώρισης των λέξεων ακολουθεί τη σειρά του κειμένου.

Εξηγώ μόνο τις λέξεις για τις οποίες δεν υπάρχει ερμηνεία μέσα στο κείμενο.

Αγγείο, αγγεία δοχείο, σκεύη φρ. βαρέα τ' αγγεία σ' = είσα: πολύ δύστροπος

Μπακιριτζής, επών., επάγγελμα χαλκουργός

Καλαϊτζής, επών., επάγγελμα κασιτερωτής, γανυατής

Χαλκιάς, επών.

Καζάνας, επών., καζάνια = φυσική δεξαμενή

Μπακράτσας, παρατσούκλι: — χρν τρομέφαλος

Πετμεζάς, επών.

Τραχανάς, επών.

Μπαλγκούρας, επών.

αφέντης, ο, έτσι λέγεται: ο παπάζ, ο νοκομήτης ψ(υ)χή, η — η κυριά, άλλη ονομασία: μπουμπουκά

Τέντζιρας, ο = η χύτρα, φρ. γκίλτσιν η τέντζαρ'ε κι: θρήνη

τον καπάκι, συνάντηση όμοιων νταδάς, ο, σκευός μαγε:ρικής, φασουλν ταδιάδες = κοροϊδευτικά λένε τους Βεροιώτες.

Π:γκιράς, επών.

ρεθανί, το, γλύνισμα, πεσιαλιτέ της Βέροιας

κόλλυδα, τα, βρασμένο σιτάρι που μο:ράζεται: για συγχώριο φρ. με τα κόλλυδα στου ξνάρι: = ετοιοθάνατος

Γουδής, επών.

γανώνω = κυριολ. κασιτερώνω, γάνα = άσπρισμα της γλώσσας, γανιάω = στενοχωριόμια, γανάδα = στενοχώρια, ταλαιπωρία

Ξιγάνωτος, ο, ακασ:τέρωτος, μεταφ. ντιν:κές Ξιγάνοντους = εντελώς φτωχός, ανήτος κλπ.

φουσκίνα, η = δοχείο νερού με σωληνάρι: θρύσης. ποτιστήρι

στομπιζώ, κυριολεκτικά χτυπώ με τον στούμπο, μεταφ. θα σε στομπιζώ = απειλή

Κοσκινιάς, επών., κοσκινιάω = περιώ από κόσκινο, φρ. όποιους δεν θέλει να ζ(υ)μώσι: όλη μέρα κοσκινιάει: = λέγεται: γι' αυτούς που συνέχεια αναβάλλουν μια δουλειά

παπάρα, η, κυριολ. ψαμί τριμμένο σε ζουμερό φαγητό, γάλα ή κρασί μεταφ. παπάρας, ο = ο ανίκανος, ο άχρηστος φρ. αποδοκιμασίας: πάψε ρε παπάρα...

Το:γαρίδας, επών., μεταφ. αδύνατος, καχεκτικός

πίττα, η, το γνωστό φαγώσιμο παρασκευάσμα, μεταφ. στη φρ. γίνκαν πίττα = πλακώθηκαν

Μπομπότα, επών.

σαμουλαθκό, το, κυριολ. το δοχείο σαμόλαδου, μεταφ. γριά κουτομπόλα

Σαμαλαδάς, επών.

χρεία, η, το αποχωρητήριο, αλ-

λοϊώς χαλές, απόπατος, αναγκάιου, μουστερέκι, μέρος

Ταρχούνη, η = ταχίνη άσπρη, ή μαύρη

Πλαστήρας, επών.

πνάκας, ο, μεταφ. ανήτος

χλιάρας, ο, ο ανακατσούρας, χλιάρας Αγ:αντουκί(η)κη = πολύ φλύαρος και διαβολέας

αριμά, η = λάχανο τουρσί, αρμιάς = ζουμί αρμιάς που είναι: υπέροχο και αποτελεσματικό ανηληπτικό γι' αυτούς που ήπιαν αρκετό κρασί

Βαρελάς, επών.

Φιτελάς, επών., από το φτελί, φτελά, φτί (= θυτίο)

Μπούκαλας, επών.

αργάω, κατεργάω δέρμα, τυρί, τουρσί, μεταφ. αργασιμένου στομάχι: = συνηθισμένο από την πολλή χρήση κρασιού κλπ.

Τσουκαλάς, επών.

μαυροτσούκαλου, το, μεταφ. ο πολύ μελαχροινός, η άσχημη

τσακίζεται, ρ. παθ., θρисиά: να τσακ(ι)τείς, σιούν τσακ(ι)σμέ, θα σε τσακίσου = θα ε δειρώ πολύ

ρακή, η και το ρακί, ούζο γενικά ειδικά όπως ρακή λέμε το τσίπουρο που είναι: απόσταξη στέμφυλων (τσίπουρων) σταφυλιού, μετάδραση = διπλοασποσταγμένη ρακή

δάξου, το = το βαζάκι του γλυκού, η νταμιτζάνα, ρήμα βουζώ, φρ. δάξει: η μιλους, θα σε δάξου μία = απειλή θα σε χτυπήσω

Τσαρτσαρής, επών.

μιάνα, η, κυριολεκτικά η μητέρα, μεταφ. έννοιες: πηγή νερού, μαγιά ξυδιού, κύριο μέρος φουστανιού, αχληρός πα:χινδού, η πρώτη πόρτα στο τάβι: κλπ.

κοπανίζω, χτυπώ με τον κόπανο, μεταφ. δέρνω, νικά, επαναλαμβάνω

τρίφτης, ο = εξάρτημα του φύου αλλά και: εργαλείο της κουζίνας.

Σήμερα την δεκάτην περίπτην (15) Δεκεμβρίου 1919 ημέραν Κυριακήν κα: ώραν 11 π.μ. οι υποφαινόμενοι:

1. Νικόλαος Ζαχαράκης, 2. Δημήτριος Τράμπακας, 3. Αδάμιος Μπιλιούρης, 4. Αγγελάκης Σαράτσης, 5. Κώστας Ρουβέτης, 6. Ιωάννης Ρουβέτης, 7. Ιωάννης Σιαντιμώνας, 8. Χρίστος Δραγουμάνος, 9. Νικόλαος Καρδουγιάννης ή Λαδούς, 10. Δημήτριος Πλουμπίδης, 11. Θεόδωρος Λαδούς, 12. Νικόλαος Καρεκλάνης, 13. Δημήτριος Σουρλιμπάς, 14. Αθανάσιος Λαδούς, 15. Στέφανος Μαλέτσος, 16. Αναστάσιος Δεινόπουλος, 17. Γεώργιος Σεραφίδης, 18. Δημήτριος Πανάς, 19. Σταύρος Κραμνιδούτσας, 20. Νικόλαος Σιδεράς.

άπαντες εξασκούντες το επάγγελμα υποδηματοποιού, συζητήσαντες διάφορα σχετικά αφορώντα καθ'ώς το επάγγελμα ημών, λαβόντες υπ' όψιν ημών ότι του επαγγελματίου ημών ως Συντεχνία επίσημος υπήρχεν από το έτος 1878 νομιμοποιημένη κα: ότι η πρώτη απ'επίσημος ιδρύσις αυτής ως αποδεικνύεται από διάφορα αρχαία έγγραφα ότι έχει πρωτοτυπηθεί κατὰ το έτος 1842 αλλ' έχει διαλυθεί ως μη ώφειλεν το έτος 1905 κα: επειδή αποδείχθη ότι εκ της παραλυσέως ταύτης πολλά έχει ζημιωθεί κα: ζημιούται η Συντεχνία ημών ηθικώς κα: υλικώς.

Δ-α ταύτα

Σήμερα αποφασίζομεν εις την ανασυντάξιν αυτήν κα: προσδινόμεν ομοφώνως εις διορισμόν τριμελούς επιτροπής εκ των παρόντων κ.κ. Αδάμιος Μπιλιούρης, Θεόδωρος Κ. Λαδούς κα: Νικολ. Σιδηράν οίτινες κα: απεδέχθησαν εις τους οποίους επίσης ανετέθη η Σύστασις Καταστατικού συμφώνως του περί Σωματείων νόμου 281 κα: εις την σύγκλησιν Γεν. Συνελεύσεως προς επιψηφίσιν αυτού ως κα: εποπτεύει αν δια την εκλογήν του Α' Δ. Σωμα-

Τότι υι τώρα

ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

ΤΟΤΙ: Προκαταρκτικόν Πρακτικού Συντεχνίας Υποδηματοποιών Ναούσης «Ο Άγιος Σπυρίδωνς»

βουλίου της Συντεχνίας ημών κα: μετά την εκπλήρωσιν των ανωτέρω καθηκόντων αυτής ως κα: την εκπύρωσιν του Πρακτικού εκλογής του Α' Δ. Συμβουλίου θέλει παύσει αμέσως ο προσωρισμός αυτής.

Προς εξαπλάγησιν του ανωτέρου πύλου ημών αποφασίζομεν ομοφώ-

Του Νίκου Σπάρτον

νως εις την προκαταβολήν το ως εγγραφήν εκάστου μέλους εξ είκοσι πέντε (25) δραχμών προκαταβολικώς...

Το καταστατικό εγχερίθη με την 37 απόφασιν του Πρωτοδικείου της Βέργας από τους δικαστές Θ. Μεσχία, Β. Παπαδοπούλου κα: Νικ. Τσομπεργάκη με την παρουσία του εισαγγελεύοντος Πταισιατοδίκου Ιωάννου Βουλή κα: Γραμματέως Ευαγγέλου Γ. Φαμακίδου, την 8 Απριλίου 1920.

Στο καταστατικό άρθρο 33ον αναφέρεται:

Το Σωματείον έχει κα: λάδιον του εἴτε σχηματιν Ελληνικήν εν τω μέσω δε του γενικού σταυρού φέρει την εικόνα του προστάτου αυτού Αγίου Σπυρίδωνος κατέθεθεν την χρονολογίαν 1878 της συστάσεως του ένθεν κα: ένθεν του Αγίου τας λέξεις «Άγιος Σπυρίδων» κα: εις τας λευκάς ταβιάς της Σημαίας τας λέξεις Σωματείων Υποδηματοποιών Ναούσης.

Άρθρον 34ον

Επέτειος εορτή του Σωματείου ορίσθη η 12 Δεκεμβρίου επί τη μνή-

μη του προστάτου του Σωματείου Αγίου Σπυρίδωνος, καθ' την υποχρεούνται πάντα τα μέλη να παρευρίθωσι εν τη τελευτημένη λειτουργία της ιερής εκκλησίας του Αγίου Μηνά, ένθα υπάρχει: δαπάναις των εδρυτών του Σωματείου κα: η ιερὰ εικών του προστάτου αυτού Αγίου Σπυρίδωνος. Μετά δε την θείαν λειτουργίαν προπορευομένου του λαδάρου εν σώματι τα μέλη μεταβαίνουν: εις το οίκημα του Σωματείου όπου μετά τον πανηγυρισμόν της ημέρας κα: λογοδοσίαν των πεπραγμένων υπό του Προέδρου θέλουσι πανηγυρίσει τα μέλη καθ' όλην την ημέραν συμφώνως του υπό του Δ.Σ. κανονισθημένου προγράμματος. Καθ' όλην δε την ημέραν τα καταστήματα των υποδηματοποιών έσονται: κλειστά. Οι μη προσερχόμενοι άνευ δικαιολογίας εν τη θεία λειτουργία ή μη όντα κλειστά τα καταστήματα αυτών κατὰ την ημέραν της επέτειου εορτής τιμωρούνται με πρωτόμην 25—50 δρχ. κανονιζομένου υπό του Δ.Σ. δια πρακτικού.

Και στο άρθρο 31 αναφέρεται: τιμωρία 10 δρχ. κατόπιν αποφάσεως του Δ.Σ. σε μέλος που δεν πάει σε κηδεία μέλους.

Άρθρον 36ον

Η διάρκεια του σωματείου είναι: απροσδιόριστος, θεωρείται: διαλυμένο όταν ο αριθμός των μελών αυτού περιοριστεί εις οκτώ (8) η δε παρουσία του μετατρεπόμενη σε χρέμα διανέμεται: εις χήρας κα: ορφανά (πτωχούς) Ναούσης συν-

παρασπόμενου πρακτικού.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ Α'

Γενικής Συνελεύσεως Σωματείου
Υποδηματοποιών Ναούσης
«Ο Άγιος Σπυρίδων»

Σήμερα την 19ην Ιανουαρίου 1920 ημέραν Κυριακήν και ώρα 3 μ.μ. κατόπιν γραπτής αδείας της υπομνηστικής Ναούσης προσκληθέντες επί τόπου υπό της προσωρινής επιτροπής της διοικήσεως την 15ην Δεκεμβρίου 1919 συνήλθον εν τη οικία του εκ των μελών της Συντεχνίας υποδηματοποιού κ. Αδάμου Δ. Μπλιούρη ήτο. ο. κ.κ. Εντός από αυτούς και ο. Ιωάννης Μήτσαλας και Μιχαήλ Νικολύτης.

Κατόπιν η προσωρινή επιτροπή εις εφαρμογήν του (14) άρθρου συνέστησε τη Συνέλευσις όπως προβεί εις την εκλογήν του Α' Δ. Συμβουλίου αυτής δια μυστικής ψηφοφορίας όπερ εγένετο τα δε αποτελέσματα έχουνσι ως εξής.

Πρόεδρος Ν.κ. Ζαχαράκης ψήφοι 17. Αντιπρόεδρος Κώστας Ρουδέτης 13. Ταμίας Δημ. Πανάς 12. Γραμματεύς Γεώρ. Σερταρίδης 12.

Σύμβουλος Δ. Σουρουλιάμης 10, Σύμβουλος Γιαν. Καρθουγιάννης 8.

ΕΠΙΛΑΧΟΝΤΕΣ

Αδάμιος Μπλιούρης ψήφοι 7, Σταύρος Κρομμυδούσας 6, Γεωργ. Σερταρίδης 6. Γιάν. Ρουδέτης 1, Δημ. Πλιομπιδής 4.

Κατόπιν ο Πρόεδρος ηυχαρίστησεν την Πεν. Συνέλευσιν.

Εγερθέντος όμως του Συμβουλίου κ. Δημητρίου Σουρουλιάμτη συνέστησε τη Συνελεύσει να εκλέξει Επίτιμον Πρόεδρον αυτής κατά το 10ον άρθρον του καταστατικού. Ήνα από σήμεραν έχει η Συντεχνία δια πολλούς λόγους πρόσωπον της Περιοχής και ανωτέρας Κοινωνικής τάξεως του οποίου τας Συμβουλίας και το Ηθικόν κύρος κατά καιρούς επωφελείται η Συντεχνία.

Ως τοιούτον συνέστησε τον Συμπολίτην κ. Χ' (Κων) τον Μαλούστην εις τον οποίον τα μέλη της συντεχνίας πολλά οφείλουν αφού και η σύστασις της συντεχνίας εις αυτόν σχεδόν οφείλεται.

Η Συνέλευσις παμφηφεί εκήρυξε Επίτιμον πρόεδρον τον Χ' (Κων) τον Μαλούστην.

ρώνονταν μι κιρί απού μιλίτσια. Στου πάτουμα τρουγιούρου ράφτου, ταν του Βάρδிலου κι απαγουδεό ράφτουταν η σόλα. Τώρα αυτά γένουντι μι μηχανές κι κουστιζούν φτηνά.

Τότε τα μουρατζικα τα γυμνιά τάφκιαναν μι αιδάβρουχου αλαφρότηρα χουρίς δισίματα. Τα κυρατζικα τα γυμνιά ήταν θαρύτηρα κι τάφκιαναν μι θακέτα κι τσιουβιά κι απού κάτω πρόκεις ή μέντεϊς για να αντέχουν κι να μη φαγώητι του πιτσι.

Είχαν κι καλοντόδια λουγίσια, τανάλιες μινιά για μουντάρισμα κι μινιά για καρφικά. Σουγκλιά μι χειρούλι γυροστά κι ίσα. Τα ραφτά τα παπούτσια τάραφταν μι διλώνεις κι ύσταρνας μι τρήχεις χουντρές απού χαίτη απ' αγρουγούρουνου.

Είχαν κι καταπαρώνους για να καρφώνουν τα τσιδιά στα γυμνιά. Έδωκαν ντιγιά σειρές τσιδιά τρουγιούρου, ή ραφτά κι μινια σειριά τσιδιά. Ου Ιωαννινώντας ου Κόνκ. κους ειθλαιν να μην κουπούν τα τσιουβιά μι τη φαλτσέτα για να φαγουθούν μουνναχά τους κι να θαστήξουν καμικά. Έδουμάδα ακόμα για σικουκουμία.

Μι τη φαλτσέτα έκοφταν ις σόλεϊς. Στου τρίπουδου σιδηρέκιου αμίων κάρφουναν τα καρφικά στα παπούτσια κι τα τακούνια που καρφώνονταν μούγκι μι καρφικά τιξάκια (μπακαρένια καρφικά) για α γυρνούν απ' τη μέσα τη μεριά. Ικεί κάρφουναν κι τα καφούλια στις τρύπεις απ' τα κουρδόνια στα σκαρπίκια.

Τώρα όλα αυτά τα ίπυργα χαντακώθησαν χάθησαν.

Τότε οι γυναίκες φουρούταν κουμπουτά στηρόλια σα μπότεϊς κοιντές. Αυτά είχαν φάλεϊς όπους τα νιτόπια τα φουστάνια. Είχαν δική φάλεϊς στρόγγυλεϊς που κούμπουναν μι ειδικό κουμπουτρί.

Παντόφλεϊς γυναικείες έφκιανειν ου Παλγισιμάτσικας ραφτές όπους

Κουντουράδοι ή τσαγκαράδοι κι αρπαλουματίδοι

Β'

Τώρα οι τσαγκαράδοι ουλιγόσταν παλύ γιατί όλοινο: αγουράζουν έτομα γυμνιά.

Τότε είχαν μηχανή μούγκι για τα φόντσια όλη η όλλη δουλειά γένουνταν μι τα χέργια μι τσιουβιά κι μι καρφικά. Ύσταρνας αχίρησαν να γένουντι γυμνιά ραφτά μι βάρδιλια χουρίς τσιδιά. Του ράψιμου γένονταν μι σπάγγουν κιρουνένουν σουγκλί κι διλώνεις.

Τώρα τα γυμνιά γένουντι ακουλήτσια.

Τότε τα γυάλιζαν απού κάτω κ' απ' τις μινιές μι στέκα για να λάμ-

πουν. Η στέκα ήταν ένα σιδηρου γυριστό που του ζέστιναν κι έτρεθαν ίσαμι να μυρίσει σκάρδου για να γυαλίσει. Μι την μακινέτα που τη ζέστηναν σι καμινέτου γυάλιζαν τη σόλα.

Όταν τα τσαράκια δεν έφκιαν καλά τη δουλειά τους έτρουγαν ξύλου μι τον κατόχι του λουρί που στρέδουναν του παπούτσι: στου διξί του γόνατου πόπκιανειν ρέζουν απ' τα χτυπήματα. Ου σπάγγους πόραφταν τα παπούτσια ήταν απού κανάδο: σι: κουδαρίστρες κι γένουνταν τρία ίσαμι: ξει κάτχια για του πάτουμα. Αυτός ου σπάγγους κι-

τα πατίκια κι' καρφουτές τουλούμι-
πατζίδικες σαν παπούτσια μαλακά.

Χρειάζομηνους μέχρι κι' τώρα
είναι ου μπάνιους, η τάβλα του σα-
νίδι που κόβουν τα δέρματα απού
ξύλου φίλουριάς. Είχαν κι' καρφικά
διάφωρα νούμερα όπους κι' τσιδιά
μικρότερα, τρανιήρα, μισκιά κι'
άλλα μπόδια. Αλλάζουνου για να
τρουχούν τις φαλτσέτες, ξυλουφά-
ϊαν για να φαγώνουν τα τσιδιά α-
πού μέσα κι' απ' όξου όντας έδγα-
ζαν τα καλαπόδηγία. Τα καλουπό-
νγια έδγιναν μι' του γάντισου. Φό-
δρα έδαναν μούγκι στα καλά τα
γυμινιά γιατί μι' τάλλα τα γυμινιά
πα κυρατζίδικα έδαναν χουιντρά
σκουφούγια που δεν τρυπούσαν.

Τότε τα φόντιχα τάραφταν μι'
του χέρι σ' ένα ξύλου, ύσταρνας
τάραφταν μι' μηχανή κι' τώρα τα
πλεόττερα τα παπούτσια τα κουλ-
νούν μι' διηματόκουλα.

Άλλοι τσαγκαράδοι στη Νιά-
ουστα ήταν κι' ου Σουφουκλής, ου
Παπαστόικας, ου Μπιλιούρης, ου
Καρατρούγκους, ου Καρατζιάς, ου
Αχλιδός κι' άλλοινοι.

Ήταν κι' ένας τσαγκάρης πό-
φκινειν πρώτα του ένα του πα-
πούτσι κι' ύσταρνας του άλλου κι'
αυτά γένουνταν πρώτα αζαδέφκικα
τόνα ουλίγου τρανύτηρου από τ'
άλλου. Κι' άλλους τσαγκάρης όνου-
μα κι' μη χουριγό έδειχνειν ξένα
παπούτσια όντας πήγηνειν ου πι-
λάτης να ρουτήρει για τα παπού-
τσικα του. Ιά τα δικά σου φκινάνου,
μη σιγιέτει.

Ένα ζυγάρι γυμινιά για να γέ-
νει μι' του χέρι είθειλιν δώδικα ώ-
ρεις δουλειά. Για νάχες κινούργια
παπούτσια τα Χριστού ήθιλειν να
τα παραγγέλλεις έναν μήναν αρχί-
τηρας. Ου καθι' μαστούρας είχειν
κι' απού πέντι - έξ: κάλφαδες. Για
ένα ζυγάρι παπούτσια δούλιδεις
μινιά έδουμιάδα γιατί κόστιζαν τρ-
αχόςεις δραχμές. Κι' τα φουρούσεις
πολλά χρόνια, τα μπάλουνεις τά-
ραφτες, τα σιδάριζεις κι' ύσταρνας

τάφκινεις κι' φόντιγια.

Τώρα τα γυμινιά όλα γένουνται
μι' μηχανές κι' σιχιζούν ουλίγου.
Ου πάσα ένας έχει απού πεντιέξ:
ζυγάργια. Τότε τα πιντιγιά παρπα-
τούσαν ξιπόλυτα του καλουκαίρ.
για να μη ξουδεύουν παπούτσικα.
Οι πλεόότεροι κόσμιο: είχαν μού-
γκι ένα ζυγάρι. «Αυτά κυράμι' τα
Φώτα. Αυτά την Πατσκαλιά» που
λέν.

Στην Κόξιανη έφταναν ψεύτικα
ιφτηγά παπούτσικα. Αγράφειν έ-
νας για του πιδί του του Σαββά-
του κι' τη Δευτέρα τα παπούτσια ή-
ταν ανσιχτά, ξικαρφουμένα.

Ρωτάει ου μαστούρας: Του πιδί
έφαγειν τίπουτα ζιστό ψουμί;

— Αχά, όντας τα φόρησειν έφα-
γειν ζιστό ψουμί σιτζιάκ - σιτζιάκ.

— Ε. απ' τ' αυτό χάλασαν α
παπούτσικα.

— Αμιν αρά μαστούρα, τί δε μι'
ίλιγεις να μη φάει;

— Εμ αστόχημα. Φέρτα να στα
καρφώσου ψίχανα.

Αυτά ήταν όλου χαρτόνια.

Έτομα παπούτσικα απ' την Κου
ζάνη πουλούσαν ου Σιανταμώνας
σου σιργκί.

Τώρα μούγκι: αμπαλουματίδεις
απέμειναν καν κανένας δεν φκιά-
νει παπούτσικα παραγγελιά.

Τότε οι κτηματίοι κι' οι αργάτοι
πουδένουνταν τσαρούγια που τά-
φκιναν σου σπίτι απού γουρλινί-
τικου τουμάρι μι' νουζέτσες κι' κόρ-
δεις για δέσιμου. Οι τσαγκάριδεις
έφκιναν τσαρούγια σαργκισουλίτ-
κα μάλ' καλύτηρα κι' οι μάνεις μα-
έφκιναν τριλέκια για οίκουναμιά.

Εκείν' τα χρόνια είθειλιν κα-
νένας να παντριφτεί κι' δει είχειν
παράδες να φουάσει κινούργια γαμ-
πριάτικα γυμινιά κι' όλου ου γά-
μους πήγηνειν αντισου.

Ε! αρά τουν λέει ου φίλους του,
μη σιχιτίζησε: δα στα θανείσου :-
γιώ τα δικά μου, μούγκι: μινάφρας
τάβλα.

Έτσι: αποφασίστηκεν η χαρά.

Την ώρα που πήγηναν να πά-
ρουν την προίκα μι' τα δισουλιά έ-
δρχειν μι' του τουλούμι: μινά τρου-
πάρα μι' τί; Ου φίλους πήγηνειν
κουντά σου γαμπρό. Στη Νιάου-
στα δεν είχειν άτραλπουν τότε. Οι
πλεόότεροι δρόμιο: είχαν καλντα-
ρούμι. Έτσι: πως περνούσαν οι
γαμπρός μπλάτσο πατάει: σι' μινιά
μπάρα!

— Απουγάλα: αρά δε γλέπε-
αμπερσπά σου δα μι' τα χαλάσεις
τα παπούτσια μου κι' ανήια δεν τα
χόρηκα.

Γύρσαν όλονοι: οι σημακουνί-
νοί χαρκότοι να ιδούν κι' ου γαμ-
πρός κατακουκλίνησειν απ' την αν-
τρουπή του.

Όντας έφτασαν σου σπίτι: της
νύφης, άλλους φίλους του γαμπρού
τουν λέει:

— Δώστης τα αυτόναν του φου-
νακλά τα γυμινιά του κι' πάρ' τα
δικά μου. Αυτός τ' αληπαχέτει τα
γυμινιά του.

Ου γαμπρός πάει: σου κιλάρι: κι'
άλλαζει τα γυμινιά.

Ύσταρνας παγαίνοντας να πά-
ρουν του νουνό τη θρουγή ένα πή-
γηνειν. Φαίνητε: ου γαμπρός κι' η
νύφη άγληφρον τα τηγάνια, μπλάτσο
πάλ: σι' μινιά μπάρα ου γαμπρός. Ου
φίλους που τουν έδουκειν θανεικά
τα γυμινιά τουν λέει: φουναχτά:

— Πάτα σόπου νάνει κι' μη φου-
δάσει: καν κι' καν' τα δικά μου τα
παπούτσια είναι γιρά κι' δε χαλ-
νούν.

Κι' αζανά ου γαμπρός αντρου-
πχιάστηκεν για τα θανεικά τα γυ-
μινιά.

Η λειτουργία της ποινής ως εκπαιδευτικό μέσο

Β'

Β. 1. α. Στη ζωή και εξέλιξη του κοινωνικού φαινομένου, η ποινή αποτελεί το τρίτο στάδιο αυτού. προϋπάρχουν ήδη των ενόμων αγαθών και της προσβολής τους. Η ποινή δηλαδή συμπληρώνει τον επίλογό στο κοινωνικό φαινόμενο, αφού για να επιβληθεί αυτή πρέπει να έχει ήδη συντελεσθεί η προσβολή κάποιων ενόμων αγαθών.

Η τελευταία αυτή — η προσβολή των ενόμων αγαθών — είναι αποτέλεσμα μιάς έκτροπης ενέργειας ή μιάς θύαας δράσης ή μιας κακής στάσης του ατόμου, και όλα τα στο χείρα αυτά, στο σύνολό τους είναι εκδηλώσεις μιάς κακής συμπεριφοράς. Είναι εκφάνσεις του φαινομένου του εκτροχιασμού της συμπεριφοράς από τον κώδικα των νομικών διατάξεων, των ηθικών και κοινωνικών αξιών.

Η συμπεριφορά στη συνέχεια βρίσκεται σε άμεση σχέση αιτιώδους συνάφειας, προς την κοινωνική προσαρμογή του ατόμου που επιτυγχάνεται με την ομαλή κοινωνικοποίησή του κατά τις πρώτες νευρές ηλικίες του. Επιηρεάζεται δηλ. η συμπεριφορά θετικά ή αρνητικά τόσο από την ομαλή ή όχι, όσο και από την τέλεια ή ατελή ένταξη και προσαρμογή του ατόμου στο κοινωνικό περιβάλλον.

Αυτό το στάδιο της κοινωνικοποίησης του ατόμου, αποτελεί κρίσιμο σημείο στη ζωή του καθώς επίσης και καθοριστικό παράγοντα, γιατί: στην περίοδο αυτή μαθαίνει τρόπους συμπεριφοράς και συχρημαίνει και δίνοντας μορφές συμπεριφοράς οι οποίες στο σύνολό τους αποτελούν ρυθμιστικούς παράγοντες στη μετέπειτα κοινωνική πορεία του.

Τί είναι όμως κοινωνικοποίηση

και πώς συντελείται;

Ως κοινωνικοποίηση (SOZIALISATION) νοείται η εξεργασία με την οποία το αναπτυσσόμενο άτομο μαθαίνει με τις επιδράσεις που δέχεται από το κοινωνικό του περιβάλλον οικогένεια, σχολείο κλπ. τόσο να διαμορφώνει τέτοιους τρό-

Του

Ι. Α. ΤΖΙΩΝΑ

Δασκάλου φοιτ. Νομικής

πους συμπεριφοράς και να ιδιοποιείται τέτοιες θέσεις, αξίες, επιδιώξεις ώστε να αντιστοιχούν αυτές στους παραδοδετημένους στην κοινωνία, όπου ζει, κανόνες και στις ισχύουσες αξίες, όσο και να αποδομεί τρόπους συμπεριφοράς, θέσεις κλπ. που έρχονται σε αντίθεση με τα γενικά ισχύοντα στο περιβάλλον. Μαθαίνει δηλαδή να προσαρμόζει τόσο την εσωτερική τοποθέτηση και στάση του, όσο και τη συμπεριφορά του στις απαιτήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος.

δ. Η όλη συμμετρική και αξιωματική ανάπτυξη των ψυχικών, συναισθηματικών και πνευματικών δυνάμεων του ατόμου, η κοινωνικοποίησή του δηλαδή στο όλο το πλάτος της, είναι συνάεστη των ενδογενών και εξωγενών παραγόντων.

Ενδογενείς παράγοντες είναι οι κληρονομικές καταβολές που σχετίζονται με τη δομή και υφή του κυττάρου, του πυρήνα και των χρωματισμάτων του. «ο φυσικός προεκκλισμός των ατόμων όπως λέμε, η ιδιοσυμπασία του. Είναι «τα όπλα» με τα οποία έρχεται εφοδιασμένο το άτομο για να αντιμετωπίσει τις πρώτες «συγκρούσεις» του με το περιβάλλον. Είναι τα λεγόμενα «συγγενή σχήματα συμπεριφοράς».

Εξωγενείς είναι όλοι οι επίκτη

τοι παράγοντες. Είναι κάθε τι που αποκτάται και μαθαίνεται υπό την επίδραση του περιβάλλοντος. Είναι οι εμπειρίες που αποκτάει άτομο σε σχέση με το περιβάλλον του. Διότι από τις πρώτες κιόλας στιγμές της ζωής του, το άτομο δοκιμάζει, περιεργάζεται, μιμείται, υδαλματοποιεί, απορρίπτει ή δέχεται τρόπους συμπεριφοράς και όλα αυτά δημιουργούν εμπειρίες μέσω του.

Ενδογενείς και εξωγενείς παρόντες, συνυφίνονται και συνεπδρούν κατά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Παραμένει όμως άγνωστο, και θα παραμείνει ίσως πάντα, η αναλογία επιδράσεων δύο παραπάνω παραγόντων στη μορφοποίηση της προσωπικότητας.

Είναι ακαθόριστη η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στα πεδία πύρεσης αυτών. Πολλοί θεωρητικοί, ακόμη και σήμερα, είναι φανατικοί μοισάλευροι και μονομυρείς υποστηρικτές της μιάς ή τ' άλλης απόψεως. Παρά ταύτα να αναμφισβήτητη η συνύπαρξη και η από κοινού συμβολή των παραγόντων στην ανάπτυξη και διαμόρφωση της προσωπικότητας.

Αν θέλαμε να παραμοιάσουμε παραστατικά την όλη εξέλιξη και σχηματισμό της προσωπικότητας του ατόμου, θα έπρεπε να ισοσταθίσουμε σαν την τέχνη και γλύπτη στην προσπάθεια δημιουργίας ενός ανδριάντα όπου «υλικά» είναι η ιδιοσυμπασία, και «ετέρες» της σμίλευσης, η επίδραση περιβάλλοντος. Η όλη τελειοποιημένη μορφή εξαρτάται τόσο, από υλικό που έχει στη διάθεσή του τεχνίτης, όσο και από την τέλη της σμίλευσης. Σε μικρής αξιολογίας υλικό, όση καλλιτεχνική αν προσδώσει δε θα μπορούσε:

παρουσιάζει αριστοτεχνικό έργο. 'Η αντίθετα κάθε αδέξιο και άτεχνο πλέγμα, σε οποιαδήποτε φύσεως υλικό, πρήνει εμφανή σημεία απέλαιας στη σχηματισπονημένη μορφή. Ένας συνδυασμός «καλού υλικού» και αριστοτεχνικού «πλέγματος» θα ήταν ιδανικός.

2. Ο άνθρωπος λοιπόν ξεκινά τη ζωή του με ένα πλέγμα στοχευωδών αντιδράσεων, που περιλαμβάνονται στην κληρονομική παρακαταθήκη του, το πλέγμα των «συγγενών σχημάτων συμπεριφοράς». Τα σχήματα αυτά συμπεριφοράς του παρέχουν τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται στοχευωδώς στις απαιτήσεις που περιβάλλονται, με μια συμπεριφορά στερεή, ανελαστική, μη προσαρμόσιμη στις ποικίλες περιστάσεις και κοινή για όλα τα άτομα του είδους. Με αφετηρία αυτό το πλέγμα συγγενών σχημάτων συμπεριφοράς ο κάθε άνθρωπος αποκιδιμάει την εξατομικευμένη συμπεριφορά του, που προσαρμόζεται κάθε φορά στους όρους της περιστάσεως με τη μάθηση και την ισχυροποίηση.

Σύμφωνα με τη θεωρία της ιαθίσεως, το παιδί αναπτυσσόμενο έρχεται συνεχώς αντιμέτωπο με ποικίλες ειδικές κοινωνικές περιστάσεις, που δίνουν σαν ερεθίσματα και μαθαίνει γ' απαντά σ' αυτές με αραιμένες αντιδράσεις, αποκτώντας έτσι νέους τρόπους συμπεριφοράς.

Αυτή η απόκτηση νέων δεξιοτήτων συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα και συνάρτηση μίας πολύπλοκης εσωτερικής προσωπικής διεργασίας που ακολουθεί ορισμένους σταθερούς νόμους που ερμηνεύονται και εξαρτώνονται σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία του ατόμου.

Έτσι από τα πρώτα κιόλας στά-

δια της βρεφικής και νηπιακής ηλικίας, αλλά και αργότερα, το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με διάφορα ερεθίσματα, δοκιμάζει, επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει. Ανάλογα με την αποτυχία ή την επιτυχία, σε επόμενη φορά και σε παρόμοιο με το προηγούμενο ερέθισμα, θα εφαρμόσει τη μαρφή συμπεριφοράς που το οδήγησε άλλοτε στην επιτυχία. Έτσι αυτές οι μαρφές συμπεριφοράς που οδήγησαν σε επιτυχία, θεμελιώνονται με την επανάληψη και εφαρμογή, διώνονται, σταθεροποιούνται και γίνονται μόνιμες. Η επιτυχία, σχετική έννοια ερμηνευόμενη προσωπικά.

Ακόμη, σύμφωνα με τους νόμους της μάθησης, μαθαίνονται κι άλλοι πολλοί τρόποι συμπεριφοράς. Κάποια μαρφή συμπεριφοράς που συνοδεύεται συνήθως από αμοιβή, παίρνει κι αυτή το χαρακτήρα της μονιμότητας. 'Η ακόμη, η ταυτοποίηση ή ενδαλματοποίηση και μίμηση, εξυθεί το άτομο στο να εμψανίζει μοντέλα συμπεριφοράς παρόμοια με τα του ενδαλματος ή του απομιμούμενου προσώπου.

Έτσι λοιπόν ο άνθρωπος από τις πρώτες νεαρές ηλικίες του, αλλά και αργότερα, μαθαίνει μοντέλα συμπεριφοράς που τα χρησιμοποιεί αντιδρώντας στα εκάστοτε ερεθίσματα.

3. Στη συνέχεια ακολουθεί ένα άλλος ιδιαίτερης σημασίας εσωτερικός μηχανισμός που καλείται: ισχυροποίηση (REINFORCEMENT). Αυτή αποτελεί εξεργασία που έχει γενική αξία και θεμελιώδη πουνδατότητα για την επιλογή και σταθεροποίηση (θετική ισχυροποίηση) ή την εξασθένηση και απώσωση (αρνητική ισχυ-

ροποίηση) μαρφών συμπεριφοράς.

Κατά κανόνα, κάθε μαρφή συμπεριφοράς συνοδεύεται από μια συνέπεια ευχάριστη ή δυσάρεστη, θετική ή αρνητική. Εκτιμώντας το άπριο τα αποτελέσματα ενός μοντέλου συμπεριφοράς, αξιολογεί αυτό το μοντέλο συμπεριφοράς και ανάλογα, το σταθεροποιεί μέσα του, το θεμελιώνει, το ισχυροποιεί.

Ισχυροποίηση (θετική) είναι: λοιπόν η θεμελίωση, η σταθεροποίηση, η ενίσχυση στο να νικαστεί μόνιμο ένα δείγμα συμπεριφοράς. Η θετική ισχυροποίηση δειγμάτων συμπεριφοράς συντελείται κυρίως με τη δόθηκε αρισμένων μέσων που ασκούν ισχυροποιητική δράση.

Η αμοιβή (ανεξάρτητα από τη φύση της) συνδεόμενη με ένα μοντέλο συμπεριφοράς συνεπεί άμεσα στην ισχυροποίηση αυτού του μοντέλου. Πολλές φορές αντί για αμοιβή, η πληροφορία που επακολουθήσε μια ενέργεια, ότι η τελευταία αυτή ήταν σωστή, σκόπιμη, δίκαιη, ωφέλιμη, ισχυροποιεί το συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς.

Η αναπόσπαστη θεολογικών αναγκών ασπεί επίσης ισχυροποιητική επίδραση σε δείγματα συμπεριφοράς τα οποία συνοδεύει.

Η συνασθηματική σύνδεση του υποκειμένου με άτομα που θεωρεί πρότυπα ή ενδαλματα, έχει ως ιποτελέσμα, τρόπος συμπεριφοράς που «εγκρίνοντα» από το πρότυπο ή το ενδαλμα, να ισχυροποιούνται θετικά. Έτσι η μαρφή συμπεριφοράς που πακώπτε από μίμηση ατόμου που το υποκείμενο θεωρεί πρότυπο ή ενδαλμα, ή όταν συμπεριφορά του υποκειμένου επιδοκιμάζεται από άτομο με το οποίο το υποκείμενο είναι συνασθηματικά

συνδεδεμένο και «αναγνωρίζεται», ισχυροποιείται. Να γιατί όταν το υποκαθήμενο ινδολογιστοποιεί άτομα «καταξιωματικής προσωπικότητας» ισχυροποιεί σωστές και θετικές μορφές συμπεριφοράς. Και αντίθετα, όταν ινδολογιστοποιεί τον ήρωα κάποιου αστυνομικής ταινίας σε εγκληματική του προσπάθεια, ισχυροποιεί κακούς τρόπους συμπεριφοράς σε πρώτο στόχο και απόπειρα ήττης σε δεύτερο.

4. Είναι ευρύτατο το φάσμα των μέσων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για τη θετική ισχυροποίηση μορφών συμπεριφοράς. Είναι εξίσου περίπου ευρύ και το φάσμα των μέσων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για την αρνητική ισχυροποίηση μορφών συμπεριφοράς.

Η αρνητική ισχυροποίηση ειδικότερα η τιμωρία, σαν μέσο εξασθένησης και αποσθένεσης μη επιθυμητών τρόπων συμπεριφοράς και η αποτελεσματικότητά της σε σύγκριση με την αμοιβή, αποτελούν πάντοτε ανεκτίμητα συζητήσεως.

Με την τιμωρία (PUNISHMENT) επιδιώκουμε την εξασθένηση ή και την εξαφάνιση τρόπων συμπεριφοράς, επίσης όμως και την ανάπτυξη ενεργητικών μορφών συμπεριφοράς, για την αποφυγή καταστάσεων, που συνεπάγονται τιμωρία.

Η αρνητική ισχυροποίηση κυρίως με τη μορφή τιμωρίας αποτελεί δραστικό παράγοντα κατευθύνσεως των εξεργασιών της μάθησης και της συμπεριφοράς υπό ορισμένους όρους, που μπορεί να

χρησιμοποιηθεί σε ποικίλα πεδία (λ.χ. παιδαγωγική, αναμόρφωση κλπ.). Έχει τονιστεί όμως, (WILDE), ότι η ποινή κατευθύνει μόνο αρνητικές εξεργασίες, γιατί παρότι στο άτομο πληροφορίες μόνο για το τί θα πρέπει να μην πράξει, όχι όμως και σε ποιές ενέργειες θα μπορεί να προδεί σε δεδομένη περίπτωση. Και η LILIAN BL'Ο'CH διαπιστώνει επίσης, ότι η ποινή μετεκτιμά σε σύγκριση με την αμοιβή ως προς την πληροφοριοδοτική της αξία.

Η ποινή θα έχει επομένως σαν επακόλουθό της την εξασθένηση ή, ειδικότερα, και την εξαφάνιση ορισμένων τρόπων συμπεριφοράς, δεν μας καθορίζει όμως τί θα τους υποκαταστήσει. Δεν αποκλείεται ο πρόπο: αποδράσεως και συμπεριφοράς, που θα αναπτυχθούν ανεξέλεγκτα στο υποκαθήμενο να είναι πιο ελαφρύς για το ίδιο και για το σύνολο, απ' ό,τι ο παλιός.

Αν λοιπόν την εξασθένηση και την εξαφάνιση της αποδοκιμαζόμενης συμπεριφοράς, που επιδιώκαμε με την ποινή, δεν συνοδεύουν χημικά, που να αποσκοπούν στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση αντιδράσεων και συμπεριφοράς θετικών για το υποκαθήμενο και το σύνολο, αν δηλαδή δεν επιδιώκεται ενεργητικά η τριτοποίηση της συμπεριφοράς και η κοινωνική αναπροσαρμογή του ατόμου παράλληλα με την ποινή, τότε μόνον η τελευταία δεν μπορεί να επιτελέσει το σκοπό της. Να γιατί η ποινή ως ειπωμένο μέσο είναι στείλη αν

δεν συνοδεύεται παράλληλα από μηχανισμούς καθοδήγησης στην ισχυροποιητική επιθυμητών θετικών τρόπων συμπεριφοράς.

Όστε οι μηχανισμοί της ισχυροποίησης επιτρέπουν από το σύνολο των τρόπων συμπεριφοράς και αντιδράσεων, που απέκλυσε το υποκαθήμενο, να ισχυροποιηθούν και να σταθεροποιηθούν ορισμένοι, ενώ άλλοι να εξασθενήσουν ή και να εξαφανιστούν. Η «αμοιβή» ή η «ποινή» — έμφανως στις οποίες θα πρέπει να δοθεί πολύ ευρύ περιεχόμενο — που συνεπάγονται οι διάφοροι τρόποι ενέργειας ή αντιδράσεως του υποκαθιμένου, είναι τα κυριότερα μέσα εκλύσεως του μηχανισμού θετικής ισχυροποίησης (ενδυναμώσεως και σταθεροποίησεως) ή αρνητικής (εξασθένησεως και αποσθένεσεως) των ποικίλων μορφών συμπεριφοράς, που απέκλυσε ή που από καταβολή είχε. Με τους μηχανισμούς ισχυροποίησης θετικής και αρνητικής, η συμπεριφορά του ανθρώπου διαμορφώνεται, στρέφεται προς ποικίλες κατευθύνσεις, γίνεται εύπλαστη και προσαρμόσιμη στις μεταβλητές συνθήκες και απαιτήσεις του περιβάλλοντος, και τέλος εξατομικεύεται.

Οι μηχανισμοί ισχυροποίησης κάνουν εφικτό επίσης να επηρεαστεί από τρίτους η τροπή της συμπεριφοράς του ατόμου προς ορισμένες κατευθύνσεις με την ισχυροποίηση ορισμένων μορφών συμπεριφοράς και την εξασθένηση άλλων. Και τούτο μπορεί να γίνει, είτε από την αρχή (διδασκαλία) είτε μεταγενέστερα (αναμόρφωση).

Ο ΕΘΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Βρισκόμαστε στο έτος 1950. Από το έτος αυτό αρχίζει μια νέα περίοδος για την Ναουσαϊκή Ορειβάσια και Χιονοδρομία. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την δεκαετία 1940—1950 ο Ορειβατικός σύλλογος δεν απτύσσει καμία δραστηριότητα λόγω των γνωστών συνθηκών.

Το ξεκίνημα το κάνει το νέο συμβούλιο με επικεφαλής τον πρόεδρο Αντώνη Παπαδόπουλο, πραγματοποιώντας την πρώτη εκδρομή στον Άγιο Νικόλα στις 2 Ιουλίου 1950. Σ' αυτή παίρνουν μέρος περίπου τριάντα ορειβάτες και ορειβάτισσες, με αρχηγό την Ευδοξία Καραγιωάννου. Ένα σύνθημα τους κεντράει: «πάντα ψηλότερα». Έτσι την επόμενη Κυριακή πραγματοποιή-

Στροφή στο Σέλι

Το καταφύγιο του Σελίου γίνεται με προσωπική εργασία

Του Τάκη Μπάιτον

είται δεύτερη εκδρομή με στόχο την Γραμμένη. Συμμετέχουν και εδώ πολλά μέλη με αρχηγό ανάδοξη τον Ζήση Χρυσόχου. Οι εκδρομές πλέον καθιερώνονται και έτσι οι ο-

ρειβάτες δίνουν το παρών κάθε εβδομάδα στο βουνό.

Μελετώντας το ημερολόγιο του Συλλόγου της τότε εποχής διαπιστώνει κανείς μια αξιόλογη δραστηριότητα. Κάθε εξόρμηση προς το

βουνό, πρέπει να σημειωθεί πως γινότανε σε αιχμώστους κεφούς και συνοδευόνταν πάντα με κρασάκι και τραγούδι.

Εκτός από τις συντηρημένες αναμνήσεις, βλέπουμε ότι το Ορειβατικό τμήμα Ναούσης να οργανώνει και μακρινές εκδρομές, όπως τη διήμερη στη Φλώρινα και Καστοριά με ανάδοξη στα βουνά τους. Πρέπει να τονισθεί ότι σ' αυτή πήραν μέρος 58 άτομα, γεγονός σημαντικό για το 1951. Εκδρομές πραγματοποιήθηκαν στο Άγιον Όρος, στο Βόλο - Πορταριά, στη Θήβα με ανάδοξη στο Υψάριο, Οχρίδα - Σκοπιά, στα Μετέωρα κ.ά. Αρχηγούς σ' αυτή την περίοδο βλέπουμε τους Νικήτ. Σιάτρη, Χρήστο Τάκη, Αντώνη Παπαδόπουλο, Νικήτ. Κούλη, Πέτρο Σημιαμάνη και άλλους.

Σημαντική είναι η ανάδοξη στον Μώτσα του Ολύμπου μιάς δωδεκαμελούς ομάδας με αρχηγό τον Γιάννη Ιωαννίδη (Ιούλιος 1953).

Ανάδοξη στην Παπαντή

Ο Σύλλογος εκτός από την ορει-
δασία, κατά την περίοδο αυτή, α-
ναπτύσσει αξιόλογη δράση και στην
χιονοδρομία η οποία βρίσκεται στα
σπάργανα. Αρχίζουν να γίνονται
Πανελλήνιοι αγώνες στο Χιονοδρο-
μικό Κέντρο του Σέλιου, όπου η
Νόουτα φέρει άριστα αποτελέσμα-
τα. Κάθε Κυριακή διατίθεται αμά-
ξι για τη μετακίνηση αθλητών και
μελών από Νάουσα στο Σέλι.

Στους αγώνες του 1953 παίρνουν
μέρος τα τμήματα των Αθηνών,
Θεσσαλονίκης, Βόλου, Φλώρινας
και Νάουσας. Από τους Ναουσαί-
ους συμμετέχουν οι εξής αθλητές:

α) ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΔΡΩΝ: Ο.
Στ. Μίντσης, Σωκρ. Σιδηρόπουλος,
Ιωάν. Κολιπέτρης, Βασ. Κουτσο-
γιάννης, Χρ. Μπλαβίτσας, Στ. Πλα-
τίτσας, Γ. Παπαδόπουλος και Ν.
Σπύρτζης.

β) ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΦΗΒΩΝ: Ο.
Νικ. Σαμαράς, Γ. Βλάχος και Α.
Τσαλίκης. Οι Αθλητές μας θριαυ-
λεύουν και από τα 10 αθλοθετημέ-
να κύπελλα κερδίζουν τα 6.

Επειδή οι συνθήκες διαδίκησης
στο Σέλι ήταν δύσκολες, ο ορειδι-
τικός στρέφει το ενδιαφέρον του
στην εξεύρεση κατάλληλου καταφυ-

Ο Βασιλιάς Παύλος δίδει το κύπελλο στον πρόεδρο του Πολυ-
κη Συλλόγου μας το 1953

γίου. Έτσι, ύστερα από απόφαση
του Συμβουλίου (11 Δεκεμβρίου
1954) αγοράζεται ένα παλιό σπί-
τι στο Σέλι αντί 18000 δραχ. Επει-
δή αυτό ήταν σε κακή κατάσταση
αρχίζει η ανακαίνισή του με προ-
σωπική εργασία των μελών. Σύντο-
μα το παλιό σπίτι μεταβάλλεται
σε άριστο ξενώνα. Τα μέλη του συλ-
λόγου βοηθούν στην εξοικονόμηση.
Αξιόλογη είναι η προσφορά της Ε-
ταιρείας «Λαναρά — Κύρτζη» που
πρόσφερε δωρεάν όλα τα κλινοσκε-

πάματα.

Την ίδια περίοδο έχουμε και α-
πόφαση με την οποία ηλεκτροδοτεί-
ται το Σέλι και τοποθετείται Σκι-
— Λιφτ μήκους 750 μέτρων.

Ο τότε δήμαρχος Φιλώτας Κόκ-
κνος συντελεί τα μέγιστα για την
αποπεράτωση αυτών των έργων.

Για την κατασκευή και την πιωστή
λειτουργία του αναβιζτήρα ορίζεται
με βασιλικό διάταγμα τριμελής επι-
τροπή αποτελούμενη από τους Δη-
μήτριους Βεροιάς, Ναούσης και τον
πρόεδρο του Ε.Ο.Σ. Ναούσης.

Την ίδια περίοδο στην Αθήνα γί-
νεται σχετική διαφώτιση με ομιλί-
ες και ανάλογες προβολές της δε-
κτάλεπτης ταινίας που προβάλλει το
Σέλι, το οποίο είναι το πρώτο Ελ-
ληνικό Χιονοδρομικό
Κέντρο.

Οι ετήσιοι χιονοδρομικοί αγώ-
νες καθιερώνονται πλέον και έτσι
το Σέλι αποκτά ιδιαίτερη αίγλη.
Πρέπει να σημειωθεί ότι το περιο-
δικό «ΤΟ ΒΟΥΝΟ» συγχρόνως με
τη δημοσίευση των προγραμματι-
σμένων ορειβατικών πορειών, δημο-
σιεύει και τις χιονοδρομικές δρα-
στηριότητες, προβάλλοντας μάλιστα

Η Βασιλοπρωτιά του 1966

(συνέχεια στην σελίδα 86)

115 Οι καλαμαρτζήδες

Καλαμαρτζήδες αρπαγες και χαραιοφαγάδες
μυιούρηδες, κιτσόητιδες και άδικοι κριτάδες.
Τα κονιδύλια σας αρείστε και αρπάξτε τα λεζγκάρια
για να φαίσκενε χαρτάκια εις τους κάμπους, στα
λιθάδια.

Αν την βαρίστε τη δουλειά παρήτε τα σαορέλια
ζητολιάριδια να γένητι, να ζαλίζου' από γέλια.

136 Οι εξόριστες καλογριές

Δυο Ιταλοκαλογριές από την Ιταλία
τις έστειλαν στη Νάουσα τρεις μήνες εξορία.
Απ' την Κωνσταντινούπολη μέσα στο πλοιο μπήκαν
κι με λαθραία πράγματα στη Σαλονίκη βγήκαν.
Τις έκαμαν την έρευνα τις βρήκαν τ λαθραία
μέσα εις το τελώνιο, υφάσματα ωραία.
Μεταξωτά υφάσματα τα είχανε κρυμμένα
μέσα εις τα φρουτάκια τους τα τεχνικά ζωσμένα.
Και έδειχναν στο φρούσκωμα ωσαν αγκαστρωμένες
οι Ιταλίδες καλογριές σμιόλυντες παρθένες.
Και έτσι ανακαλύφθηκε το λαθροεμπόριό τους
και εξορία πήγανε, βρήκαν το διάβολό τους.
Και τώρα δίνουν το παρών εις την αστυνομία
κατά τον νόμο της αρχής για την κατηγορίαν.
Κωσταλίτσης και ο Τσιόγκας στις δουλειές επιμελούν
εις τας κρίσεις τρέχουν πάντα, δεν σκενεύουν,
πηλαλούν.
Την παίρνουν τη δουλειά εμπρός καιρό δεν
παραμένουν
εις τον Πάγον 'Αρειον την κρίσην την πηγαίνουν.
Μ' αυτούς τους δυο δεν μπορεί κανείς να πάγει
κόντρα
δια την κρίσην πηλαλούν και μέσα εις την Αόντρα

131 Μαριγώ

«Θα πάω στην Μαριγώ
πούναι σαν κόκκινο αυγό.
Και θα της πω πως είμαι γω
τις παχουλές που κυνηγώ.
Και θα πω κυρά Μαριγώ
αν δε με πάρεις, θα σφαγώ.
Και στο ποτάμι το σιγώ
θα εριχτώ και θα πνιγώ».

«Πως να σε πάρω σένα γω
πούμαι κορίτσι τ' αρχηγό.
Και αδελφή του στρατηγού
και ανεψιά του υπουργού».

Σατυρικοί στίχοι του λαϊκού ποιητή ΚΩΝΣΤ. ΣΙΟΥΓΓΑΡΗ

196 Ο άγνωστος Μιλτιάδης

Τη βαστούσανε τρεις μήνες Μιλτιάδης και Ελένη
ιτεροβολική αγάπη μέσα στην καρδιά κρυμμένη.
Η Ελένη μας εκώθησεν εις Νάουσα τρεις μήνες
τον έρωτα τον σκέπασε στον τάπητα της κλίνης.
Κι ο Μιλτιάδης όμοια κρυφόν σεβντάν βαστούσε
να σκέπτονταν πολύ θαθεία και αδιαφορούσε.
Η υποψία εμπόδζε τους δυο ερωμένους
κι ο έρωτας κατά καρδής τους είχε λαβαμένους.
Με το φεγγάρι το λαμπρό κεντάς το μανδηλάκι
και στα χρυσά σου τα μαλλιά λαλεί χρυσό πουλάκι.
Με το φεγγαρι το λαμπρό πλένεις το πρόσωπό σου
τα πόδια σου τα παχουλά και τα δυζιά τα δυή σου.
Ο Μιλτιάδης ο λαμπρός βλέπει την ομορφιά σου
γνωρίζει και τον έρωτα που έχεις στην καρδιά σου.

137 Τα ηλεκτρικά

Τα φώτα σκανδαλίζονται
ακόμη έως να στρώσουν..
Ηλεκρολόγους εκαλούν
για να τα διορθώσουν.
Εις τας κολώνας υψηλά
όταν θα ανέδουν
Απ' τα ψηλά παράθυρα
την κάμαρη αγναντεύουν.
Και όπον βλέπουν ομορφες
ανοίγουν το κανάτι.
Συμβαίνουν μες τη κάμαρη
παίχνουν πό κίνα μάτι.
Δια να μπουν στην κάμαρη
το θέλει η δουλειά τους.
Και όπον εύρουν εποχή
τα κάνουν τα δικά τους.

186 Ερωτικό της Ουρανίας

Βρήκα την Ουρανία με τον Έρωτα μαζί
της Αγάπης το παιχνίδι πως το παίζουν οι χαζοί.
Πως επήγε ένας φίλις και ευρήκε τον καιρό
να γευθεί την Ουρανία με παιχνίδι τυχερού.
Πως τον έπαιξε τον φόλο μ' έναν τρόπο τεχνικό
να κλέψει τη Ουρανία έναν φίλι νηστικό.

Του Τάκη Μπαΐτου
Εκδόσεις συλλόγου
«Γενίτσαροι και Μπούλες»

Εισαγωγή

Η τελευταία ενεργειακή κρίση έστρεψε εντονότερα τον επιστημονικό κόσμο στην εξεύρεση μιας εναλλακτικής μορφής ενέργειας.

Έτσι ήπιες μορφές ενέργειας όπως η ηλιακή ενέργεια, η αιολική ενέργεια κ.λπ. άρχισαν να εξετάζονται την τελευταία δεκαετία και να επιζητούνται τρόποι βελτιστώσεώς τους.

Η ηλιακή ενέργεια για να κατστεί εκμεταλλεύσιμη χρειάζεται κάποιον σύστημα που θα είναι ικανό να την μετατρέψει να την αποθηκεύσει και να την μεταφέρει.

Γι αυτό κάθε ηλιακό σύστημα αποτελείται από τρία μέρη:

- 1) Τον ηλιακό συλλεκτήρα
- 2) Τον συσσωρευτή ή αποθήκη
- 3) Το σύστημα διανομής ή μετατροπής.

Ο ηλιακός συλλεκτήρας είναι το τμήμα εκείνο του συστήματος που η ηλιακή ακτινοβολία μετατρέπεται σε άλλη μορφή ενέργειας.

Ο συσσωρευτής είναι το τμήμα εκείνο του συστήματος στο οποίο αποθηκεύεται η παραγόμενη θερμότητα, η νέα μορφή ενέργειας και το σύστημα διανομής είναι το τμήμα εκείνο δια του οποίου είναι δυνατόν να διανεμηθεί ή στην ανάγκη αν χρειάζεται να μετατραπεί η ενέργεια σε άλλη μορφή ενέργειας.

Ο ηλιακός συλλεκτήρας διέρεται σήμερα ένα μεταβατικό στάδιο και δεν έχει αποκτήσει την τελική του μορφή. Το ίδιο συμβαίνει και για το ηλιακό σύστημα.

Ήλιακά συστήματα

Αυτό αναμένεται να γίνει στο προσεχές μέλλον όταν τα διάφορα πειράματα τα οποία διενεργούνται, αποδώσουν τους καρπούς τους. Διότι πρέπει να κατασκευαστούν συλλεκτές ή και συστήματα, τα οποία να εί-

ναι ικανά να αποθηκεύουν το δοχείο αποθηκεύσεως στον συλλεκτή γίνεται με βαρύτητα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία αυτής της ροής ή όπως αλλιώς λέγεται του «θερμοσιφωνικού φαινομένου», είναι το δοχείο αποθηκεύσεως να βρίσκεται ψηλότερα από τον συλλεκτή. Από πλευρά δικτύου έχουμε στο χαμηλότερο σημείο του κυλίνδρου εισόδου νερού από το δίκτυο πόλεων και από το ψηλότερο σημείο σύνδεση του δικτύου καταναλώσεως του ζεστού νερού.

Ο ηλιακός θερμοσίφωνας όπως τον ορίσαμε, έχει αναπτυχθεί από 15ετίας και πλέον σε γειτονικές μας χώρες όπως η Κύπρος και το Ισραήλ σε πολλή μεγάλη έκταση. Στην Ελλάδα άρχισε να παράγεται βιομηχανικά και να πουλιέται πριν από 5 χρόνια. Στις Ευρωπαϊκές χώρες παρά το γεγονός ότι ασχολούνται αρκετά χρόνια με την ηλιακή ενέργεια δεν έχει αναπτυχθεί αυτός ο τύπος του «ηλιακού θερμοσίφωνα» με την φυσική κυκλοφορία κυρίως λόγω του ότι η ηλιοφάνεια είναι περιορισμένη και καταφεύγουν στα συστήματα βεβιασμένης κυκλοφορίας με αντλίες και αυτοματισμούς τα οποία είναι πολύ ακριβότερα του απλού συστήματος αλλά αυξάνουν τις πιθανότητες να υπάρξει βλάβη στο σύστημα, κακή ρύθμιση κλπ. Τέτοια συστήματα εφαρμόσαμε πάρα πολλά και συνεχίζουμε να εφαρμόζουμε και στην Ελλάδα εκεί που δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί το απλό σύστημα.

Του
Τάσου Καπετανόπουλου
Τεχνολόγου
Μηχανολόγου Μηχανικού

να είναι δυνατόν να αποσβέσουν την δαπάνη αγοράς τους και της εγκατάστασής τους, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Ο συλλεκτής μόνος του, αποτελεί το στοιχείο που μαζεύει την ηλιακή ακτινοβολία και την μετατρέπει σε θερμότητα, ζεσταίνοντας κάποιο μέσο που είναι, είτε νερό είτε άλλο υγρό.

Για να μπορέσουμε να χρησιμοποιήσουμε αυτήν την θερμότητα πρέπει ο συλλεκτής να συνδυαστεί με άλλα στοιχεία μιας εγκατάστασης. Ο απλούστερος ίσως συνδυασμός είναι με ένα δοχείο αποθηκεύσεως ζεστού νερού για χρησιμοποίησή του, όποια ώρα θέλουμε για μπάνιο, κουζίνα, πλύσιμο ρούχων κλπ.

Τον συνδυασμό αυτό συλλέκτου — δοχείου αποθηκεύσεως τον ονομάζουμε στην Ελλάδα, ηλιακό θερμοσίφωνα.

Ο ηλιακός θερμοσίφωνας δεν περιλαμβάνει αντλία κυκλοφορίας, ούτε άλλους αυτοματισμούς όπως θερμοστάτες, τριόδους, βάνες κλπ. Είναι ένα σύστημα φυσικής κυκλοφορίας όπως λέμε, δηλαδή η απαραίτητη ανακυ-

Οι ηλιακοί θερμοσίφωνες που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Την κατηγορία του ανοικτού κυκλώματος και την κατηγορία του κλειστού κυκλώματος.

Του βασικού τα πλεονεκτήματά είναι:

α) Ότι μπορεί να εγκατασταθεί άνετα σε περιοχές που κάνει πολύ κρύο τον χειμώνα χωρίς κανένα κίνδυνο παγώματος γιατί στο νερό του κλειστού κυκλώματος μπορεί θαυμάσια να προστεθεί αντιψυκτικό ή αν χρησιμοποιείται αντί νερό, άλλο υγρό τότε σίγουρα τότε το υγρό είναι και αντιψυκτικό, και

β) Ότι ο συλλέκτης προστατεύει αποτελεσματικά από σχηματισμό και κατακρήνη αλάτων που ως γνωστόν δημιουργούν με τον καιρό προβλήματα.

Η ολική απόδοση εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, κυριώτεροι των οποίων είναι:

α) Ο βαθμός αποδόσεως του συλλέκτη αυτού καθ' εαυτό.

β) Οι απώλειες των σωλήνων που μεταφέρουν το νερό ή υγρό από τον συλλέκτη στον κύλινδρο.

γ) Οι απώλειες από την μόνωση του κυλίνδρου.

δ) Η ύπαρξη και σε ποίο βαθμό αντιστροφής ροής από τον κύλινδρο στους συλλέκτες τις θερμές ώρες.

ε) Ο βαθμός αναμίξεως του εισερχόμενου κρύου νερού με το ζεστό, που βρίσκεται μέσα στον κύλινδρο κ.λ.π.

Η εγκατάσταση του ηλιακού θερμοσίφωνα είναι πολύ απλή. Ο συνήθετος τρόπος εγκατάστασής του είναι η ταράτσα, αλλά θαυμάσια μπορεί να τοποθετηθεί και σε κεκλιμένη στέγη ή

στο μπαλκόνι — βεράντα ακόμα και στον κήπο. Το μόνο που πρέπει να προσεχούμε είναι το μέρος που θα τοποθετηθεί να μην σκιαζεται από οικοδομές ή δένδρα. Ο προσανατολισμός του είναι πάντοτε νότιος.

Στην λειτουργία τους οι ηλιακοί θερμοσίφωνες δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Οι πιθανές βλάβες είναι όπως σε όλες τις υδραυλικές εγκαταστάσεις τυχόν σταξίματα στις ενώσεις των σωληνώσεων και σπανιότερα διαρροές στους κυλίνδρους ή συλλέκτες φαινόμενα όμως που συναντάται στους ηλεκτρικούς εθρμαντήρες. Υπάρχει φυσικά το πρόβλημα της διαθέρσεως με την πάροδο του χρόνου που μπορεί να συμβεί στους κυλίνδρους ή στους συλλέκτες στα ανοιγτά κυκλώματα και προκαλείται είτε από τα άλατα του νερού, είτε από ηλεκτρολυτικά φαινόμενα. Τούτο όμως είναι κοινό πρόβλημα όλων των δοχείων που περιέχουν νερό το οποίο θερμαίνεται και όχι μόνο των ηλιακών (π.χ. ηλεκτρικούς θερμοσίφωνες ή ROILER νερού).

Το πρόβλημα αυτό έχει σχέση με το υλικό και το πάχος του μετάλλου του κυλίνδρου και την ποιότητα του νερού της περιοχής. Ένα άλλο θέμα που πρέπει να προσεχθεί είναι ο κίνδυνος παγώματος του συλλέκτη. Αν είναι κλειστού κυκλώματος με αντιψυκτικό δεν υπάρχει θέμα. Αν όμως είναι ανοικτού κυκλώματος, δεν πρέπει να εγκαθίσταται σε περιοχές που η θερμοκρασία κατεβαίνει κάτω του μηδενός. Αν όμως τοποθετήθηκε ένας ηλιακός ανοικτού κυκλώματος σε περιοχή που συνήθως οι θερμοκρασίες είναι άνω του μηδενός και κάποτε κάνει μια απυνήθη παγωνιά, τότε ο μόνος τρόπος προστασίας είναι ο ιδιοκτήτης να αφή-

σει μια θρύση του ζεστού ανοικτή για να τρέχει συνεχώς. Αν βέβαια παγώσουν και τα δίκτυα και δεν τρέχει νερό τότε η μόνη ελπίδα είναι να θέσει σε λειτουργία την ηλεκτρική αντίσταση και αν ο ηλιακός δεν είναι τόσο καλής ποιότητας ώστε να μην έχει αντιστροφή ροής, τότε θα θερμανθούν και οι συλλέκτες και θα γλυτώσουν το σπάσιμο. Άλλη πιθανή βλάβη είναι το σπάσιμο του τζαμιού του συλλέκτη από κάποια πέτρα ή μπάλλα. Αν συμβεί τούτο εύκολα αντικαθίσταται το τζάμι ακόμα και από τον ίδιο τον ιδιοκτήτη.

Από πλευράς τακτικής ή προληπτικής συντηρήσεως οι ηλιακοί θερμοσίφωνες δεν χρειάζονται απολύτως τίποτε. Ακόμη και αυτή η σκόνη που καθέται στο τέρμα των συλλεκτών επιδρά τόσο λίγο στην απόδοση ώστε δεν χρειάζεται να το καθαρίζει κανείς ποτέ. Οι βροχές του χειμώνα είναι ικανοποιητικός καθαρισμός. Έχει υπολογισθεί ότι με τόση σκόνη ώστε σχεδόν να μην μπορεί κανείς να δει από το τζάμι το εσωτερικό του συλλέκτη η μείωση της αποδόσεως είναι της τάξεως του 3. Τελειώνοντας θέλω να σημειώσω με υπερήφανεια ότι οι ελληνικοί ηλιακοί θερμοσίφωνες βρίσκονται από πλευράς τεχνολογίας στα ανώτερα στρώματα επί παγκοσμίου κλίμακας και έχουν ταυτόχρονα καταφέρει να προσφέρονται στην αγορά σε κόστος πολύ χαμηλότερο απ' ό,τι σε άλλες χώρες. Διαικώς λοιπόν κέρδισαν ήδη την εμπιστοσύνη μεγάλου μέρους του Ελληνικού κοινού στην Στετή ζωή του με τη βοήθεια δε και του τεχνικού κόσμου της χώρας και της πολιτείας πιστεύω σύντομα να μην υπάρχουν δισταγμοί από κανένα για την εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα σε κάθε ένα σπίτι της Ελλάδας.

ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΚΑΡΚΙΝΟΓΟΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Με αφορμή τον μεγάλο θόρυβο που γίνεται σήμερα σχετικά με την απαγόρευση της κυκλοφορίας σε μερικά φάρμακα λόγω του κινδύνου γι' ατην υγεία του ανθρώπου (Φάρμακα που αυξάνουν τα περιστατικά καρκινοπαθείας στους ανθρώπους) θα προσπαθήσουμε να συαγραφίσουμε σύντομα τις μεθόδους που εφαρμόζει σήμερα η επιστήμη για την μελέτη της καρκινογένεσης.

Σήμερα κυκλοφορούν στο εμπόριο και στην Βιομηχανία για καθημερινή χρήση περίπου 60.000 χημικές ενώσεις. Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι πολλές από αυτές προκαλούν καρκινογένεση δρώντας στον γενετικό κώδικα του κυττάρου, το D.N.A., που ελέγχει όλες τις λειτουργίες του κυττάρου, προκαλώντας αλλαγές στην δομή του. Το D.N.A. με την σειρά του επηρεάζει τις λειτουργίες του κυττάρου μεταδίδοντας έτσι την κατασκευή του και το κληρονομικό. Οι πιο κλασσικές ενδείξεις για καρκινογένεση από χημικές και φυσικές ενώσεις προέρχονται, α) από επιδημιολογικές μελέτες, β) από τις εργασίες του AMES και των συνεργατών του πάνω στα μικρόβια και γ) από τη μελέτη ορισμένων ανθρώπινων γενετικών συνδρόμων που χαρακτηρίζονται από αυξημένη προδιάθεση για ορισμένες καρκινοπάθειες.

Η πιο γνωστή επιδημιολογική μελέτη αφορά το κάπνισμα και τον καρκίνο των πνευμόνων. Η σχετική μελέτη που αναφέρεται στην σχέση ανάμεσα στην εμφάνιση του αποτελέσματος (αύξηση συγκαρκιμένων τύπων καρκινοπαθειών) και του περιβαλλοντικού αίτιου (κάπνισμα) παρουσιάζει μία διαφορά. Χρειάζεται μία χρονική διαφορά της τάξεως των 20—30 χρόνων κατά μέσο όρο από τη στιγμή που αρχίζει η έκθεση στον καρκινογό-

νο παράγοντα μέχρι να εκδηλωθεί μία καρκινοπάθεια.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι επιδημιολογικές μελέτες που γίνονται σε κλειστούς πληθυσμούς. Παράδειγμα: Ο καρκίνος του στομάχου είναι πιο συχνός στην Ιαπωνία από την Αμερική, όπου είναι πιο συχνός του παχέως εντέρου και του στήθους. Στους μετανάστες Γαλιωνέζους στην Αμερική αν και πατρύονται

Των Στ. και Νικ. Γουσόπουλου

μεταξύ τους (κλειστός πληθυσμός) η διαφορά αυτή εμφανίζεται μόνο στην πρώτη ή και στην δεύτερη γενιά. Έτσι η αλλαγή αυτή στη μορφή της συχνότητας του είδους των καρκινοπαθών οφείλεται σε αλλαγή στο περιβάλλον (αλλαγή διατροφής) παρά σε γενετικούς παράγοντες (πιθανότητα η πρώτη γενιά διατηρή τον πατροπαράδοτο τρόπο διατροφής σαν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ η αιμοσυμμετρική ρύπανση είναι παντού για όλους η ίδια).

Παρόμοιο παράδειγμα αποτελούν οι Εβραίοι που στους πληθυσμούς της Ευρώπης, όταν κατοικούσαν εδώ, είχαν τα ίδια ποσοστά καρκινοπαθείας κατά είδος στο ίδιο επίπεδο με τους Ευρωπαίους. Κατά την μετανάστευσή τους στο Ισραήλ, τα ποσοστά αυτά στα παιδιά τους μειώθηκαν σημαντικά.

Πολύ εντυπωσιακή παραμένει η χημική σχέση μεταξύ της κατάκλισης κρέατος στις διάφορες χώρες και του ποσοστού καρκίνου του παχέως εντέρου. Στο χαμηλότερο σημείο βρίσκεται η Νιγηρία και στο ψηλότερο η Νέα Ζηλανδία. Όλο και περισσότερο γίνεται πιστευτό ότι στον μηχανισμό εισέροχοντα τα μικροβιακά στελέχη του παχέως εντέρου που μετατρέπουν

τα συστατικά της χολής σε καρκινογόνα (δύαν τρώμε πολλά κρέατα παράγεται μεγαλύτερο ποσό χολής) - ή η χαμηλή κατανάλωση δημητριακών.

Η πιο σημαντική μαρτυρία για τις δράσεις των περιβαλλοντικών καρκινογόνων ουσιών πάνω στο γενετικό υλικό (D.N.A.) προέρχεται από τις εργασίες της ομάδας του AMES από το πανεπιστήμιο Μπέρκλεϋ της Καλιφόρνιας. Η ομάδα καλλιεργεί σε κατάλληλα θρεπτικά υλικά ευαίσθητα βακτηρίδια (Κύρια SALMONELLA) μαζί με πιθανούς καρκινογόνους παράγοντες. Από την ανάπτυξη ή μη του μικροβίου, από την ικανότητά του για σύνθεση ορισμένων αμινοξέων, από την ειδική τεχνική της ανάπτυξης και αποκωδικοποίησης του D.N.A. των αρχικών στελεχών και εκείνων μετά την έκθεσή τους σε πιθανούς καρκινογόνους παράγοντες προσδιορίζεται η μεταλλαξιογόνος δηλαδή η καρκινογόνος ειδικότητά τους σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

Από τότε που η τεχνική εισήχθη στην κάθε μέρα πράξη εφαρμόζεται σε πάνω από 3000 εργαστήρια σε όλο τον κόσμο και οι ενώσεις που εξετάστηκαν καλά υπερβαίνουν τις 4000. Ανάμεσα σε αυτές περιλαμβάνονται κύρια Βιομηχανικές ενώσεις, φάρμακα, καλλυντικά, χρώματα τροφίμων, πεδιδάλλοντες ρυπαντές. (Υπάρχουν και πολύ αξιολογές ελληνικές εργασίες π.χ. για το νερό της Αθήνας, για γνωστά φάρμακα που χρησιμοποιούνται για την θεραπεία του έλκους του στομάχου κ.ά.).

Οι γενετοξικές αυτές δοκιμασίες των πιθανών καρκινογόνων χημικών ουσιών είναι προϊόν έρευνας της τελευταίας 10ετίας. Πιθανόν νεώτερες ανακαλύψεις να επισκιάζουν παλαιότερα δεδομένα. Το ευχόμεστε για ένα καλύτερο αύριο.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΛΙ ΕΝΑ ΑΝΟΘΕΥΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Θεωρείται από πολλούς ότι το μέλι μεταξύ άλλων βοηθεί σε περιπτώσεις κόπωσης, ανορεξίας, αδιαθεσίας και δυσκοιλιότητας. Μειώνει τις βρογχικές ενοχλήσεις από κοινά κρυολογήματα, είναι δυναμωτικό και καταπραυντικό. Επούλώνει τις πληγές του δέρματος. Υποβοηθεί τη λειτουργία των ενδοκρινών αδένων, είναι καρδιοτονωτικό, συμβάλλει στον μεταβολισμό και τη θρέψη του οργανισμού.

Παρά την γνωστή αυτή αξία του μελιού σαν τροφή του ανθρώπου, το προϊόν γίνεται συχνά αντικείμενο αμφιβολιών, κυρίως γιατί ο καταναλωτής είναι απληροφόρητος για τις φυσικές ιδιότητες του προϊόντος και άπως άλλωστε συμβαίνει σήμερα με τις περισσότερες τροφές, δύσπιστος γι'α την αγνότητά του.

Το άρθρο αυτό στοχεύει την ενημέρωση του καταναλωτή πάνω στις φυσικές ιδιότητες του μελιού γενικά καθώς επίσης και πάνω στην ποιότητα του ελληνικού μελιού ειδικότερα.

Προέλευση του μελιού

Οι μέλισσες παράγουν το μέλι από το νέκταρ (ανθόμελο) ή από εκκρίσεις που προέρχονται από τα ζωντανά μέρη των φυτών (μελιτώματα). Το ανθόμελο, το οποίο προέρχεται από πληθώρα φυτών, αποτελεί το 35ο (περίπου 4.200 τόννοι ετήσιας) της συνολικής παραγωγής μελιού στην Ελλάδα. Εάν ένα από τα φυτά αυτά συμβάλλει στο τελικό προϊόν με μεγάλη αναλογία, τότε το μέλι μπορεί να ονομασθεί από το όνομα του φυτού π.χ. μέλι ερείκης, καστανιάς, θυμαριού, πορτοκαλιάς κ.λπ. Διάφορα είδη μελι-

ών έχουν ιδιαίτερο άρωμα, γεύση, χρώμα και διάφορα επίσης χημικά και φυσικά γνωρίσματα.

Το μέλι μελιτωμάτων, γνωστό ως πευκόμελο, αποτελεί το 65ο της συνολικής παραγωγής μελιού στην Ελλάδα (περίπου 7.800 τόννοι ετήσια). Παράγεται όπως και το ανθόμελο με τη διαφορά ότι οι μέλισσες παίρνουν τον φυτικό χυμό με τη βοήθεια άλλων εντόμων. Τα έντομα αυτά, ρουφούν

γνώμητά του.

Η θρεπτική αξία του μελιού, οφείζεται στα ζάχαρα, στα ιχνοστοιχεία, στις βιταμίνες, στα ένζυμα και σε άλλα συστατικά που περιέχει. Συνήθως τα σκοτεινότερα μέλια θεωρούνται ότι έχουν υψηλότερη θρεπτική αξία από τα ανοιχτόχρωμα, γιατί περιέχουν πό πολλά μεταλλικά στοιχεία, βιταμίνες και ένζυμα. Αντίθετα τα ανοιχτόχρωμα μέλια έχουν εντονότερο άρωμα και καλύτερη γεύση.

Οι αναλυτικές τιμές των διαφόρων κατηγοριών μελιού κυμαίνονται σε ευρέα όρια. Οι διαφορές όμως δεν είναι τόσο έντονες ώστε να διαφοροποιηθούν με σαφήνεια κατηγορίες μελιού υψηλής ή χαμηλής θρεπτικής αξίας. Η γεύση και το άρωμα είναι επίσης υποκειμενικά κριτήρια. Ο καθοριστικός παράγοντας που μπορεί να ξεχωρίσει διάφορες ποιότητες του προϊόντος είναι ο βαθμός της θερμικής επεξεργασίας που δέχτηκε το προϊόν στο στάδιο της τυποποίησής του.

Η θέρμανση του μελιού είναι απαραίτητη για την ρευστοποίηση, την αποφυγή της κρυστάλλωσης και της ζύμωσης, το φιλτράρισμα, την παστερίωση και γενικά για την επεξεργασία του. Εάν η θέρμανση δεν γίνει με την απαραίτητη προσοχή τότε καταστρέφονται τα ένζυμα και οι αντιβακτηριακές ουσίες του μελιού, διασπώνται τα ζάχαρα και επηρεάζονται συστατικά που συμβάλλουν στη γεύση και στο άρωμά του. Τέτοια μέλια θα πρέπει να πωλούνται σαν βιομηχανικά μέλια ή μέλια ζαχαρωπλαστικής.

Το παρυσίο του ελληνικού μελιού που ανήκει στην κατηγορία αυτή είναι μικρό. Από τα 225 εμπορικά δείγματα του μελιού που

Του

**Ανδρέα Θρασυβούλου
Εργαστήριο Σηροτροφίας
Μελισσοκομίας Α.Π.Θ.**

το χυμό των φυτών, χρησιμοποιούν ένα μέρος και το υπόλοιπο το αποβάλλουν. Οι μέλισσες μαζεύουν το μελίτωμα και το μετατρέπουν σε μέλι, όπως ακριβώς γίνεται και με το νέκταρ.

Η μετατροπή του νέκταρος ή μελιτώματος σε μέλι γίνεται από τις μέλισσες με συμπύκνωση της υγρασίας τους από 60—75ο (σε 14—20ο), με ενζυματική διάσπαση των συνθέτων ζαχάρων (σοκρόζης) σε απλά ζάχαρα (γλυκόζη, φρουκτόζη), με εμπλουτισμό του προϊόντος με διάφορες ουσίες που παράγει η μέλισσα και τέλος με την αποθήκευση του ώριμου μελιού σε κελιά κηρηθρών, τα οποία σφραγίζονται αεροστεγώς με κερί.

Κριτήρια ποιότητας του μελιού

Η ποιότητα του μελιού καθορίζεται κυρίως από την θρεπτική του αξία, τα οργανοληπτικά του χαρακτηριστικά, τον βαθμό θέρμανσης που δέχτηκε στο στάδιο της επεξεργασίας του και την α-

αναλύθηκαν στο Εργαστήριό μας, μόνο τα 24 (10,6%) παρουσίασαν ενδείξεις ανορθόδοξης θέο-
μησης. Τα ποσοστά αυτά πιστεύεται ότι θα μειωθούν περισσότε-
ρο ύστερα από τη στενή συνεργασία που γίνεται μεταξύ του Εργαστηρίου Μελισσοκομίας του Αριστοτέλειου Παν/μιου Θεσ/νίκης και των δ'αφόμων τυποποιητών — διακινητών μελιού.

Ο θόρυβος για την νοθεία του προϊόντος είναι αδικαιολόγητος και προκλήθηκε ουσιαστικά από τους ίδιους τους μελισσοκόμους, που στην προσπάθειά τους να πετύχουν καλύτερες τιμές διαφημίζουν το προϊόν τους σαν το μόνο αγνό και ανόθευτο. Αυτό επικράτησε και στις επικείμενες συσκευασίας όπου τις περισσότερες φορές η ονομασία του προϊόντος συνοδεύεται από λέξεις όπως «αγνό», «γνήσιο», «ανόθευτο», «κιθαρό» κ.ά.

Σύμφωνα με τις αγορανομικές υπηρεσίες εδώ και 30 χρόνια δεν διώχθηκε κανείς για νοθεία του μελιού. Στο εργαστήριό μας ε-
ξ'άλλου αναλύθηκαν από το 1978 μέχρι σήμερα 260 δείγματα μελιού. Σε κανένα από αυτά δεν διαπιστώθηκε νοθεία. Με την ανάπτυξη και βελτίωσης των χημικών μεθόδων ανάλυσης, η νοθεία του μελιού είναι σήμερα μία σπάνια περίπτωση.

Το ζαχάρωμα (κρυστάλλωση) του μελιού

Το ζαχάρωμα ή κρυστάλλωση είναι ένα φυσικό φαινόμενο του μελιού και μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να επηρεάσει την ποιότητά του.

Μέλι που προέρχεται από το φυτό ελαιοκράμβη ζαχαρώνει σε μία εβδομάδα, από την ερέκκη σε 1 - 2 μήνες από τον ευκάλυπτο σε 4 - 6 μήνες από το θυμάρι σε

8 - 18 μήνες και από το πεύκο και το έλαιο ζαχαρώνουν πολύ αργά. Η διαφορετική αυτή ταχύτητα ζαχαρώματος στα διάφορα είδη μελιού οφείζεται με τη διαφορετική τους σύσταση και ιδιαίτερα με την περιεκτικότητά τους σε γλυκόζη και υγρασία. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το ζαχάρωμα του μελιού είναι η θέρμανση που δέχτηκε κατά την επεξεργασία του, η παρουσία γύρης, κεριών και άλλων ουσιών στη μάζα του καθώς επίσης και οι συνθήκες διατήρησης του μελιού μέχρι την κατανάλωσή του. Σε χαμηλές θερμοκρασίες αυξάνεται το ιξώδες των μελιών, ελαττώνεται ο συντελεστής διάχυσης και καθυστερεί ο σχηματισμός των κρυστάλλων.

Η αντίληψη ότι ζαχαρωμένο μέλι είναι χαλασμένο ή νοθευμένο είναι λανθασμένη, εκτός εάν μείνει κατ'ή ζαχαρωμένο οπότε μπορεί να αρχίσει να ξινίζει (αναοξιογόνο κρυστάλλωση).

Το χρώμα του μελιού

Υπάρχει μεγάλη διαβάθμιση στο χρωματισμό του μελιού ανάλογα με τη φυτική του προέλευση. Το μέλι πορτοκαλιάς είναι ασπρουδερό, της ερέκκης κοκκινιστό, του ηλιάνθου κιτρινωπό του θυμαριού ξανθό και του πολύκομβου μαυρουδερό. Μέρος του χρωματισμού του μελιού οφείλεται επίσης στην επεξεργασία του προϊόντος, στην συσκευασία, τις συνθήκες και το χρόνο αποθήκευσης.

Μερικές φορές σε εμπορικά μέλια παρατηρείται στρώμα αφρού στην επιφάνειά τους ή διπλός χρωματισμός. Το στρώμα αφρού, προέρχεται από φυσαλίδες αέρα που βρίσκονται ενσωματωμένες στη μάζα του μελιού και έρχονται στην επιφάνεια του συμπαρσύνοντας κάκους γύρης

και άλλα στερεά ουσιαστικά που βρίσκονται στο μέλι. Ο διπλός χρωματισμός οφείλεται στην ανάμιξη δύο δειγμάτων μελιού που είχαν διαφορετική υγρασία και χρώμα.

Κατηγορίες μελιού στην ελληνική αγορά και η ποιότητά τους

Τα μέλια που υπάρχουν στην ελληνική αγορά κατατάσσονται σε δύο κυρίως κατηγορίες γνωστές ως ανθόμελα και πευκόμελα (κωνοφόρα). Τα ανθόμελα συνήθως έχουν καλύτερο άρωμα και ανοικτότερο χρωματισμό, ενώ τα πευκόμελα είναι πλουσιότερα σε μεταλλικά στο χεία, βιταμίνες, αζωτούχες ουσίες και σπάνια ζάχαρα (τρεαλόζη μελι-
σιτόζη, φρουκτομαλιτόζη).

Το θυμαρίσιο μέλι είναι μία ξεχωριστή κατηγορία ανθόμελου με ιδιαίτερα έντονη γεύση, άρωμα και υψηλή τιμή αγοράς. Αυτούτο θυμαρίσιο μέλι δύσκολα βρίσκεται στην αγορά.

Η εμπορική ονομασία «τύπος θυμαρίσιο» μερικές φορές δίνεται στην κατηγορία μελιού την οποία ο ελληνικός κώδικας τροφίμων και ποτών ονομάζει «Μέλι εκλεκτής ποιότητας με 100% θυμάρι». Στην κατηγορία αυτή το θυμάρι αποτελεί το 100% του μίγματος ενώ το υπόλοιπο αποτελείται από 600% ανθόμελο και 300% πευκόμελο.

Σε τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες το μέλι επεξεργάζεται έτσι ώστε η εμφάνισή του να αρέσει στον καταναλωτή. Για να περιορισθεί το ζαχάρωμά του η υγρασία του αυξάνεται τεχνητά στους 19 - 20% και απομακρύνεται η γύρη που περιέχει με ειδικά φίλτρα. Για να καταστραφούν οι ζύμες που προκαλούν το ξίνισμα του μελιού σε σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις υγρασίας

το προϊόν δέχεται την επίδραση υψηλών θερμοκρασιών. Επιπλέον το μέλι αποχρωματίζεται ή και πέρνει τεχνητά το χρώμα εκείνο που ικανοποιεί περισσότερο τη ζήτηση της αγοράς (συνήθως γινεϊκό).

Ενώ η επεξεργασία αυτή βελτιώνει την εμφάνιση και συνεπώς την ζήτηση, μειώνει αντίστοιχα την αξία του μελιού ως φυσική τροφή. Με την απομάκρυνση της γύρης από το μέλι, μειώνεται η περιεκτικότητά του σε βιταμίνες κατά 25ο). Με το ζέσταμα και τον αποχρωματισμό καταστρέφονται σε σημαντικό βαθμό τα ένζυμα, οι πρωτεΐνες και το άρωμα του μελιού. Με την τεχνητή ανύψωση του ποσοστού υγρασίας το μέλι γίνεται περισσότερο υδαρές και χάνει από την γευστικότητά του.

Είναι ευτύχημα για τον Έλληνα καταναλωτή το γεγονός ότι στην διακίνηση του Ελληνικού μελιού δόθηκε από νωρίς έμφαση στην παρουσίαση ενός σωστού βιολογικά προϊόντος και όχι στην τεχνολογία του. Το ελληνικό μέλι, παραμένει φυσικό ανεπεξέργαστο και διατηρεί ακέραιες τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του. Από τα 256 δείγματα ελληνικού μελιού που εξετάσαμε μόνο δύο βρέθηκαν να έχουν υγρασία μεγαλύτερη του 18ο)ο (μέσος όρος 16,4ο)ο). Η ταχύτητα κρυστάλλωσης του είναι επίσης ένδειξη της φυσικότητάς του. Περιπτώσεις νοθείας δεν παρατηρήθηκαν στο ελληνικό μέλι.

Η διακίνησή του ελέγχεται από τη νομοθεσία και αγορανομικές διατάξεις που δεν αφήνουν περιθώρια αλλοίωσής του. Οι πε-

ριπτώσεις θερμικής επεξεργασίας του ελληνικού μελιού είναι λίγες και πιστεύεται ότι θα περιορισθούν ακόμη περισσότερο.

Αναλύσεις σε δείγματα που σιτάλθηκαν στο εργαστήριό μας, έδειξαν ότι πάνω από 100 διαφορετικά φυτά συμμετέχουν με μικρό ή μεγάλο ποσοστό στην τελική σύνθεση του ελληνικού μελιού. Η ποικιλία αυτή φυτών έχει σαν αποτέλεσμα το ελληνικό μέλι να ξεχωρίζει ως προς το άρωμα και την γεύση του και να

υπερτερεί στα οργανοληπτικά του χαρακτηριστικά από μέλια άλλων χωρών τα οποία προέρχονται κυρίως από μονοκαλλιέργειες (τριφύλια, ακακία, εσπεριδοειδή κ.ά.).

Συμπερασματικά, η ποιότητα του ελληνικού μελιού είναι άριστη γιατί είναι ανεπεξέργαστο, φυσικό, ανόθευτο και έχει ιδιαίτερη ευχάριστη γεύση και άρωμα που προέρχεται από ποικιλία αγριολουλούδων της ελληνικής γής.

Γιορτή του Κέντρου Εργαζομένου Κοριτσιού αφιερωμένο στους «ΓΟΝΕΙΣ»

Την Τετάρτη 9 Μαΐου στο Τουριστικό Περίπτερο «Κιόσκι» έγινε χορευτικό απογευματινό του ΚΕΚ, αφιερωμένο στους «γονείς». Η εκδήλωση άρχισε με ένα σκεπτικό αφιέρωμα στην Μητέρα και τον Πατέρα, οι μαθήτριες μοίρασαν στις προσκεκλημένες μαργαρίτες, διάφορα εργόχειρα και γλυκά από το τμήμα Οικοκυρικών

που απέσπασαν τα συγχαρητήρια όλων για την ποικιλία το γούστο και τον άψογο τρόπο παρασκευής τους.

Ακολούθησε χορός με την Ορχήστρα του Β' Σώματος Στρατού, που έδωσε ξεχωριστό κέφι στις 250 προσκεκλημένες μητέρες, φίλες και παλιές μαθήτριες του Κέντρου.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

I

Βρώμικος ίσκιος πλάκωσε τις μέρες σου
μη σκύβεις το κεφάλι
τί σε νοιάζει κι αν σε βλέπουν να κλαις
προχώρα λίγο ακόμα
κι όταν ο ίσκιος γίνει αθήκωτος
μην τα παρατάς.
Κάτι ξαναγεννιέται μέσα σου
ας μην είναι πια καλοκαίρι
σκέψου το κλειδί
πριν φύγεις να κάνεις κάτι γι' αυτό.

II

Πύρινα μάτια έρχονται
καταπάνω μου
με καρφώνουν με την ψεύτικη
λάμψη τους
αισχρές μάσκες γύρω από τον ήλιο
προσπαθούν να μεταβιβάσουν
τις στείρες σκέψεις τους.
Η γλυκιά παρατεταμένη γραμμή
απομακρύνεται
μας αποφεύγει
κατέρρευσε η πόλη μας
το τέλος χοντεύει.
Εμείς συνεχίζουμε

Της **ANNAΣ ΜΑΡΚΟΥ**

III

Εξαφανίστηκε η καταπακτή
μπροστά στα μάτια μας
επόμενο ήταν.
Τώρα πια γαντζωθήκαμε
στη ρόδα.
Πολλή εμπιστοσύνη ρε παιδιά
καιρός να το παραδεχτούμε
Επείγει όμως η κραυγή.

IV

Πού περπατάμε μες σ' αυτήν την έρημο
μέσα στην κάψα;
Θα βουλιάξουμε
Γιατί τόσο προβληματισμένη η αυγή;
Γιατί τόσο συγχισμένη η μέρα;
Πού να την πέσουμε
γύρω μουχλιασμένα αισθήματα
πού να δούμε το γλυκό δάσος
Σάπισε.
Το μυαλό μας ανεκπλήρωτοι στόχοι
η αυγή σκωτωμένη από πλαστικούς πόθους
οι άλλοι το χαβά τους
Εγώ λέω να βρούμε άλλο σπίτι...

Πίνακες ζωγραφικής του Κων. Νέστορα

Ο διχασμός και το φόρεμα

Πορνογραφία

Επιστροφή

Μετά 20 χρόνια στις 8.30' το βράδυ στο γωνιακό καφεενεδάκι της πλατείας κάθεται ένας άνδρας. Είναι μιά ώρα περίπου μόνος και συλλογίζεται.

Στην αρχή το βλέμμα τριγύρισε ερευνητικά μετά, θαυμαστικά, στο τέλος σταμάτησε απογοητευμένο σε μια σκουριά εκί στην μέση, στο μεταλλικό τραπέζακι. Πόσο μεγάλη του φάνηκε η αλλαγή που έγινε στην πόλη. Έχει έρθει δύο τρεις φορές από τότε, αλλά σήμερα κατάλαβε πόσο εντυπωσιακά βαθειά είναι αυτή η αλλαγή.

Στην θέση του παλιού καλοκαιρινού κινηματογράφου, με την μεγάλη τάρτα, τις φαρδιές σκάλες, χτίζεται τώρα μια σειρά κατοικημάτων.

Πιο πέρα να το μαγαζάκι που νοίκιαζε ποδήλατα και ήταν η χαρά τους κάθε Κυριακή, να ακουμπούν το χαρτζιλίκι τους πάνω στις δύο ράδες και να τρέχουν γελώντας για την κοντινή εξοχή. Τώρα έγινε μοντέρνα πιναρία. Πιο πέρα το καφενείο που σέρβιρε γκαζόζα υποβρύχιο σε νερό, το κάνανε πρακτορείο ΠΡΟ-ΠΟ και Λαχείων.

Το εστιατόριο εκεί στην άκρη που πρόσφερε στους εργένηδες υπαλλήλους μια μερίδα τομάτες γεμιστές και μισή μερίδα γιουβέτσι ανακατεμένα με σπτίσιο

ενδιαφέρον, έγινε αίθουσα με ποδοσφαιράκια.

Πόσο πολύ άλλαξε η πόλη, και οι άνθρωποι. Το βλέπεις καθαρά. Άλλαξαν και αυτοί. Λιγότεραν τις καλημέρες. Λουλούδια δεν υπάρχουν πια στους κήπους, μόνο άχρωμα κακκώδη στολίζουν τα μπαλκόνια των πολυκατοικιών.

Της Κικής Μουμτζίδου - Φιλίππου

ών. Η κόρη του τάδε με το αυτοκίνητό της μπορεί να μεταφέρει αλλού το καινούργιο της φλέρτι, άλλωστε δεν έχουν καιρό να ασχοληθούν μαζί της. Οι περισσότεροι ζητιάνοι, κάνανε την ζητιανιά χρυσοφόρα επιχείρηση. Και η ζωή συνεχίζεται χωρίς να νιώσουν ούτε τόσο δα, αυτήν την αλλαγή. Τα πιλοκάμια του σύγχρονου πολιτισμού τρυπάνε τόσο εύκολα και σε σφιχταγκαλιάζουν που χρειάζεσαι μεγάλες ικανότητες να εντοπίσεις το πού, το πώς, και το πότε...

Και η συντροφιά τους; Εκείνη η υπέροχη ζωντανή παρέα τους τί να έγινε τάχα; Θάρθουν όλοι στην συνάντηση; Έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε που πήραν τα απολυτήριά τους

και υποσχέθηκαν να συναντηθούν στο ίδιο μέρος.

Τί νάγιναν όλοι αυτοί; Ο Νίκος ο Χρήστος, μετά ο νους σου έτρεξε στην Ράνια την πρώτη του αγάπη. Την μαθητική κουτί αγάπη; τί νάγινε; Αλήθεια τώρα που το σκέφτεται βρίσκει πως ο Νίκος μπορεί να είναι ευχαρηστημένος. Έχει πάρει την κλινική του πατέρα του, αλλά και ο ίδιος είναι πολύ καλός γιατρός. Του Δημήτρη έχασε τα ίχνη; έμαθε ότι διορίστηκε καθηγητής.

Ο νους του έτρεξε πιο πέρα, θυμήθηκε κι άλλα, κι' άλλα, πρόσωπα, γεγονότα, ποιός μπορεί να βάλει φραγμό στην σκέψη. Είναι η μόνη ελεύθερη και μπορεί να κάνει ό,τι θέλει. Ατίθαση, δεν μπόρεσε να της βάλει καλινάρ κανένας, η γρηγοράδα της δεν έχει όρια.

Χείμορος η ανάμνηση της Ράνιας κι' ο χρόνος κύλησε. Ο χρόνος άλλη μιά αξία που σε δυναστεύει, που σε τυρανά. Τί ευτυχία να μην μετριότανε ο χρόνος; Τί δυστυχία να υπάρχει!...

9 παρά 10.

Συγκεντρώθηκαν σχεδόν όλοι, έχουν τόσα πολλά να πούν, και η ώρα περνάει...

Αξιόλογη δραστηριότητα σ' όλο το νομό Ημαθίας αναπτύσσει στον πολιτιστικό τομέα η «Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» του Δήμου Βεροίας

Η «Αντωνιάδειος Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» που ανήκει στο Δήμο Βεροίας, είναι ένας πολυσύνθετος πολιτιστικός οργανισμός, πλούσιος σε κτιριακό, τεχνικό και κυρίως έμφυχο υλικό που έχει επανδρώσει όλα τα τμήματα και δουλεύει συλλογικά και δημιουργικά στον χώρο της τέχνης και του πολιτισμού για το λαό της Βεροίας και του νομού Ημαθίας, γενικότερα. Κύριος λόγος της μέχρι τώρα πετυχημένης δραστηριότητας της «Τέχνης» είναι το ότι βασίστηκε στις ντόπιες πνευματικές δυνάμεις και στη νεολαία καταφέροντας έτσι να μεταμορφωθεί σε ένα αυτοδύναμο και αυτόνομο πολιτιστικό κέντρο, χωρίς να περιμένει καθοδήγηση και υλικό από φορείς και πρόσωπα της πρωτεύουσας. Στο θαυμάσιο πενταόροφο, σε στυλ παλιού βεροιώτικου αρχοντικού, κτίριό της, η «Στέγη» έχει δημιουργήσει μια πολιτιστική κυψέλη όπου λειτουργούν τα παρακάτω τμήματα:

1ον ΜΟΥΣΙΚΟ ΤΜΗΜΑ: Δημιουργήθηκε μεγάλη μικτή χορωδία με 45 μέλη που δίνει παραστάσεις στις πόλεις και στα χωριά του νομού. Παράλληλα μικτή παιδική χορωδία που θα γίνει το φυτώριο για την ανάδειξη των χορωδών του μέλλοντος.

Λαϊκή ορχήστρα: Την απαρτίζουν κυρίως φοιτητές και εργαζόμενα παιδιά και με τα άλλα τμήματα περιοδεύει στα χωριά του νομού για την ψυχαγωγία των αγροτών.

Τμήμα εθνομουσικολογίας: Ξεκίνησε σαν ιδέα από την αιώνι-

μη εκπομπή του Γ' προγράμματος ραδιοφώνου. Αντικείμενο του τμήματος είναι η παρουσίαση της λαϊκής μουσικής παράδοσης των εθνών σε σχέση με την γενικότερη πορεία τους. Το τμήμα έχει στη διάθεσή του 5.000 δίσκους από όλες τις χώρες, στερεοφωνικές εγκαταστάσεις και μηχανές

Του Νίκου Αδαλόγλου

προβολής, ώστε κάθε εκδήλωση να διανθίζεται με την παράλληλη προβολή ολάις ή ντοκυμανταίρ.

2ον ΛΕΣΧΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ: Δημιουργήθηκε και έχει οργανώσει μέχρι σήμερα προβολές με ταινίες αντιπροσωπευτικές όλων των ρευμάτων του παλιού και σύγχρονου κινηματογράφου. Μέσα στη λέσχη κινηματογράφου δουλεύουν νέα παιδιά και την κάρτα του συνδρομητή έχουν προμηθευτεί Βεροιώτες, από τους οποίους είναι εργάτες. Για το καλοκαίρι η λέσχη προγραμματίζει προβολές στα χωριά, ενώ για τον χειμώνα προγραμματίστηκε το γύρισμα ταινίας που θα σταλεί στο φεστιβάλ κινηματογράφου.

3ον ΛΕΣΧΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ. Δημιουργήθηκε πρόσφατα και ήδη ετοιμο το δρόμο της εργαστήριου, ενώ έχει αρχίσει την παράδοση μαθημάτων φωτογραφίας και την οργάνωση εκθέσεων και διαγωνισμών.

4ον ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ: Οργανώνει τακτικά λογοτεχνικά βραδυνά και συζητήσεις με ντόπιους και ξένους παράγοντες

ενώ στη φετινή περίοδο παρέδωσε μαθήματα έκθεσης ιδεών σε μαθητές των γυμνασίων και υπήφους ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

5ον ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ: Ιδρύθηκε ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου που ξεκίνησε τη δουλειά για τη συγκρότηση ντόπιας θεατρικής μονάδας, με ντόπιους ηθοποιούς, για παραστάσεις στα χωριά και στις πόλεις του νομού. Παράλληλα μετακαλεί δυο φορές το μήνα ξένους θιάσους στη «Στέγη» για παραστάσεις με χαμηλό εισιτήριο.

6ον ΤΜΗΜΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ: Οργάνωσε χορευτικά συγκροτήματα που δίνουν παραστάσεις σε τοπικές γιορτές και πανηγύρια. Με το λαογραφικό τμήμα συνεργάζεται και η «Εύξενος Λέσχη» Βεροίας τα χορευτικά συγκροτήματα της οποίας έχουν επανειλημμένα διακριθεί.

7ον ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΜΠΑΛΛΕΤΟΥ: Η σχολή έχει δυναμικό 100 μαθητριών 4—12 χρόνων και δυο δασκάλες μπαλέτου. Τα μαθήματα κανονικά αρχίζουν από τον Σεπτέμβρη, ενώ από τώρα γίνονται προκαταρκτικά μαθήματα.

8ον ΣΧΟΛΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ: Παρτίδουν μαθήματα ντόπιοι ζωγράφοι κάτω από την καθοδήγηση καθηγητή του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Απώτερος στόχος της «Στέγης» είναι η δημιουργία πολιτιστικών συλλόγων σ' όλα τα χωριά του νομού, για να μπορέσει σιγά - σιγά η τέχνη και ο πολιτισμός να

μπούν στην επαρχία. Στην προσπάθειά της αυτή η «Στέγη» δέχεται και ζητάει την συμπαράσταση κάθε πολιτιστικού φορέα ή παράγοντα.

Με χαρά και ενθουσιασμό παρακολουθούμε την ανοδική πορεία στις πνευματικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις της Αντωνιάδείου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου Βεροίας. Ο ιερός αυτός ναός του πνεύματος έγινε τώρα στον τόπο μας φωτεινός φάρος της πνευματικής μας δραστηριότητας και της καλλιτεχνικής προσκοράς. Υπέροχες ζωγραφικές εκθέσεις, εξαιρετικές διαλέξεις, πλούσιες λαογραφικές παραστάσεις και τοπικοί χοροί, μελωδικές χορωδίες και μουσικά συγκροτήματα προσφέρουν στην πόλη μας σε μικρούς και μεγάλους την χαρά, την ψυχαγωγία και την γνώση με διαλεχτό πρόγραμμα και επιμελημένη οργάνωση.

Είναι δε πολύ ενθαρρυντικό και αισιόδοξο φαινόμενο το ότι άρχισαν να αγκαλιάζουν και να προσφέρουν την βοήθειά τους επισιτήμονες, επαγγελματίες, καλλιτέχνες και λογοτέχνες από κάθε ηλικία και τάξη στην πνευματική ανάταση του λαού μας και της νεολαίας μας, που έχει τόσο μεγάλη ανάγκη στη σημερινή καταναλωτική εποχή μας και στον παράξενο εικοστόν αιώνα μας με τις βαθιές τομές και ζωηρές αντιθέσεις του σε άγχος, υποκρίση και αδιαφορία στον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

Για την πρόοδο αυτή του τόπου μας και της φωτεινής ακτινοβολίας της Στέγης μας δεν μπορεί να παραλείψουμε να συγχαρούμε και δημοσίως τις αρχές του τόπου με την ηθική και οικονομική συνδρομή τους, το ακούραστο και δημιουργικό Διοικητικό Συμβούλιο της Στέγης.

την δευθύντριά της και τα διάφορα μέλη που οργανώνουν τις πνευματικές, καλλιτεχνικές και μουσικές εκδηλώσεις μαζί με το λαό και τα νεαρά του τόπου μας.

Έξι (6) χρόνια σχεδόν πάνω που δημιουργήθηκε το πνευματικό κέντρο της Βεροίας, η Αντωνιάδεια Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, δίνοντας όμως λαμπρά την παρουσία του με τις διάφορες εκδηλώσεις. Άρχισαν να παίρνουν σάρκα και οστά πολλά όνειρα του πνευματικού κόσμου, χάρη στις ωραίες πρωτοβουλίες των διαφόρων τμημάτων της Στέγης.

Όλοι λοιπόν με πίστη και αγάπη, μικροί και μεγάλοι ας δώσουμε το χέρι και την καρδιά μας για την πλήρη επιτυχία των μεγάλων σκοπών της Αντωνιάδείου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δήμου Βεροίας.

Συνέχεια από την σελίδα 52

γης, στις 30 Μαΐου 1976, όπου με βαθειά συγκίνηση είπε στην ευχαριστήρια ομιλία του: «ΣΗΜΕΡΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΤΥΧΕΣΤΕΡΗ ΜΕΡΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ».

Κατά το διάστημα της ζωής του ταξίδεψε σχεδόν σε όλες τις περιοχές του κόσμου: Ασία, Ευρώπη, Αφρική και Αμερική. Με τη γυναίκα του Μαίρη Αργυράκη έζησαν ευτυχισμένοι και αγαπημένοι ως το τέλος της ζωής του. Πέθανε στην Κλινική του αδελ-

φού Σόλωνα στις 27 Σεπτεμβρίου 1976 και κηδεύτηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1976 από το ναό του Αγίου Ιωάννου με σεμνή και απέρριπτη τελετή κατά την επιθυμία του. Τα χρήματα αντί για σκεφάνι διατέθηκαν σε διάφορα Φιλανθρωπικά Ιδρύματα και στη Στέγη. Στην κηδεία του πολύς κόσμος τον συνόδευσε μέχρι την

τελευταία του κατοικία. Θα μείνει αιώνια η μνήμη του και η μεγάλη προσφορά του στην γενέτειρά του, που με τόσο πάθος την αγάπησε.

Η πολιτεία, τιμώντας τον αξιόλογο ευεργέτη, ονόμασε την Στέγη «ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ».

Αντώνιος Αντωνιάδης

Η καλλιέργεια της ελιάς στο νομό Ημαθίας

Ο νομός Ημαθίας παρουσιάζει ιδιαίτερο ελαιοκαμικό ενδιαφέρον. Το ενδιαφέρον αυτό δεν αφορά σύγχρονες φυτεύσεις ελιάς που δεν υπάρχουν στον νομό, ούτε αφορά την δημιουργία ενός φυτωρίου ελιάς με μεγάλο δυναμικό παραγωγής που λειτουργεί εδώ και μερικά χρόνια, αλλά επισημαίνεται σε μεμονωμένους ελαιώνες και ελαιόδενδρα που βρίσκονται κυρίως στον ορεινό όγκο των Περίων.

Στην διαδρομή από την Θεσσαλονίκη στη Βέροια είτε από την καλλιά οδό είτε από την νέα Εγνατία οδό καθώς επίσης και από το Αιγίνιο μέχρι την Βέροια σχεδόν τίποτα δεν προδίδει την καλλιέργεια ελιάς. Στην πόλη της Βέροιας και τις γύρω περιοχές (Προφήτης Ηλίας) σώζονται ακόμη υπεράνω των ελαιόδενδρων. Τα δένδρα αυτά βρίσκονται είτε μεμονωμένα είτε κατά συστάδες και φαίνονται να αποτελούν λίγο πολύ ένα ομοιόμορφο δοικτικό υλικό με μικρή παραλλακτικότητα στα μορφολογικά του χαρακτηριστικά. Τα περισσότερα από αυτά αφανίζονται λόγω της ταχύτατης επέκτασης της πόλης της Βέροιας που σαν φυσική συνέπεια έχει την οικολογική καταστροφή των περιγύρω περιοχών.

Λίγα χιλιόμετρα έξω από την Βέροια, εκατό έως διακόσια μέτρα από την γέφυρα του ποταμού Αλκιονα και στην δεξιά πλευρά του, υπάρχουν δυο δρόμοι. Ο ένας κατευθύνεται στις ορεινές κοινότητες Πολυδενδρίου, Σφηκιάς, Ριζομάτων και Δάσκου, ο άλλος που κατασκευάστηκε πρόσφατα από τις τεχνικές εταιρείες που κατασκευάζουν τα υδροηλεκτρικά έργα της Σφηκιάς και των Αρσιχάντων

Φωτ. 4: Μερική άποψη του ελαιώνα της Ιερής Μονής Σωτήρος.

Του Αθ. Ρούμπου Δρος Γεωπόνου Διευθ. Γεωργ. Θεσ/νίκης

οδεύει κατά μήκος του ποταμού Αλκιονα και μέχρι την γωνία της Σφηκιάς. Και οι δύο δρόμοι οδηγούν στην Ιερή Μονή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου που βρίσκεται σε απόσταση 12 χιλιομέτρων από την Βέροια και υψόμετρο 220 μέτρα. Εκτός από την γραμμή του τοπίου, την θέση, αρχιτεκτονική του μοναστηριού και άλλα, πρώτη και ιδιαιτερή εντύπωση προκαλεί η ύπαρξη δύο ελαιώνων που σχεδόν περιβάλλουν το μοναστήρι. Ο πρώτος καταλαμβάνει την πλαγιά που κατηφορίζει από τις υπώρειες του μοναστηριού και μέχρι την οδό που οδηγεί στο φράγμα της Σφηκιάς, ο δεύτερος καταλαμβάνει ένα πλάτωμα που βρίσκεται ακριβώς επάνω από το μοναστήρι. Τα δένδρα που δεν υπερβαίνουν τα 200. δεν παρουσιάζουν μορφολογικές διαφορές, χαρακτηριστικούς είναι η δημιουργία παραφυάδων στην βάση του κορμού τους και σε προκαταρκτικά πειράματα που έ-

γιναν φάνηκε πως φυλλοφόρα μοσχεύματα, νεανικά και μη, ριζοβολούν εύκολα στην υδρονέφωση.

Μεγαλύτερη εντύπωση προκαλεί η ύπαρξη ενός ελαιοτριβείου που βρίσκεται στο πίσω μέρος του μοναστηριού. Το ελαιοτριβείο αυτό περιλαμβάνει το τριβείο (φωτ. 1), το πιεστήριο (φωτ. 2, 3), τις κάδες μέσα στις οποίες διατηρούνται οι ελιές (φωτ. 3) και ένα μέρος όπου σε μεγάλες χαλκοχατένιες χύτρες (σώζονται ακόμη) θερμαίνονταν νερό με το οποίο γινόταν η εκχύλιση και παραλαβή του λαδιού από τους συνθλιμμένους καρπούς της ελιάς. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ύπαρξη του πιεστηρίου και μόνο για μια εποχή 50 - 100 χρόνια πριν ίσως και παλιότερα υποδηλώνει την σχετικά μεγάλη ποσότητα ελαιοκαρπών που συγκομιζόνταν και η οποία υπολογιζόταν κατ'ελάχιστον στους 4 - 5 τόνους κάθε δεύτερο χρόνο. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το ελαιοτριβείο αυτό διατηρείται σε καλοποιητική κατάσταση και ότι μπορεί να επιδιορθωθεί και να επαναλειτουργήσει.

Το τριβέλι στο οποίο συνθλάδονταν οι ελιές. Διακρίνεται η μυλόπετρα που έχει χαρακτηριστικό σχήμα κλόουρου κώνου, η δοκός γύρω από την οποία περιστρέφονταν και το ξύλινο πλαίσιο που χρησιμοποιεσε για την συγκράτηση του ελαιοκάρπου και της παραγόμενης ζύμης.

Φεύγοντας από το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και τριξέδοντας προς Σφηκιά από τον δρόμο που οδηγεί στο φαράγγι δεν αργεί να διακρίνει κανείς στην δεξιά μεριά του δρόμου μία πλαγιά που ασπρμιζεί από το χρώμα των φύλλων εκατό και πλέον ελαιόδένδρων που αποστελούν έναν συγκροτημένο ελαιώνα (φωτ. 4). Ο ελαιώνας αυτός βρίσκεται στο κάτω μέρος της Ιερής Μονής του Σωτήρος και σε απόσταση 40 περίπου μέτρων από αυτή. Περιλαμβάνει δύο τύπους ελαιοδένδρων που διαφέρουν σε μορφολογικά χαρακτηριστικά και κυρίως στο σχήμα και μέγεθος του καρπού. Η παραγωγή του σε ελαιόκαρπο υπολογίζεται ότι ήταν και' ελάχιστο όρος 2,5 - 3 τόννοι κάθε δεύτερο χρόνο και δεν είναι απίθανο ο ελαιώνας αυτός που βρί-

σκεται σε μικρή απόσταση από το μοναστήρι του Αγ. Ιωάννου του Προδρόμου να συνέβαλε στην αναγκαιότητα για εγκατάσταση και λειτουργία του σύγχρονου για την εποχή εκείνη ελαιοτριβείου.

Μετά το μοναστήρι του Σωτήρος και στα ειδικότερα του ορεινού όγκου των Περίων διάσπαρτα απομεινάντα ελαιόδένδρα συναντά κανείς στην τοποθεσία «Αιμπέλια», όπου παλιότερα ήταν κτισμένο το χωριό Πολυδένδρι. Ένα ακόμη ελαιόδενδρο από περισσότερα που υπήρχαν σώζεται στην κοινοτική περιφέρεια της Σφηκιάς και κοντά στην κοίτη του ποταμού Αλιάκμονα, ενώ κατά την διάρκεια της διαδρομής από το μοναστήρι του Προδρόμου στο μοναστήρι του Σωτήρος διακρίνεται στην απέναντι ιερά του Αλιάκμονα σε μία πλαγιά του Βερμίου όρους η Ιερή Μονή Καλλίπετρας στο πάνω μέρος της οποίας υπάρχουν 20 ελαιόδένδρα που δεν αποκλείεται να είναι κατόλιστα ενός μεγαλύτερου ελαιώνας.

Το μέρος στο οποίο κάθε άλλο παρά ελαιοκαλλιέργεια θα περίμενε να συναντήσει κανείς είναι το μοναστήρι των Αγίων Πάντων που βρίσκεται στο πίσω μέρος μιάς χαρακτηριστικής, οξυλινχτικής κορυφής του ορεινού όγκου της Βεργίνας. Με αυτοκίνητο μπορεί να πάει κανείς από τον δασικό δρόμο που συνδέει την κοινότητα Σουκιάς με τον οικισμό Ελαφίνα της κοινότητας Πολυδενδρίου. Στο πάνω μέρος του μοναστηριού σώζεται μία συντάδα 15 ελαιοδένδρων. Τέλος στο μοναστήρι του Αγίου Αθανασίου 2 χιλιόμετρα έξω από την κοινότητα Κυψέλης υπάρχει ένας ελαιώνας με εκατό περίπου ελαιόδένδρα που δεν δείχνουν καμμία μορφολογική παραλλακτικότητα μεταξύ τους.

Το πιεστήριο στο οποίο πιέζονταν η ζύμη του ελαιοκάρπου αφού προηγουμένως τοποθετούσαν σε λιγούδες σάκκους.

Στην περιοχή Νπούσης υπάρχει πολύ μικρότερος αριθμός ελαιοδένδρων σε σύγκριση με την περιοχή της Βεροίας. Από την διασταύρωση Κοπανού προς Νάουσα και στο αριστερό μέρος του δρόμου διακρίνονται διάσπαρτα ελαιόδένδρα ενώ κοντά στην είσοδο της πόλης συναντά κανείς έναν αμιγή ελαιώνα με 200 περίπου ελαιόδένδρα ποικιλίας Αιφίσσης που φυτεύθηκαν πριν 50 περίπου χρόνια.

Παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός ελαιοδένδρων βρίσκεται γύρω από μοναστήρια και προφανώς αυτά τα δένδρα καλλιεργούνταν για να καλύπτουν τις ανάγκες των μοναχών κυρίως σε λάδι. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι τα δένδρα που υπάρχουν γύρω από κάθε ένα μοναστήρι δεν ταυτίζονται μορφολογικά με τα δένδρα των άλλων μοναστηριών αλλά αποτελούν ξεχωριστούς πληθυσμούς ή διαφορετικές ποικιλίες. Οι ποικιλίες αυτές παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστι-

κά με τις τέσσερες βασικές ποικιλίες ελιάς (Αμφίσσης, Χονδρόλιά, Χαλκιδικής, Μεγαρείτικη, Καλαμών), αλλά δεν ταυτίζονται με καμία από αυτές.

Τα ερωτήματα που δημιουργούνται και που αξίζει ιδιαίτερα να απαντηθούν είναι: 1) Οι ελαιώνες του νομού Ημαθίας που κυρίως ντοπίζονται γύρω από μοναστήρια είναι κατάλοιπα ενός εκτεταμένου ελαιώνος που κάλυπτε τις λοφώδεις και ορεινές περιοχές του νομού σε μια παλιότερη εποχή που η θάλασσα θρίσκοιταν κοντά στην πόλη της Βέροιας ή καλόγηρο. Που κατέγονταν από ελαιοκομικές περιοχές, γνώριζαν την ελαιοκομία και ελαιοουργία και μονάχευσαν σ' αυτά τα μοναστήρια μετέφεραν και εν κατέστησαν τα δένδρα αυτά για την κάλυψη των αναγκών των μοναστηριών; Διάφορες παρατηρήσεις συνηγορούν υπέρ της μιάς ή της άλλης άποψης. Στην περίπτωση που αληθεύει η δεύτερη άποψη οι μοναχοί μετέφεραν τα ελαιόδένδρα από τους τόπους καταγωγής τους ή επέλεξαν δένδρα από περιοχές του νομού Ημαθίας και άλλων κοντινών παραλιακών περιοχών; 2) Τα μοναστήρια του ορεινού όγκου των Πιερίων είναι κτισμένα σε περιοχές με κατάλληλο μικροκλίμα για την επιτυχή ανάπτυξη της ελιάς ή οι πληθυσμοί ελαιοδένδρων που υπάρχουν στα μοναστήρια είναι προϊόντα φυτικής επιλογής και προσαρμογής; Σχετικά με το ερώτημα αυτό αναφέρεται ότι δένδρα των ποικιλιών Αμφίσσης, Μεγαρείτικης και άλλων που φυτεύθηκαν στην κοινότητα Ράχης, λίγα χιλιόμετρα έξω από την Βέροια και σε χαμηλότερο σε σύγκριση με εκείνο της μονής Προδρόμου, Σωτήρος και Αγίων Πάντων, ενώ ανθίζουν δεν καρποφορούν (ως λόγω χαμη-

Άποψη του πεσστηρίου και κάδες που χρησιμοποιούν για την αποθήκευση των ελαιών.

λών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά την περίοδο της ανθοφορίας και οι οποίες δεν επιτρέπουν την βλάστηση των γυρεοκάκκων και γονιμοποίηση των ανθέων. Το ερώτημα αυτό θα μπορούσε να διατυπωθεί διαφορετικά ως εξής. Οι ελαιώνες δημιουργήθηκαν μετά την εγκατάσταση των μοναστηριών ή τα μοναστήρια ιδρύθηκαν κοντά σε εγκαταλεηθέντες ελαιώνες; 3) Να εκτιμηθεί ποιά είναι η ηλικία των ελαιοδένδρων και να διαπιστωθεί εάν είναι αυτόρριζα ή εμβολιασμένα. Μία πιθανή εκδοχή μπορεί να είναι ότι οι μοναχοί μετέφεραν εμβόλια από ελαιοκομικές περιοχές και εμβολίασαν άγρια ελαιόδένδρα ή άλλα φυτικά είδη της οικογένειας OLEACEAE που υπάρχουν στο τρίγωνο των Πιερίων που ορίζεται από τον δρόμο Βέροιας — Βεργίνας και τον ποταμό Αλιάκμονα μέχρι την κοινότητα Σφηκιάς. 4) Ποιά είναι η δοτανική συγγένεια των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας με τις βασικότερες ποικιλίες ελιάς της νησιώτικης και ηπειρω-

τικής Ελλάδος; 5) Ποιοί είναι οι εχθροί και ασθένειες των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας; Πιθανόν η αντοχή τους στους παγετούς να οφείλεται στην έλλειψη προσδόλων από βακτηρία για τα οποία τελευταία είναι βέβαιο ότι αποτελούν πυρήνες παγετοπληξίας των ελαιοδένδρων. 6) Ποιά είναι η σημασία των ελαιοδένδρων του νομού Ημαθίας για την γενετική και βελτίωση της ελιάς;

Σε έρευνα η οποία ήδη έχει αρχίσει και η οποία υπολογίζεται να διαρκέσει 4 - 5 χρόνια επιχειρείται η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμώς τον κύριο Κυριάκο Ιωάννη, δένδροκαλλιεργητή από το Πολυδένδρο Ημαθίας και τον κύριο Μητρόπουλο Γεώργιο, υπάλληλο της Δ/νσεως Τεχνικών Υπηρεσιών Βεροίας από την Βεργίνα Ημαθίας για τις πληροφορίες και οποιαδήποτε άλλη βοήθεια που ευγενικά μου προσέφεραν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΕ ΥΣΤΑΤΗ ΚΡΙΣΗ

Η εκτροφή του μεταξοσκώληκα διεκδικεί τη μοναδικότητα νήμα στα ούς υπόλοιπους κλάδους της ζωικής παραγωγής σε ό,τι αφορά τον ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο απασχόλησης για την παραγωγή του προϊόντος. Μετά από διάστημα 26 - 30 ημερών ιεριοποίησης της κάμπιας, πλέκει αυτή το βοθρυκίο της «κουκούλι». Η αιχμή εργασίας εξάλλου περιορίζεται στις τελευταίες 15 περίπου ημέρες της εκτροφής.

Χωρίς να αποτελεί σκοπό του άρθρου αυτού η αναφορά στον τρόπο της (παραδοσιακής) μωφής της εκτροφής του μεταξοσκώληκα, μπορούν να επισημανθούν γενικά τα ακόλουθα. Δεν υπάρχουν ξεχωριστές απαιτήσεις σε χώρους και σε εγκαταστάσεις μέσα σ' αυτούς. Η απαραίτητη θερμοκρασία των 22 - 24 °C πετυχαίνεται με ελάχιστες δαπάνες, αφού η έναρξη της εκτροφής ρυθμίζεται, ώστε να συμπίπτει με περιόδους του έτους, που η μέση θερμοκρασία περιβάλλοντος είναι 15,5 °C και πάνω. Οι βελτιωμένες φυλές μεταξοσκώληκα που εκτρέφονται σήμερα, πέρα από την υψηλή παραγωγικότητά τους σπάνια παρουσιάζουν προβλήματα εξαιτίας ασθενειών.

Παρόλα αυτά η σηροτροφία στην Ελλάδα φθίνει σταθερά. Πολλές περιοχές, γνωστές άλλοτε για τα μεταξωτά τους, όπως η Καλαμάτα, η Νάουσα κ. ά. έπαψαν από καιρό να παράγουν μετάξι. Στις λίγες εξάλλου σηροτροφικές περιοχές που υφίστανται ακόμη (Σουφλί, Ροδόπολη) ο αριθμός των σηροτρόφων λιγοστεύει χρόνο με το χρόνο. Από 1.310 τόν. κουκουλιών το 1952 έφτασε η παραγωγή μας το 1968 στους 700 τόν., ενώ σήμερα είναι ζήτημα αν ξεπερνά τους

300 - 400 τόνους.

Αν κανείς επιχειρήσει να αναζητήσει τα αίτια της συρρίκνωσης της σηροτροφίας στην Ελλάδα ίσως θεωρήσει ως κύριο πρόξενό της τον ανταγωνισμό στο μετάξι από τις συνθετικές υφαντικές ίνες. Πράγματι το ποσοστό νημάτων της κατηγορίας αυτής στο σύνολο των υφαντικών υ-

Του
Μιχ. Υφαντίδη
Επικ. Καθηγητή
Γεωπονίας Α.Π.Θ.

λών (συνθετικά, μάλλινα, βαμβάκερά, μεταξωτά νήματα) αυξήθηκε εντυπωσιακά από 9,8ο που ήταν το 1945 σε 35,9ο το 1968. Η αλματώδης αυτή αύξηση ωστόσο έγινε σε βάρος κυρίως, αν όχι αποκλειστικά των βαμβακερών. Η ποσοστιαία συμμετοχή των τελευταίων σημείωσε στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα μια εξίσου εντυπωσιακή πτώση της τάξης του 17,6ο σε παγκόσμια πάντοτε κλίμακα. Αντίθετα, το έστω πολύ χαμηλό, ποσοστό των μεταξωτών νημάτων (0,09ο) αυξήθηκε στην ίδια περίοδο (1945 - 1968) και έφτασε σε 0,17ο, δηλαδή περίπου διπλασιάστηκε. Σήμερα τα ποσοστά των μεταξονημάτων πρέπει να βρίσκονται ακόμη πιο υψηλά, γιατί διαιστώνεται σταθερή και αυξανόμενη ζήτηση των αναμφισβήτητα συνναγώνιστης ποιότητας μεταξωτών υφανμάτων στις οικονομικά εύρωστες χώρες της γης.

Ο ανταγωνισμός από άλλες μεταξοπαραγωγικές χώρες δεν θα πρέπει επίσης να θεωρείται ιαίτη της φθίνουσας σηροτροφίας στον τόπο μας. Η Ιαπωνία και μόνο ως χώρα εισαγωγής μπορεί άνετα να απορροφήσει ακόμη

και δεκαπλάσια παραγωγή κουκουλιών από την Ελλάδα. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι η συμμετοχή μας στην ετήσια παραγωγή μεταξίου στον κόσμο φτάνει μόλις το 1ο και ότι η Ιαπωνία που παράγει περίπου το ίδιο μετάξι όσο όλες μαζί οι υπόλοιπες χώρες αποτελεί ταυτόχρονα και τη μεγαλύτερη χώρα εισαγωγής μεταξίου. Ενδεικτικά μόνο αναφέρεται ότι η χώρα αυτή έχει αυξήσει με σταθερό ρυθμό τις εισαγωγές της σε μετάξι από 130 τόν. το 1962 σε 42.967 το 1969. Πέρα από την Ιαπωνία είναι και η Ε.Ο.Κ. που ζητά πρόθυμα να εισάγει επεξεργασμένο μετάξι (μεταξόνημα).

Ο πρόξενος της σπισθοδρόμησης του τόσο παραγωγικού κλάδου της σηροτροφίας στην Ελλάδα θα πρέπει μάλλον να θεωρηθεί ότι είναι η έλλειψη εργατικών χεριών από την ελληνική επαρχία σε άμεσο συνδυασμό και με το γεγονός ότι η εκτροφή του μεταξοσκώληκα στη χώρα μας δεν έχει εκμηχανιστεί.

Το Υπουργείο Γεωργίας με επιμονή και συνέπεια προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να αποτρέψει την εξαίεψη της σηροτροφίας στη χώρα μας και εφαρμόζει πρόγραμμα πράγματι γενναίων επιδοτήσεων, που αυξάνονται από χρονιά σε χρονιά. Οι περσινές επιδοτήσεις έφτασαν π.χ. το ύψος των 17.400 δραχμών ανά «κουτί κουκουλάσπορου», ενώ παράλληλα επιδοτήθηκε ξεχωριστά και με 60 δραχμές το κιλό χλωρών κουκουλιών για τους συνεταιρισμένους σηροτρόφους. Ας σημειωθεί ότι από ένα κουτί κουκουλάσπορου παράγονται 30 - 35 κιλά χλωρά κουκούλια, ότι

Συνέχεια στην σελίδα 84

ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΚΑ

Οι τελευταίες έρευνες επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι οι καρποί (μήλα και αχλάδια) συντηρούνται καλύτερα στα ψυγεία, εφόσον η περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά στοιχεία δρῖσκαται σε υψηλό ποσοστό. Έχει διαπιστωθεί ότι οι καρποί που είναι πολύ φτωχοί σε κάλιο, φώσφορο, ασβέστιο και μαγνήσιο υποβαθμίζονται γρήγορα, και χάνουν γρήγορα τις καλές οργανοληπτικές τους ιδότητες, που είναι άλλωστε και το κριτήριο ποιότητας των καρπών.

Επομένως, η παράμετρος θρεπτική κατάσταση των καρπών πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη. Και ανάλογα με την περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά στοιχεία να προσδιορίζεται και το ανώτατο όριο παραμονής στους ψυκτικούς θαλάμους για συντήρησή. Γενικώς οι καρποί που είναι φτωχοί σε θρεπτικά στοιχεία πρέπει να πωλούνται: θα έλεγε κανείς μια «ώρα γρηγορότερα» είναι κι' αν συγκριμῖσθη καν από ορεινές περιοχές.

Περιεκτικότητα της σάρκας των καρπών σε θρεπτικά στοιχεία επί τοις 100 της ξηρής ουσίας (1)

Μήλα αχλάδια

Φώσφορος	0,0965	0,13
Κάλιο	1,04	1,9
Ασβέστιο	0,078	0,14
Μαγνήσιο	0,055	0,075

Από τον πίνακα φαίνεται ότι τα αχλάδια έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις σε θρεπτικά στοιχεία από τα μήλα.

Γενικώς θα έλεγε κανείς, ότι έ-

(1) Σημ. Σηρή ουσία λέμε, ότι απομένει από κάποιο ιστό (φύλλα, καρπός, βλαστός, ρίζα κλπ.) ύστερα από την απομάκρυνση όλου του νερού που περιέχεται στον ιστό σε θερμοκρασία 100 βαθμών Κελσίου.

1. Σκέψη: Συντήρηση αχλάδιου) και περιπτικό στοιχείο

ναξ δεινροκαλλεργητής επδάλλετα: εκ των προτέρων, να γνωρίζε την περιεκτικότητα της σάρκας των καρπών σε θρεπτικά στοιχεία και προπαντός σε φώσφορο, κάλιο, ασβέστιο και Μαγνήσιο για του εξῖ

2. Καταπολέμηση τη

Η καταπολέμηση της φύλλο της αχλαδιάς απασχόλησε πρόσφατα και το διεθνές συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην AVIGNON της Γαλλίας (28 - 31 Μαΐ 1984) «Παραγωγή και Συντήρηση των Αχλαδιών». Ο Α. SANSI RAP υπογράμμισε τα εξῖς σχέδια με την αύξηση του πληθυσμῖ της φύλλας και την μέθοδο της καταπολέμησης. Παλαιότερα η φύλλα της αχλαδιάς πριν από το 19 ήταν ένας εχθρός δεύτερης κατηγορίας. Από το έτος αυτό και ύστερα έβρεσε προδλήμματα καταπολέμησης. Τα τελευταία χρόνια αυξῖθηκε σε αρκετές περιοχές παλλών χρόνων. Η αύξηση αυτή οφείλεται:

- α) στους εαδοχικούς ήπιους χειμῖνες
- β) στα ξηρικά καλοκαίρια
- γ) στην αυθελτικότητα που τρουν αυξῖζουν έναντι των χειμῖνων ουμένων εντομοκτόνων

Κατά τη 1983 οι ζημιές υπῖξαν αρκετά σοβαρές και προπαντός υπωρῖνες που δεχόνταν καλύτερες περιποιήσεις. Την χνῖα αυτή τα πυρεθρινοειδή δεν ῖωσαν τα αναμενόμενα αποτελῖατα. Για τα αίτια της αποτυχῖ διατυπώθηκαν οι εξῖς υποθέσεις:

- α) Τεχνική καταπολέμησης οπαρῖς. Χρησιμοποῖμένη

ούνος) χρησιμοποιούμε πυρεθρίνοειδή

γ) Κατά το καλοκαίρι: εστέρες φωσφορικούς ή ουλτρασίντ.

Στα παραπάνω θα προσθέταμε και τα εξής. Εφόσον οι προνύμφες της φύλλας παρασχεύονται από τα «μέλα» η καταπολέμηση είναι: προδληχιατική. Τα εντομοκτόνα δεν έρχονται σε επαφή με τις προνύμφες. Αν ληφθεί υπόψη ότι η φύλλα προσβάλλει τις κορυφές των δασμών της χλωρίδας και ότι γενικά η κάλυψή τους με φάρμακα γίνεται κα-

τά κάποιον τρόπο «στα μαλακά» θα γίνει το συμπέρασμα ότι στην πράξη δεν γίνεται καταπολέμηση. Τα πράγματα είναι: πού δύσκολα όταν τα δέντρα είναι: μεγάλα, λόγω χάρη τα τσακωνικά, όπου το ψεκάστικό υγρό δεν πέφτει: υπό πίεση, ούτε είναι: αρκετό για να ξεπλύνει «τα μέλα» και να παρασύρει τις περισσότερες προνύμφες και τα αυγά στο έδαφος.

Κρίνεται σκόπιμο για τις σοβαρές προσβολές, ο παραγωγός να ακολουθήσει την εξής στρατηγική.

Να ψεκάσει: πρώτα τα δέντρα με άφθονο νερό για τους παραπάνω λόγους και: έπειτα να χρησιμοποιήσει: κάποιο φάρμακο.

Τελευταία στο σπλοστάσιο των χρησιμοποιούμενων φαρμάκων προστέθηκε και: το MITEX (μυτέξ).

Επίσης: δεν πρέπει να ξεχνούμε τον ευεργετικό ρόλο που διαδραματίζουν τα οφέλη: έντομα, πολέμι: δογθοί: στην βιολογική καταπολέμηση της φύλλας.

(Δες Νέουστα τεύχος 17 σελ. 170 και: τεύχος 19 σελ. 82).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΟΝΙΚΗΣ ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑΣ — ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ

Οδηγίες για την καταπολέμηση της βαρροά

1. Παρασκευή του φαρμάκου

Σε ένα κιλό (1 KG) άχνη ζάχαρη προσθέτουμε ένα γραμμάριο (1 G) ψευδόσκονη. Η ψευδόσκονη είναι: αυτή, που υπάρχει: στο εμπόριο συσκευασμένη συνήθως σε χαρτόνια κουτιά των 200 γραμμαρίων και: (το σημαντικό) περιέχει: μαλαθείο σε αναλογία 5%.

Το μίγμα της άχνης και της ψευδόσκονης ανακατεύεται: καλά για 20' της ώρας μέσα σε μια σακούλα γύψου, αναλόγων διαστάσεων.

2. Εφαρμογή του παρασκευάσματος στην κυψέλη.

Με το ομοιογενές αυτό μίγμα γεμίζουμε ως τη μέση ένα σκονιστήρι, με λεπτές τρύπες, έτσι πού, όταν σκονίζουμε το φάρμακο (μίγμα), να σχηματίζεται: ένα σύννεφο.

Με ένα τέτοιο σκονιστήρι: σκονίζουμε τις μελισσες σε κάθε τελάρο τόσο, που τις κάσουμε κάτασπρες χωρίς το φόβο να τις σκοτώσουμε.

Αν το μελίτσι έχει: γόνιο πρέπει:

με μαλάθειο

να επαναλάβουμε το σκόνισμα κάθε 6—7 ημέρες: για 3—4 φορές συνεχώς. Καλύτερα αποτελέσματα πετυχαίνονται, αν σκονίζουμε το μελίτσι, όταν αυτό δεν έχει: γόνιο. Αυτό μπορεί να γίνει: με ηλιόλουστες και: κάπως ζεστές ημέρες προς

το τέλος του φθινοπώρου ή αν ο μελισσοκόμος καταφέρει: με κάποιο δικό του τρόπο να «μπλοκάρει» ο γόνιο, στην περίοδο που γεννάει: τη βασίλισσα.

3. Προφυλάξεις

Δεν θα πρέπει να γίνεται η καταπολέμηση ποτέ σε ένα διάστημα: τουλάχιστον 2 μηνών πριν τον τρύγο του μελιού.

Ελληνική σηροτροφία

Συνέχεια από τη σελίδα 82

μια πενταμελής αγροτική οικογένεια μπορεί άνετα να εκθρέψει δέκα κουτιά και τέλος ότι η τιμή ανά κιλό κλωρών κουκουλιών είναι 240 δρχ.

Ο Έλληνας γεωργός έχει ακόμη μια δυνατότητα να αυξήσει σοβαρά και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα του έτους το εισό-

δημά του με απλά μέσα και με στοιχειώδεις γνώσεις που θα του δώσουν οι γεωπόνοι, αν επιδοθεί και πάλι στην σηροτροφία. Έτσι θα συμβάλλει και στη διατήρηση και αναζωογόνηση του κλάδου της σηροτροφίας, που θεωρείται για την Ελλάδα ένας παραδοσιακός πλέον τομέας της γεωργικής παραγωγής.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ» ΣΤΟ ΜΠΑΣΚΕΤ

Η αγωνιστική περίοδος 1983 - 84 ήταν για τον Ε.Γ.Σ. «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ» Ντούσης η χρονιά του Μπάσκετ που πέτυχε να τερματίσει πρώτος στα πρωταθλήματα της Ένωσης Κεντροδυτικής Μακεδονίας και στους άνδρες και στις γυναίκες.

Η επιτυχία αυτή είχε και τα αποτελέσματά της που ήταν: α) η άνοδος στην Α' Εθνική Κατηγορία για τις γυναίκες και στη Β' Εθνική για τους άνδρες.

ΜΠΑΣΚΕΤ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Η σωστή δουλειά που έγινε από το Δ.Σ. και προπονητές τα 4 τελευταία χρόνια στο τμήμα αυτό και οι προσπάθειες των αθλητριών είχαν το παραπάνω αποτέλεσμα την άνοδο στην Α' Εθνική Κατηγορία. Στο πρωτάθλημα που έγινε στην Ένωση Κεντροδυτικής Μακεδονίας ο «ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ» δε συνάντησε μεγάλες δυσκολίες και μάλλον τερμάτισε εύκολα πρώτος και πρωπαθλητής.

Η δυσκολία ήταν στους αγώνες παράξ με τις πρωταθλήτριες Ανατολικής Μακεδονίας — Θράκης και Θεσσαλίας.

Στη φετινή μεγάλη προσπάθεια συνέβαλαν ο έφορος κ. Τζιάννης Ιωάννης, ο προπονητής Κοντοζής Δημήτρης και με τη συνέπεια και αγωνιστικότητα τους οι αθλήτριες.

Έτσι οι φίλαθλοι της πόλης μας την επόμενη αθλητική περίοδο θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τις καλύτερες γυναικείες ομάδες της χώρας όπως ΣΠΟΡΤΙΚ, ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ, Μ. Ε.Ν.Τ., ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ, Α.Ο. ΣΕΡΡΩΝ, ΜΕΓΑΣ ΑΝΕΞΑΝΔΡΟΣ ΘΕΣ) ΝΙΚΗΣ και

ΟΜΑΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΝΔΡΩΝ

Από αριστερά προς τα δεξιά :

Όρθιοι:
ΚΑΤΣΙΑΝΗΣ ΜΑΡΚΟΣ
(ΕΦΟΡΟΣ)
ΤΣΑΛΜΠΟΥΡΗΣ ΚΩΝ) ΝΟΣ
ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΤΣΑΛΜΠΟΥΡΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

ΤΣΙΟΥΓΚΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
ΚΑΡΑΝΑΤΣΙΟΣ ΜΗΝΑΣ
ΤΣΙΤΣΚΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
(ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ)

Καθήμενοι:
ΜΙΜΙΑΝΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ
ΧΑΤΖΗΣΤΥΛΙΑΣ ΚΩΝ) ΝΟΣ
ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΤΟΥΠΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΤΟΥΦΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

άλλες.

ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΝΔΡΩΝ

Μετά από ένα πραγματικό Μαραθώνιο στο οποίο συμμετείχαν 10 ομάδες από όλη την Κ.Δ. Μακεδονία η ομάδα ΜΠΑΣΚΕΤ ανδρών τερμάτισε πρώτη μαζί με τον Γ.Α. Σ. ΑΛΚΕΤΑΣ Αλεξάνδρειας.

Ήταν πραγματικά ένα δύσκολο πρωτάθλημα που κρίθηκε την τελευταία αγωνιστική με τη μεγάλη νίκη μέσα στην ΚΑΤΕΡΙΝΗ επί του «ΑΡΧΕΛΛΑΟΥ» με σκορ 86-75.

Έτσι οι προσπάθειες πολλών χρόνων καρποφόρησαν και από τη νέα περίοδο η ομάδα θα αγωνίζεται στη Β' ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ με πολλά γνωστά συγκροτήματα της Θεσ) νίνης, Κ.Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ και ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

Στη μεγάλη αυτή προσπάθεια συνέβαλαν το Δ.Σ., ο έφορος Κατσίανης Μάρκος, ο Ναυστάιος προπονητής κ. Γ. Τσίτσικαρης και οι αθλητές Καρανάτσος Μ. (πρώτος σκόρερ στο πρωτάθλημα).

Η θεατρική ομάδα Λυκείων Ναούσης

Η Θεατρική Ομάδα Λυκείων Ναούσας δημιουργήθηκε τη Σχολική χρονιά 1982—83 και πρωτοπαρουσιάστηκε στο κοινό της Ναούσας με το έργο του Λόρκα «Οι Φασουλήδες του Κασιμπόρρα». Το έργο, εκτός από την πόλη μας, παίχτηκε με επιτυχία σε διάφορες πόλεις και χωριά του Νομού μας, στα πλαίσια του φεστιβάλ «Ημαθιώτικα 83», καθώς και στη Θεο(ν)ίκη, στα πλαίσια της «Θεατρικής Εβδομάδας» που οργάνωσαν η Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. Θεο(ν)ίκης και το περιοδικό «Φιλόλογος».

Η Θεατρική Ομάδα συνέχισε τη δραστηριότητά της και αυτή τη χρονιά με το έργο του Στανισλάβ Στρατίεβ «Το σακάκι που βελάζει», μια αμείλικτη σάτιρα της μοντέρνας γραφειοκρατίας.

— Βασικός στόχος της Θεατρικής Ομάδας είναι η δυνατότητα έκφρασης των μαθητών μέσα από το θεατρικό λόγο και η επικοινωνία τους με ένα είδος τέχνης που θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο. Λειτουργεί λοιπόν απομυθοποιητικά αλλά και συμφιλωτικά.

— Η Ομάδα, πιστεύοντας στην αυτοέκφραση και στις απεριόριστες δυνατότητές της, θεωρεί ότι το θέατρο δεν είναι προνόμιο των επαγγελματιών του είδους αλλά, κατά κύριο λόγο, ανήκει σ' όσους θέλουν να το υπηρετήσουν με βασικό κίνητρο την αγάπη τους γι' αυτό.

Χ. Μ.

Φωτογραφία της Θεατρικής Ομάδας υκείων Ναούσας μετά την

παράσταση του έργου του Στρατίεβ «Το σακάκι που βελάζει» στο Δημοτικό Θέατρο στις 5.5.84 (Από αριστερά προς τα δεξιά)

Όρθιοι: Π. Χρηστίδης, Β. Νικόλτσας, Π. Δαΐου, Θ. Σαμαράς, Μ. Άιση, Μ. Πανίδης, Χ. Μουχάγιερ, Ν. Καραντώνη, Δ. Χασιούρα, Κ. Αγγελίδου.

Καθιστοί: Φ. Νταβόρας, Α. Θωμαΐδης, Σ. Καραγιάννης, Α. Τολανός, Ε. Παπαγεωργίου Π. Παπαϊωάννου.

Ο ΕΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Συνέχεια από την σελίδα 67

μάλιστα τις χειρονομικές σχολές των βουνών μας και τα «ΠΑΠΑΡΟΔΙΑ» που γίνονταν πλέον κάθε χρόνο εις μνήμη του ορειβάτη ταγματάρχη Ιωάννη Παπαρόδου ο οποίος σκοτώθηκε στην Αλβανία και είχε συνδεθεί πολύ με το βουνό.

Οι δραστηριότητες αυτές στο Σέλι: συνεχίστηκαν μέχρι το 1968. Από το έτος αυτό αρχίζει μια νέα πράξη του Συλλόγου μας στρέφοντας το ενδιαφέρον προς τα «Τρία Πηγάδια» τοποθεσία που παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης χειρονομίας.

Εκδήλωση Κεντρική Αθλητική του Ε.Ο.Σ. το 1963

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό με χρωματιστές εικόνες
Τι είναι τα κοκκοειδή (ψώρες) και πώς καταπολεμούνται
Δέν πρέπει να λείπει από κανένα αγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε να το προμηθευθείτε από τα γραφεία
του Άγροτικού Συλλόγου Ναούσης
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του
«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΕΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
- Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
- Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

Του Τάκη Μπάϊτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
